

**Een en ander over hindernismijnen en haar toepassing,
voornamelijk bij Port Arthur,**

DOOR

D. VAN DEN BERG,
Eerste-Luitenant der Genie.

(Vervolg van bladz. 558.)

grootte der lading Aangaande de grootte der lading geeft de Schrijver de navolgende beschouwingen.

De van eene mijn te verwachten uitwerking hangt in hoofdzaak af van den knal, den gas- en luchtdruk en de trilling van den grond; de maximum-grootte van de lading is dus slechts aan grenzen gebonden uit een oogpunt van spaarzaamheid. Voorts heeft het natuurlijk weinig zin, om kleine ladingen toe te passen; immers, zeer veel arbeid wordt ter koste gelegd aan het leggen der mijnen, vooral van niet-automatische, waarbij ook het bouwen van het ontstekingsstation en het ingraven der geleidingen veel arbeid vorderen. Mijnen zijn derhalve, ook afgescheiden van de waarde der springstof, toch reeds een duur strijdmiddel; de betrekkelijk geringe besparing, die door het toepassen van kleinere ladingen is te bereiken, zou alzoo in geen redelijke verhouding staan tot de zooveel geringere uitwerking. Wordt derhalve eene groep mijnen aangelegd met de bedoeling, deze gelijktijdig te ontsteken, dan loont het ternauwernood de moeite, ladingen van minder dan 40 KG. buskruit toe te passen; afzonderlijke mijnen neme men niet zwakker dan 135 KG.

N. B. Deze getallen komen wel wat overdreven voor, en zijn ook veel hooger dan die, welke in onze desbetreffende voorschriften zijn aangenomen, n.l. 5 à 10 KG. buskruit voor fladdermijnen, 5 KG. voor eene kleine, en 22,5 KG. voor eene groote fougas. (Zakboekje voor den Pionier, punt 225.)

Dé fladdermijnen in de stelling van Kinchou waren geladen met 25 KG. buskruit.

De Russische voorschriften nopens deze materie eischen voor de lading eener mijn te velde 15 à 20 KG. buskruit, voor »vestingmijnen« 8—16 KG. schietkatoen (hetgeen in uitwerking kan worden gelijkgesteld met 16—32 KG. buskruit). Voor voorbereide mijnen, welke vóór fort en e. d. met behulp van boorgaten worden aangelegd, vonden wij voor eene diepte van de mijn onder het maaiveld van 6 M. aangegeven eene lading van 115 KG. buskruit of 55 KG. brisante springstof (waarbij dan wordt gerekend op het buiten gevecht stellen van 50 à 60 man). Waar volgens ons V. Sp. (punt 117) per M. diepte van de lading 5 KG. buskruit of 2,5 KG. brisante springstof wordt vereischt,

zijn dus ook hier de Russische ladingen weder zeer groot te noemen.

En het leggen van fladdermijnen van 295, 224, 221 KG. buskruit, als in de tegenmijngangen achter de Panloenschan-redouten plaats vond — verg.: Het. hoofdaanvalsfront van Port Arthur en zijn nabij-verdediging, Jaargang 1911, blz. 438 — mag dan ook wel eenigermate als materiaalverspilling worden aangemerkt, ook al is het waar, dat ééne van die mijnen 86 slachtoffers maakte (als voren, blz. 753); per man was dan toch circa 3,5 KG. buskruit »bested«.

De ligging en de wijze, waarop de mijnen tot groepen worden vereenigd, moeten worden geregeld in verband met het beoogde doel en met de terreingesteldheid.

Wat is nu beter: ééne mijn van 450 KG., drie van 150 KG. of tien van 45 KG.?

Hoe grooter de lading, des te grooter ook de uitwerking. Doch, als men het *aantal* ladingen vergroot, neemt de werkingssfeer evenzeer toe, terwijl in dat geval het geheel minder afhankelijk is van de uitwerking van 's vijands projectielen en tegenmijnen. De Schrijver is van oordeel, dat mijn groepen doelmatiger zijn dan afzonderlijke mijnen, zoolang iedere mijn van de groep op zichzelf eene voldoende grootte uitwerkingssfeer heeft.

Bij de automatische mijnen te Port Arthur bedroeg de grootte der lading, met het oog op eene gemakkelijke hanteering, als regel 1 poed (= 16,38 KG.)

Keuze der spring-
stof.

In het algemeen verdient schietkatoen de voorkeur boven buskruit. Overigens zal de keuze van de, voor de mijnen toe te passen springstof een uitvloeisel zijn van de beschikbare soorten, de explosieve kracht daarvan, en bovendien van de, door de onderscheidene soorten gevormde hoeveelheid rook.

Deze laatste kan soms nuttig, dan weer schadelijk zijn. Bij mijnen b.v., welke in eene goed door geweervuur bestreken ruimte zijn gelegd, zal bij het afslaan van een aanval de rook in het algemeen van ongunstigen invloed zijn op de vuuruitwerking tegen den geschokten en in wanorde verkeerenden vijand; in zoodanige gevallen verdient derhalve de toepassing van een weinig-rook-gevend springmiddel aanbeveling. In geval van een terugtocht des verdedigers daarentegen of van een tegenaanval, kan eene grootte hoeveelheid rook, door de ontploffing eener mijn te voorschijn geroepen, van nut zijn, om den aanvaller als het ware te blinddoeken en den verdediger aan 's vijands gezicht te onttrekken, waardoor hij in de gelegenheid is, ongemerkt terug te gaan, resp. op te rukken.

Het tactisch gebruik van rook op het slagveld — aldus de Schrijver — is werkelijk een vraagstuk, dat de moeite van het overwegen waard is; de strijders moesten eigenlijk steeds de middelen ter beschikking hebben, om over eene grootte uitgestrektheid, gedurende een aanzienlijk tijdsverloop, en op grooteren of kleineren afstand van henzelfen, rook te ontwikkelen!

N B. De Japanners benutten inderdaad meermalen rook als hulp-

middel bij het ten uitvoer leggen hunner voornemens. Zoo vermeldt b.v. IMMANUEL in *Der russisch-japanische Krieg. Heft 4. Port-Arthur*, dat de belegeraars bij hun aanvallen tegen sommige versterkingen lange bamboestaven, gevuld met buskruit, medevoerden, ten einde onder dekking van de, bij de ontsteking daarvan ontstaande, zwarte rookwolken hun beslissenden aanval te ondernemen. Ook bij hun pogingen tot vernieling der ijzerdraadversperringen verschafte hun pioniers zich vaak gezichtsdekking door het ontsteken van sterk-rookgevende buskruitladingen.

Een ander voorbeeld zien wij in den slag bij Moekden, waar op den 5^{en} Maart de Japanners tegenover de stellingen van het VIe (Russ.) legerkorps bij Yoekialatsy een hoop gaoljan in brand staken, om onder dekking daarvan op te rukken.

Bekend is ten slotte ook hun, meer rechtstreeksche, toepassing van brandend stroo, gaoljan, e. d., bij den strijd om de contre-escarp-galerij van Noord-Kikwanschan, ten einde aldus de verdedigers »auszurüchern«.

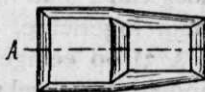
onting der
ten.
fladdermijnen.

Bij fladdermijnen behoort de lading zoo dicht mogelijk aan de oppervlakte te liggen, ten einde haar uitwerking zooveel mogelijk te benutten en de grootte van den gevormden trechter zooveel doenlijk te beperken. Wanneer men afzonderlijk rekening houdt met de noodzakelijkheid van onttrekking aan het gezicht, bescherming tegen weersinvloeden, tegen geweer- en geschutprojectielen, tegen sappen, en tegen de uitwerking van andere mijnen, komt men tot verschillende resultaten; eene diepte van de lading onder het maai-veld van gemiddeld 0,60 à 1,20 M. kan echter in het algemeen als doelmatig worden beschouwd.

N. B. Het Zakboekje voor den Pionier (punt 224) neemt aan 0,80 à 1,50 M.; het V. Sp. (punt 117) vermeldt, dat »de ladingen niet dieper behoeven te worden ingegraven dan noodig is, om hen aan het gezicht te onttrekken«. Het Duitsche Sprengvorschrift geeft aan, dat fladdermijnen 0,30 à 0,50 M. moeten zijn ingegraven, om door gasdruk, en 1 à 2 M., om door de uitgeworpen grondmassa uitwerking te hebben.

De as van de ingraving kan vertikaal zijn, of wel een meer of minder scherpen hoek met de oppervlakte van het terrein vormen; de ingraving zelf behoort zoo min mogelijk grooter te zijn dan de horizontale doorsnede van de ladingkist. De

Aanvalsrichting →

Figuur 2a. Plattegrond.

Figuur 2b. Doorsnede AB op Figuur 2a.

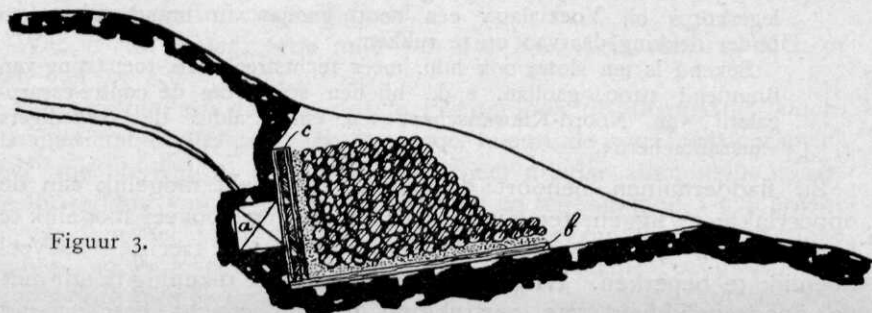
Figuur 2.

mijn moet zorgvuldig worden aangestampt, en zoo goed mogelijk worden gemaskeerd. Figuren 2^{a-b} vertoonen in plattegrond en doorsnede de ingraving ten behoeve van eene automatische fladdermijn (gewone trapmijn); ter besparing van grondverzet werden lading en val in ééne ingraving aangebracht, laatstgenoemde aan 's vijands zijde.

b. Fougassen.

De vóór Port Arthur aangelegde fougassen waren van een bijzonder type, als is aangegeven in figuur 3, en waren ingericht, als volgt.

De ligplaats voor de steenen was van vierkante doorsnede en werd zoodanig in het talud van de heuvels ingegraven, dat de achterwand, welke rechthoekig op den bodem stond, circa $1,20 \times 1,20$ M. groot was, en met den bovenkant ± 30 cM. onder het maaiveld lag. De bodem nam buitenwaarts in breedte toe, tot circa 2,10 M. ter plaatse, waar hij het maaiveld bereikte. De mijnkamer *a* werd in den achterwand uitgegraven, óf juist in het midden, óf een weinig lager. Op

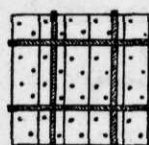
den bodem van de ligplaats voor de steenen werden twee planken *b* gelegd, steunende tegen den achterwand en naar buiten eenigszins uit elkander loopende. Daarop werd, rustende tegen de achterzijde van de ingraving, de spiegel *c* geplaatst, welke hieronder afzonderlijk wordt beschreven. De beide planken en de bodem van de ingraving werden overdekt met eene $7\frac{1}{2}$ cM. dikke laag zand, ten einde den spiegel en de steenlading ongehinderd over den kleverigen kleibodem te doen glijden; voorts werd, tijdens het stapelen van de steenen, ook aan de zijkanten en tegen den spiegel eene 15 cM. dikke laag zand aangebracht. De kleinste steenen, welke werden gebruikt, hadden de grootte van een menschenhoofd; de grootste werden gelegd aan de zijde van den spiegel, in het midden van de steenmassa. De steenen werden met grond overdekt, en ten slotte werd het geheel zorgvuldig gemaskeerd.

Het leggen van eene zoodanige fougas, met inbegrip van het aanbrenge van de lading, kon bij nacht door eene ploeg van 4 man in 4 à 6 uur tijds geschieden. Bij de, als automatische mijn ingerichte, fougassen werden voor elke fougas eenige vallen (2 à 3) op eenigen afstand verder voorwaarts (in 's vijands richting) aangelegd, zoowel uit hoofde van den wensch, om den aanzienlijken arbeid, dien het leggen van eene zoodanige mijn vereischte, zoo economisch mogelijk te benutten, als in verband met de wenschelijkheid, om met behulp van ééne fougas eene grootere terreinstrook onveilig te maken.

De spiegel.

De grootte van den spiegel (verg. figuur 4) werd bepaald door het gewicht, dat vier man zonder bezwaar konden dragen. Als regel

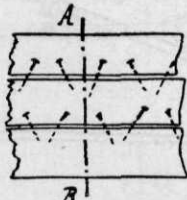
was de spiegel 1,05 M. lang en breed, en bestond hij uit een drie- of vierdubbel opgeklampt samenstel van $6\frac{1}{4}$ à $7\frac{1}{2}$ cM. dikke planken. Daarbij werden de planken van elke laag onderling stevig verbonden door

Figuur 4.

Fig. 5b. Doorsnede A-B op Fig. 5a.

Figuur 5.

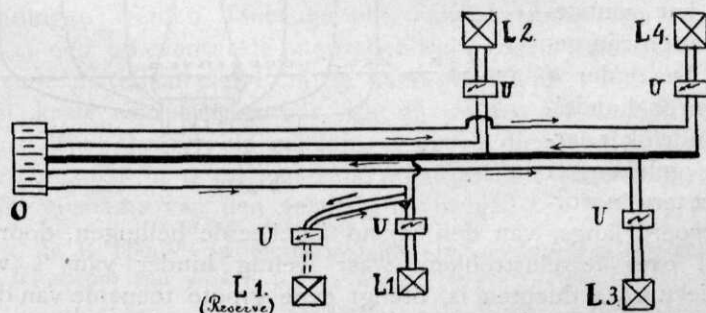
Fig. 5a. Vooraanzicht.

spijkers, welke langs de naden schuin werden ingedreven (zie Figuren 5 a-b); eerst daarna werden de verschillende lagen aan elkandervastgespijkerd. Aangezien bleek, dat de op deze wijze vervaardigde spiegels somwijlen ten ge-

volge van de ontploffing toch nog braken, werden de later aange maakte versterkt, door er in beide richtingen twee stevige ijzeren banden om te leggen; de aldus samengestelde spiegels bleken, mits behoorlijk vervaardigd, bestand tegen de uitwerking der ontploffing van eene lading van 40 KG. buskruit.

Bij niet-automatische mijnen kunnen de geleidingen op vier verschillende wijzen worden gelegd:

- a. ééne ingegraven hoofdgeleiding, met vertakkingen naar elk der verschillende mijnen (Figuur 6); ¹⁾
- b. eene afzonderlijke geul, waarin heen- en teruggeleiding, voor elke mijn (Figuur 7);
- c. eene afzonderlijke geul voor elken geleiddraad, alzoo 2 of 4 geulen voor elke mijn (Figuur 8);
- d. niet ingegraven.

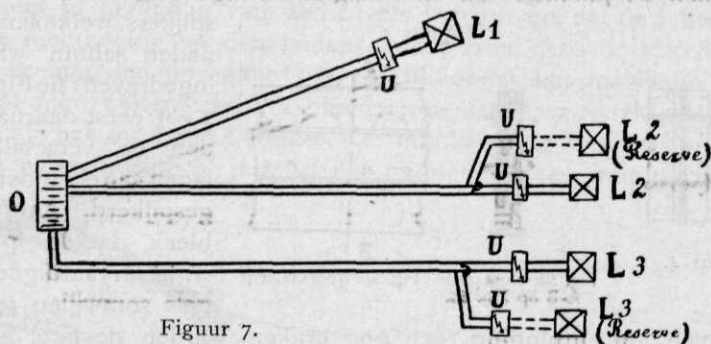

Figuur 6.

Bij de sub a genoemde werkwijze bestaat het gevaar, dat alle mijnen door één projectiel buiten werking worden gesteld. Die sub b is veiliger, doch vordert meer arbeid, terwijl alsdan een zeer oordeelkundige aanleg noodig is ter plaatse, waar de onderscheidene ge-

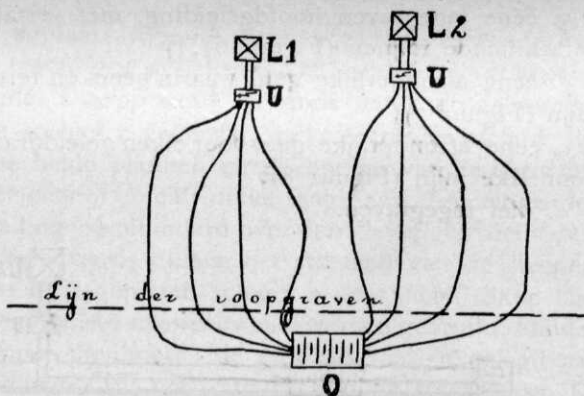
¹⁾ In de Figuren 6—12 stelt O het ontstekingsstation voor; U = uitschakelinrichting; L = lading; V = val; E = element.

leidingen het ontstekingsstation naderen, ten einde niet in het sub *a* vermelde nadeel te vervallen; in de nabijheid van de mijnen zelve behoeven de verschillende geleidingen niet zoo zorgvuldig van elkander

Figuur 7.

verwijderd te worden gehouden, aangezien niet is aan te nemen, dat de vijand munitie zal verspillen, uitsluitend om de mijnen te vernielen (verg. blz. 549), iets wat ten aanzien van het ontstekingsstation — dat bovendien in de stelling, en dus in het rayon van 's vijands beschieting ligt — wèl mogelijk is. De sub *c* vermelde methode geeft zoowel meer veiligheid, als wederom eene vermeerdering van den vereischten arbeid, en komt derhalve alleen in aanmerking voor mijnen, welke zeer dicht nabij het ontstekingsstation zijn gelegen. De onder *d* aangegeven handelwijze eindelijk, waarbij de geleidingen over het terrein worden gevoerd langs, van den vijand afgekeerde hellingen, door ravijnen, of over terreinstrooken, waar weinig hinder van 's vijands artillerievuur te duchten is, brengt eene groote toename van de vereischte hoeveelheid geleiddraad met zich, doch komt voornamelijk voor toepassing in aanmerking, wanneer eene snelle wijze van aanleg noodig is, en men derhalve van het ingraven der geleidingen moet afstand doen.

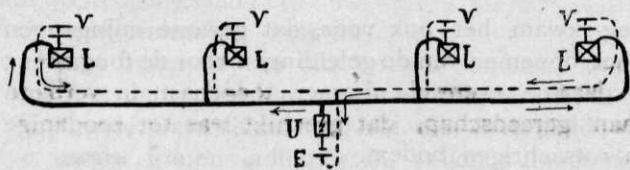
Figuur 8.

Bij gewapende kabels werd vaak de wapening als terugleiding gebezigd; van aardgeleiding werd bij Port Arthur nimmer gebruik maakt.

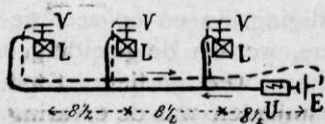
N. B. In de stelling van Kinchou was zulks wèl het geval.

Automatische
mijnen.

Voor wat automatische mijnen betreft, zijn een tweetal voorbeelden van de schakeling van fladdermijnen aangegeven in de figuren 9 en 10, van fougassen in de figuren 11 en 12; bij laatstgenoemde werden

Figuur 9.

Figuur 10.

Figuur 11.

Figuur 12.

de uitschakelinrichtingen ± 15 pas achter de ladingen geplaatst, zoodat het personeel, dat die inrichtingen had te bedienen, nimmer hinder van eene eventueele, toevallige ontploffing kon hebben.

Soorten van ge-
leidingen.

Van de onderscheidene, tijdens het beleg van Port Arthur gebruikte soorten van geleidingen, bleken de gewapende kabels, die van regeeringswege werden verstrekt, het best te voldoen; zij werden niet spoedig beschadigd door de ontploffingen van 's vijands projectielen, en waren met behulp van handenarbeid moeilijk te vernielen.

Bij de automatische mijnen werd in hoofdzaak gebruik gemaakt van den voorraad kabel, die in den Chineeschen oorlogsbuit van 1900 (Boxer-expeditie) was aangetroffen (7 kernen). Het »geleidingnet« voor elke groep werd te voren in gereedheid gebracht, waarbij alle verbindingen werden aaneengeweld, schoongemaakt en geïsoleerd; met het oog op eventueele ongevallen werd voorts voor ieder »groepsnet« eene materiaalreserve bij de hand gehouden.

Het ingraven der
geleidingen.

Ten koste van het gevaar, dat zij worden beschadigd, moeten, volgens den Schrijver, de geleidingen niet te diep worden gegraven, aangezien zulks in geval van eene noodzakelijke herstelling eene aanzienlijke toename van den gevorderden arbeid ten gevolge heeft.

N. B. Het V. Sp. eischt in punt 117 een ingraven der geleidingen ter diepte van 2 M.

Gedurende de periode, die aan het eigenlijke beleg vooraf ging, werden te Port Arthur voor de niet-automatische mijnen de geleidingen, naar gelang van de grondgesteldheid, ter diepte van 0,75 à 1,20 M. gegraven, tijdens het beleg zelf slechts tot 0,15 à 0,30 M. Toen zij gaandeweg minder betrouwbaar werden, werden zij eenvoudig over het terrein gevoerd.

N. B. Zoo vonden wij o. a. vermeld, dat den 19^{en} October op het glacis van Noord-Kikwanschan een 6-tal fladdermijnen werd gelegd,

welker geleidingen niet-ingegraven langs den grachtsbodem werden gevoerd; de geleidingen werden echter spoedig stukgeschoten, zoodat de mijnen later niet tot ontploffing konden worden gebracht.

Tijdens het beleg kwam het ook voor, dat gewone mijngangen werden benut tot het opnemen van de geleidingen voor de fougassen; boorgaten werden daartoe evenwel nimmer toegepast, in verband met het gebrek aan gereedschap, dat geschikt was tot zoodanige bewerking van den rotsachtigen bodem.

Bij de automatische mijnen, waarbij eene vluchtiger werkwijze moest worden gevolgd, aangezien deze mijnen steeds des nachts moesten worden gelegd, vóór de Russische verdedigingslijn en op zeer geringen afstand van de zoo actieve Japanners, werden de geleidingen slechts 0,20 à 0,40 M. ingegraven; de beschikbare werktijd liet niet toe, deze beter te beschermen. Bij deze werkzaamheden was de ervaring, door de mineurs verkregen bij het leggen van de niet-automatische mijnen in de aan het beleg voorafgegane maanden, van groote waarde.

N. B. Volgens den Luit. ter Zee PODGORSKI, tijdens het beleg commandant van eene, op het landfront dienst doende matrozen-afdeeling, werden circa 80 pCt. van de geleidingen der automatische mijnen door geschutvuur vernield.

Het aanvullen en maskeeren van de geulen voor de geleidingen.

Het aanvullen van de geulen voor de geleidingen behoort te geschieden bij dunne lagen te gelijk, welke zorgvuldig moeten worden aangestampt; de, als gevolg van de uitlevering, overblijvende grond mag niet langs de greppels blijven liggen, doch moet in de omgeving worden verspreid. Het maskeeren van de geulen kan geschieden, of door den aangestampten greppel zoo veel mogelijk met de omgeving in overeenstemming te brengen, of door het aangrenzende terrein geheel en al om te spitten; ten slotte kunnen ook de geleidingen zoodanig worden gelegd, dat zij aan 's vijands gezicht onttrokken zijn.

Regen doet de maskeering ten deele te niet, aangezien alsdan de greppels als het ware worden ingewaterd: de geroerde grond daarin klinkt dan sterk in, en doet de geulen zich scherp tegen de omgeving afteekenen, weshalve zij daarna zoo spoedig doenlijk weder moeten worden aangevuld.

Ladingkisten.

Ladingkisten werden in verschillende vormen aangemaakt. De ondervinding leerde n.l., dat de aanvankelijk in beproeving genomen ladingkisten, vervaardigd uit twee lagen bordpapier, waartusschen eene $2\frac{1}{2}$ cM. dikke laag van waterdichte samenstelling, zelfs bij matig regenachtige weersgesteldheid, niet voldoende tegen vocht beschermden. Kisten met een enkelen houten wand bleken evenzeer onvoldoende; doch dubbele houten ladingkisten, voorzien van eene $2\frac{1}{2}$ cM. dikke tusschenlaag eener vocht-isoleerende stof, beantwoordden, ook in vochtigen grond, aan het doel.

In Port Arthur, waar de mijnen gedurende meerdere maanden onder den grond zouden moeten blijven, werden voor de ladingen drie verpakkingswijzen practisch bevonden:

a. dubbele houten kisten, van $1\frac{7}{8}$ — $2\frac{1}{2}$ cM. dikke planken, tusschen welke beide de overblijvende ruimte met eene vocht-isoleerende stof werd aangevuld;

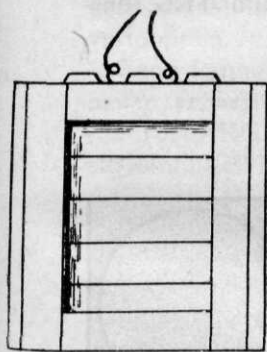
b. twee omhulsels, waarvan :

1°. het buitenste van blik en het binnenste van bordpapier, of

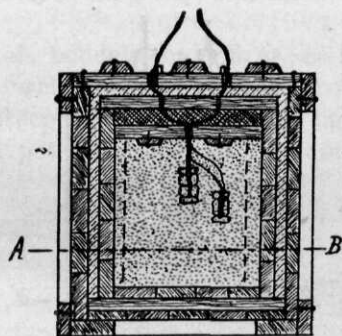
2°. het buitenste van hout en het binnenste van blik, met eene waterdichte laag als sub *a* vermeld;

c. zware ijzeren ladingkisten, welker vulopening hermetisch werd afgesloten.

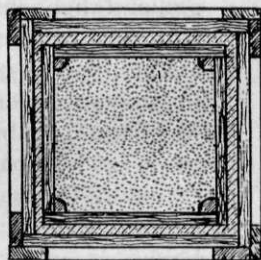
Eene constructie, als vermeld sub *a*, is afgebeeld in de figuren 13^{a-c}, welke eene dubbele houten ladingkist, bestemd voor eene lading van $2\frac{1}{2}$ poed (= 40,95 KG.) buskruit voorstellen. Dit type werd het meest gebezigd, en zoowel voor fladdermijnen als voor fougassen toegepast; de inrichting blijkt voldoende uit de doorsneden. Nadat de binnenste kist in de buitenste was geplaatst, werd eerstgenoemde met steenen gevuld en de tusschen beide kisten overblijvende tusschenruimte aangegoten met een, door verwarming in vloeibaren

Figuur 13a. Vooraanzicht.

[Figuur 13b. Hoogte-doorsnede.
Figuur 13.]

Figuur 13c. Doorsnede A-B op
Figuur 13b.

toestand gebracht mengsel van 2 à 3 deelen asfalt op 1 deel pek of teer, verdikt met één weinig zand. Nadat deze massa was gestold, werden de steenen uit de binnenste kist verwijderd en werd de lading daarin gestort, waarna het binnenste deksel werd aangebracht, dat alleen voorzien was van één gat tot doorlating van de geleiddraden. Aangezien het practisch was gebleken, bedoeld deksel eerst aan te brengen na het storten van de buskruitlading, behoefde daarin geen groote vulopening te worden uitgespaard. Boven het deksel kwam eene laag zaagsel, en vervolgens het tweede deksel, waarin twee gaten, tot doorlating van elken der geleiddraden afzonderlijk, waren gemaakt. De ruimte boven het tweede deksel werd met het vocht-isoleerende mengsel aangevuld, waarna het derde (buitenste) deksel op de kist werd bevestigd; ten slotte werd het geheele samenstel aan de buitenzijde met het zelfde mengsel (waarin thans een weinig minder zand) bestreken.

De geleiddraden werden op eene lengte van ruim 2 M. afgesneden, en aan de binnenzijde van de ladingkist met koperen schroeven verbonden; aan de buitenzijde daarvan werden zij bovendien bevestigd aan metalen krammen, ten einde te voorkomen, dat zij, wanneer er aan werd getrokken, de waterdichte buitenlaag zouden beschadigen.

Zoodanige ladingkisten werden in 3 grootten aangemaakt, waarbij de binnenwerksche maten van de binnenste kist waren als volgt:

voor eene lading v. $1\frac{1}{2}$ poed (24,57 K.G.) buskruit - $0,30 \times 0,30 \times 0,30$ M.

» » » » $2\frac{1}{2}$ » (40,95 ») » - $0,35 \times 0,35 \times 0,35$ M.

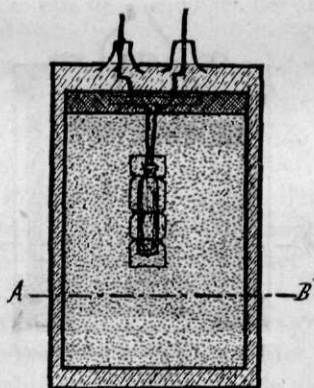
» » » » 5 » (81,90 ») » - $0,45 \times 0,45 \times 0,45$ M.

In gevulden toestand wogen zij resp. 96,89, 121,03 en 19,752 K.G.

Vele ladingen, in deze soort van kisten aangebracht, bleven gedurende verscheidene maanden onder den grond; alleen in de periode van den zwaren regenval kwam het enkele malen voor, dat het buskruit door vocht bleek te zijn aangetast. De voornaamste gebreken van deze kisten waren haar afmetingen, het groote gewicht, en de lange tijd van aanmaak, welken zij vorderden.

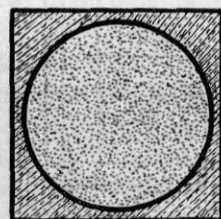
Figuren 14^{a-b} stellen voor eene ladingkist, als bedoeld sub *b*, 1°, geschikt tot het bevatten van eene lading van ruim 9 KG. buskruit.

Het buitenste omhulsel is een blik, gediend hebbende tot bewaring van petroleum, $0,30 \times 0,30$ M. in doorsnede en $0,35$ M. hoog; ¹⁾ het binnenste is een bordpapieren cylinder, de tusschenruimte tusschen deze beide is weder met het zelfde isoleerende mengsel gevuld. Het bovendeele van den kartonnen cylinder

Figuur 14a.
Hoogte-doorsnede.

Figuur 14.

Figuur 14b.
Doorsnede A-B op Fig. 14a.

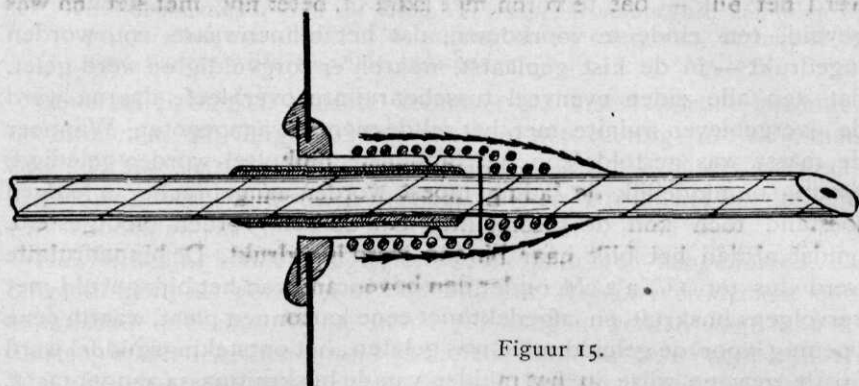
bestaat uit twee bordpapieren deksels, het binnenste rond en het bovenste vierkant, tusschen welke beide eene vulling van zaagsel is aangebracht; daarboven volgt eene laag van het isoleerende mengsel, terwijl het geheel door een vastgesoldeerd blikken deksel is afgesloten.

In figuur 15 is de constructie aangegeven, welke de Schrijver toepaste voor het hermetisch afsluiten van de plaats, waar de geleiddraden door het deksel van de blikken bus voerden.

Een aantal aldus ingerichte ladingen werd, in groepen vereenigd, met tusschenruimten van 6 à 6,5 M., en om tevens als proef-mijnen

¹⁾ Deze getallen en de verhoudingen in fig. 14 zijn niet met elkander in overeenstemming.

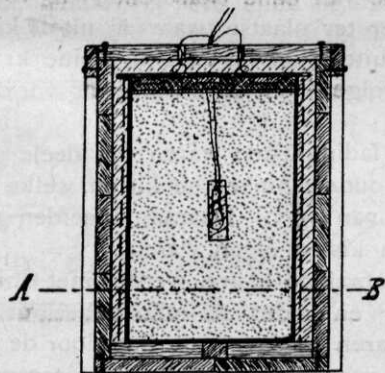
dienst te doen, in de bedding van de Loen-ho gelegd. Ofschoon zij gedurende geruimen tijd onder water werden gelaten, bleven zij in goeden toestand verkeerden; enkele ervan, die reeds in Februari ter

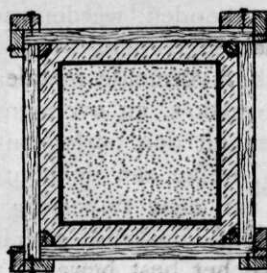
Figuur 15.

plaatse waren gelegd, werden bij eene onweersbui in Mei door den bliksem tot ontploffing gebracht. Tegen den vijand deden deze mijnen geen dienst, aangezien de Japanners zich nimmer in haar werkingssfeer vertoonden.

Eene ladingkist, als bedoeld onder *b*, 2°., en bestemd voor de lading eener trapmijn — welke, zooals reeds vermeld, als regel 1 poed (= 16,38 KG.) bedroeg — is afgebeeld in figuren 16^{a-b}. Het binnenste omhulsel is een petroleumblik, als hiervóór vermeld, het buitenste

Figuur 16a.
Hoogte-doorsnede.

Figuur 16b.
Doorsnede A-B op Figuur 16a.

Figuur 16.

bestaat uit eene houten kist, welker wanden worden gevormd door horizontale planken, die op de hoeken op haar plaats worden gehouden door aan de buiten- en de binnenzijde aangebrachte verticale stijlen. De bodem bestond eveneens uit planken, waarover aan de binnenzijde een kruis van latten was aangebracht.

Wanneer het buitenste omhulsel gereed was tot het opnemen van het binnenste, werd in de kist eene laag van het mengsel van

asfalt en pek gegoten tot zoodanige hoogte, dat het vorenvermelde kruis daaronder verdween. Zoodra deze laag weder vast was geworden, werd het blik — dat te voren met zand of, beter nog, met steenen was gevuld, ten einde te voorkomen, dat het binnenwaarts zou worden ingedrukt — in de kist geplaatst, waarbij er zorgvuldig op werd gelet, dat aan alle zijden evenveel tusschenruimte overbleef; daarna werd de overgebleven ruimte met het zelfde mengsel aangegoten. Wanneer de massa was gestold, kon het binnenste omhulsel worden geleidigd, waarna onmiddellijk de lading moest worden aangebracht; in ledigen toestand toch kon de toestel niet aan de zon worden blootgesteld, omdat alsdan het blik naar binnen werd ingedrukt. De binnenruimte werd dus tot $1\frac{1}{2}$ à 2 cM. onder den bovenrand van het blik gevuld met vervolgens buskruit en afgedekt met eene kartonnen plaat, waarin ééne opening voor de geleidraden was gelaten; het ontstekingsmiddel werd op de gewone wijze in het midden van de buskruitmassa aangebracht. Daarna werd het bovendeel van het blik met zaagsel aangevuld, waarna het tweede (kartonnen) deksel, hetwelk kwam te rusten op de stijlen in de hoeken aan de binnenzijde van de buitenste kist, met spijkers over de geheele binnenruimte van die kist werd vastgezet; in dit deksel werden twee openingen voor de geleidraden uitgespaard. Boven dit tweede deksel werd wederom eene laag van het isoleerende mengsel aangebracht, waarna ten slotte de planken, die het buitenste deksel vormden, over het geheel werden vastgezet. De kist werd aan de buitenzijde van eene isoleerende laag voorzien; de geleidraden, welke ook hier ter plaatse, waar zij uit de kist naar buiten traden, aan, op de buitenzijde ingeslagen kleine krammen werden verbonden, werden vervolgens van eene isoleering voorzien en daarna samengedraaid.

De sub *c* vermelde metalen ladingkisten waren ten deele gewone marine-torpedo's, en overigens oude Chineesche kisten, welke afkomstig waren uit den oorlogsbuit van 1900. Daaraan kleefden niet de gebreken, welke aan de houten kisten eigen waren.

Deze, van eene tinvoering voorziene kisten werden met Chineesch (grofkorrelig) buskruit gevuld, en aldus als mijn bezigt. Alleen die, welke het best bewaard waren gebleven, werden door de Russen benut, en dan bovendien nog zorgvuldig met eene isoleerende stof bewerkt; toch bleken zij niet altijd waterdicht, hetzij, als gevolg van gebrekkige constructie, hetzij, doordat de openingen niet voldoende waren afgesloten.

Tegen het einde van Mei en in het begin van Juni ontploften, bij de toen veelvuldig voorkomende zware onweersbuien, tal van mijnen ten gevolge van den bliksem.

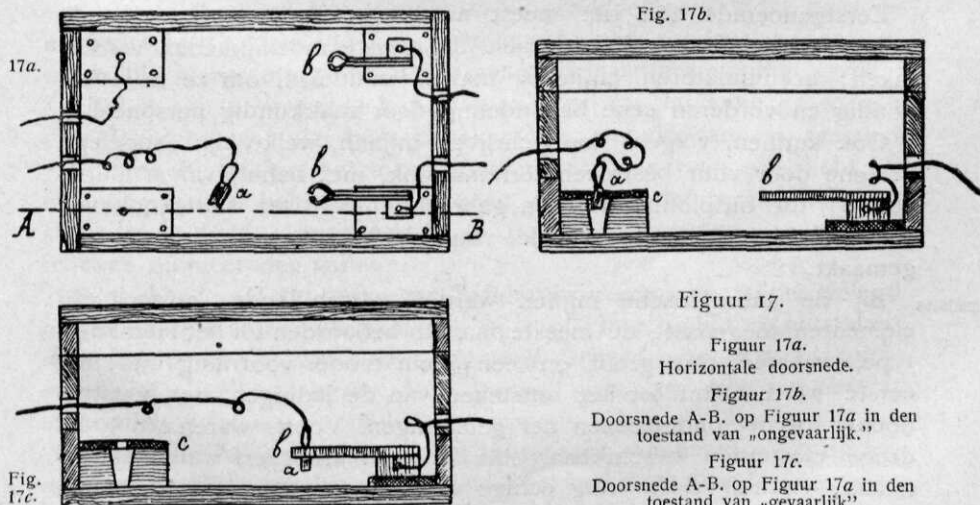
N. B. Bij een onweer in Maart ontploften van de 84 in de stelling van Kinchou gelegde mijnen (waarbij telkens 5 fladdermijnen en 4 fougassen tot ééne groep waren vereenigd) een 27-tal door de werking van den bliksem; zulks werd toen toegeschreven aan de omstan-

digheid, dat als terugleiding van de aarde was gebruik gemaakt. De overige, aldaar door den Schrijver gelegde mijnen ontploften later, tijdens den aanval der Japanners, niet; de Schrijver vernam, dat de commandant van de Kwantoeng-sappeur-compagnie, aan wien hij op 21 Mei zijn dienst in de stelling moest overgeven, de mijnen op eene andere wijze (?) wilde aanwenden.

Generaal STOESSEL gelastte derhalve, dat moest worden gezonnen op middelen, om dergelijke ongevallen in den vervolge te voorkomen. Bijzonderlijk daartoe dienende toestellen, zooals b.v. bij den telegraafdienst in gebruik zijn, waren niet beschikbaar, zoodat het noodzakelijk was, zoodanige inrichtingen te improviseren.

Aanvankelijk hadden de Russische deskundigen aangenomen, dat ontploffingen, als gevolg van den bliksem, werden veroorzaakt door electriche stroomen, welke in de geleidingen werden opgewekt ter plaatse, waar deze den grond verlieten. Maar in den nacht van 1/2 Juni ontploften bij eene onweersbui een tweetal, achter een der Russische verdedigingswerken aangelegde mijn groepen van te zamen 18 ladingen, waarbij toch de uiteinden der geleidraden waren geïsoleerd en ingegraven, terwijl zij door een afstand van circa 2,50 M. van het, naar het ontstekingsstation voerende gedeelte der geleiding waren gescheiden; de onjuistheid van vorenbedoelde aanname was daarmede ten duidelijkste bewezen.

De eenige oplossing bleek te zijn, het onderbreken van de geleidingen op zeer korten afstand van de lading; tot dat doeleinde werd door den Schrijver de, in de figuren 17^{a-c} voorgestelde uitschakelinrichting bedacht, welke constructie uit de afbeeldingen voldoende

Figuur 17.

Figuur 17a.

Horizontale doorsnede.

Figuur 17b.

Doorsnede A-B. op Figuur 17a in den toestand van „ongevaarlijk.”

Figuur 17c.

Doorsnede A-B. op Figuur 17a in den toestand van „gevaarlijk”.

blijkt. Eene zoodanige kist werd, met den bovenkant op enkele cM. beneden het maaiveld, ingegraven in de onmiddellijke nabijheid van elke lading; zij bevatte twee contactstoppen *a*, die, wanneer de toe-

stel op «gevaarlijk» stond, waren geplaatst in een tweetal klemmen *b*, welke met de lading in verbinding stonden; moest de verbinding worden verbroken, dan konden die stoppen worden gestoken in geïsoleerde platen *c*, welke zich in de kist bevonden. Aldus konden des verdedigers mineurs, wanneer de ladingen binnen hun bereik lagen, in zeer korten tijd de mijnen in-, dan wel uitschakelen. Doch zulks kon uit den aard der zaak niet geschieden van uit het ontstekingsstation, en de eene of andere inrichting, die daartoe in staat zou stellen, ware in dit opzicht van zeer groot nut te achten.

N. B. Ondanks de genomen maatregelen werden toch in den nacht van 6/7 October nagenoeg alle fladdermijnen vóór het hoofdaanvalsfront door een hevige onweder tot ontploffing gebracht.

Ook bij de automatische mijnen werd steeds zoodanige inrichting aangebracht tusschen de batterij en de lading, ten einde de bezetting in de gelegenheid te stellen, de mijnen tijdelijk onschadelijk te maken tot het verrichten van proefnemingen, het uitvoeren van herstellingswerkzaamheden aan de vallen, enz. Zooals reeds werd vermeld (verg. blz. 625) werden bij fougassen deze uitschakelinrichtingen op ± 15 pas afstand achter de lading aangebracht.

De ligplaatsen van deze inrichtingen werden steeds op het terrein aangeduid door eenige op eene bepaalde wijze naast en op elkander gelegde steenen.

Ontstekingstoestellen.
a. Niet Automatische mijnen.

Als ontstekingstoestel ¹⁾ voor de niet-automatische mijnen vonden zoowel exploders, als batterijen van Leclanché-elementen en accumulatoren toepassing.

Eerstgenoemde zijn het meest aan te bevelen, als vereischende weinig toezicht, terwijl batterijen de meeste moeilijkheden veroorzaken; accumulatoren eindelijk maken middelen, om ze te laden, noodig en vorderen eene behandeling door zaakkundig personeel.

Ook kunnen, volgens den Schrijver, mijnen, welke zijn aangelegd in eene door vuur bestreken terreinstrook, met behulp van artillerievuur (?) tot ontploffing worden gebracht, terwijl ten slotte ook van eene of andere snelbrandende vuurgeleiding kan worden gebruik gemaakt.

b. Automatische mijnen.

Bij de automatische mijnen werden verschillende soorten van elementen toegepast; de meeste daarvan behoorden tot het Hamburgtype, waarvan een groot en een klein model voorradig was; het eerste werd benut tot het ontsteken van de ladingen, het laatstbedoelde tot het onderzoeken der geleidingen. Voorts waren een 50-tal droge elementen beschikbaar, die op de marinewerf waren aangeemaakt, en ten slotte nog eenige van een type, waarvan de naam niet wordt vermeld. Ten einde de elementen — vooral die van het Hamburgtype, welke van glas waren — tijdens het vervoer, het in-

¹⁾ Voor den beschikbaren voorraad aan ontstekingstoestellen, geleiddraad, enz., zie «Het hoofdaanvalsfront enz.», Jaargang 1911, blzn. 79 en 80.

gereedheid-brengen, en het verblijf in den grond tegen beschadiging en vocht te beschermen, werden zij, elk afzonderlijk, in eene solide houten kist verpakt, welke met zaagsel stevig werd aangevuld; aan de electroden was ruim 2 M. geleiddraad vastgesoldeerd, welke draden door het buitenste deksel van bedoelde kist naar buiten traden, en daar op de gebruikelijke wijze aan krammen waren bevestigd.

Als ontstekingsmiddel werden twee soorten van platina-gloeingspatronen gebezigd, fabrikaat van de firma CLARKSON & CO, waarbij N°. 1 van N°. 2 te onderkennen was, doordien op eerstgenoemde een leeuw was afgebeeld.

N.B. Voor de, bij het Russische leger in gebruik zijnde ontstekings-toestellen, gloeiingspatronen, enz., zie *Notizen. Die elektrische Minenzündung bei den russischen Ingenieurtruppen*, door N. Waldmann (Mitt. A. u. G. 1906, No. 11.)

In het laatst van Maart werd eene reeks van proefnemingen gedaan, ten einde het aantal elementen te bepalen, dat noodig was, om de ontsteking der ladingen te verzekeren.

Deze proeven bewezen:

a. dat N°. 1 tot ontsteking kon worden gebracht met behulp van één groot Hamburg-element, door eene geleiding van circa 640 M. van den op blz. 625 genoemden Chineeschen kabel, of, met inbegrip van een contactmaker (zie beneden), door eene geleiding van \pm 150 M. lengte;

b. dat N°. 2 een krachtiger stroom vereischte, en meer geschikt was, om door middel van een Clarkson-exploder te worden ontstoken;

c. dat niet meer dan één ontstekingsmiddel gelijktijdig door de elementen tot ontsteking kon worden gebracht, zonder dat eene aanmerkelijke vergrooting van den omvang der batterij noodig werd.

Uit het sub a vermelde kon worden afgeleid, dat eene groep van vier ladingen met vier contactmakers met behulp van één element zou kunnen worden ontstoken, zonder dat de mijnen zóó dicht bij elkander zouden behoeven te worden geplaatst, dat gevaar kon ontstaan voor het — ongewenscht — gelijktijdig vormen van contact in twee of meer der vallen.

In verband met de verkregen resultaten werden de mijnen gelegd of afzonderlijk, of in groepen van 2, 3, of 4 in ééne lijn, te ontsteken door ééne batterij, waarbij er voor werd zorggedragen, dat de weerstand in elken stroomring klein genoeg was, om met één element te kunnen volstaan.

Tijdens de belegering bleek het gewenscht, om in elke mijngroep over een zeker surplus aan electricische kracht te beschikken, aangezien:

a. de contactmakers op den duur vochtig en vuil werden, hetgeen hun weerstand deed toenemen;

b. een vrij aanzienlijk stroomverlies in rekening moest worden gebracht ten gevolge van de onvoldoende isoleering der kabels,

welk stroomverlies door de veelvuldige zware regenbuien nog aan zienlijk werd verhoogd ;

c. de elementen door deze voortdurende stroomafleiding geleidelijk zwakker werden ;

d. het tijdsverloop, gedurende hetwelk, door het stappen van een persoon op de val, contact werd gevormd, slechts zeer kort was.

De uiteinden der geleidingen van elke groep werden niet langer gemaakt dan ± 2 M. ; het lag in de bedoeling elke mijngroep slechts éénmaal te benutten.

Ontstekingsstation voor niet-automatische mijnen.

Als ontstekingsstation ten behoeve van de niet-automatische mijnen werden ingericht zeer stevige schuilplaatsen, van ongeveer $3 \times 2,10$ M. of $2,70 \times 2,70$ M. bodemoppervlak, met den vloer op circa 2,10 M. beneden het maaiïveld. Zij werden afgedekt met drie lagen balken, waarover ijzeren platen of stroomatten en eene 1,50 à 2 M. dikke grondlaag. De deuren werden vervaardigd uit $7\frac{1}{2}$ cM. dikke planken, en waren te bereiken met behulp van ladders of uit gemeenschapsloopgraven. Elk ontstekingsstation was gemeubileerd met een bed voor den bewaker, kapstokken, wapenrek, kachel, eetgereedschap, enz. Wanneer het station te klein was, om tevens als logiesruimte te kunnen dienen, werd er naast tot dat doeleinde eene afzonderlijke schuilplaats ingericht.

Bij de keuze van de plaats voor een ontstekingsstation moest worden voldaan aan de navolgende voorwaarden :

a. het moest, om gevrijwaard te zijn tegen overvallen van de Japanners, gelegen zijn achter, of in de zelfde lijn met de tirailleurloopgraven ;

b. het moest zijn gelegen nabij een geschikten uitkijkpost, van waar alle mijnen, tot welker ontsteking het station moest dienen, of althans de toegangen tot de door die mijnen verdedigde terreinstrook, behoorlijk konden worden waargenomen ;

c. het moest beschermd zijn tegen het geschutvuur der belegeraars.

N.B. Het verdient voorts aanbeveling, het station, zoo mogelijk, met een zoeklicht in gemeenschap te brengen.

Bij voorkeur werden, in verband met deze eischen, de ontstekingsstations gebouwd aan de bovenzijde van eene, van den vijand afgekeerde berghelling, en niet te dicht in de nabijheid van eenige batterij of versterking, waarop de Japansche artillerie waarschijnlijk haar beschieting zou richten.

Zoo mogelijk moeten de waarnemers op zóó geringen afstand van het ontstekingsstation verwijderd zijn, dat hunne stemmen aldaar kunnen worden gehoord. Eene telefoonverbinding toch, voldoet niet geheel en al, aangezien zij licht verbroken wordt en derhalve ophoudt te werken, terwijl het benutten ervan te midden, van het, aan een aanval verbonden rumoer, niet gemakkelijk is ; bij nacht kan zoodanige verbinding deze evenwel goede diensten bewijzen.

Somtijds kwam het voor, dat enkele mijnen uit den waarnemingspost niet konden worden gezien; alsdan was het gebruikelijk, de bezetting van de naburige stellingen van de ligging der mijnen te onderichten, en het aangeven van het gewenschte tijdstip voor de ontsteking, in verband met des aanvallers bewegingen ter plaatse, aan haar toe te vertrouwen.

Het moet wenschelijk worden geacht, om steeds in de nabijheid van den uitkijkpost eene kleine gevechtloopgraaf in te richten, van waar de mineurs zelf hun station kunnen verdedigen en — zoo noodig — aan den strijd kunnen deelnemen.

Een voorraad gereedschappen van verschillenden aard was in ieder ontstekingsstation voorhanden, zoomede dagboeken tot het aanteekenen van onderzoekingen en bijzondere voorvallen.

(Slot volgt.)

Eene oefening met mitrailleurs in den polder.

De oefening, hieronder beschreven, werd gehouden om de moeilijkheden, die zich voordoen bij het voorwaarts gaan met mitrailleurs in den polder, te ondervinden en te leeren overwinnen.

De oefening geeft een aardig beeld van die moeilijkheden, vooral ook van die, welke ten opzichte der munitie-aanvulling werden ondervonden, en schenkt stof tot het maken van opmerkingen, die mij te meer deden besluiten eene korte beschrijving te zenden aan »De Militaire Spectator«.

Tot grondslag werd genomen eene eenvoudige onderstelling, hier algemeen en bijzonder samengevat.

»Bruine (Noordelijke) troepen zijn, na eene nederlaag ten Zuiden »van Breda te hebben geleden, teruggedrongen in Noordelijke richting.

»Blauwe (Zuidelijke) troepen achtervolgen op korten afstand. In »het bedekte terrein ten Z. van de Warande biedt eene Bruine af- »deeling het hoofd aan de Blauwen, om het teruggaan van de eigen »troepen door den Vughtpolder te vergemakkelijken.

De straatweg, welke ook op de bijgevoegde kaart voorkomt, wordt buiten beschouwing gelaten.

Te 9⁴⁵ kwam eene sectie mitrailleurs van de Blauwen aan bij MP 2 en ontving daar de opdracht, met de infanterie mede te werken tot het verdrijven van den vijand uit den zuidrand van de Warande.

De Bruine partij werd verondersteld. Echter namen nu en dan onderofficieren of korporaals van uit het voorterrein waar, wat van de mitrailleurs zichtbaar was.

De karren reden op achter de huizen aan den ingang van den ouden Bredaschen weg. De ordonnansen van den S. ct. namen ieder 2 patroonkisten mede, zoodat per mitrailleur terstond beschikt kon worden over 1500 patronen.

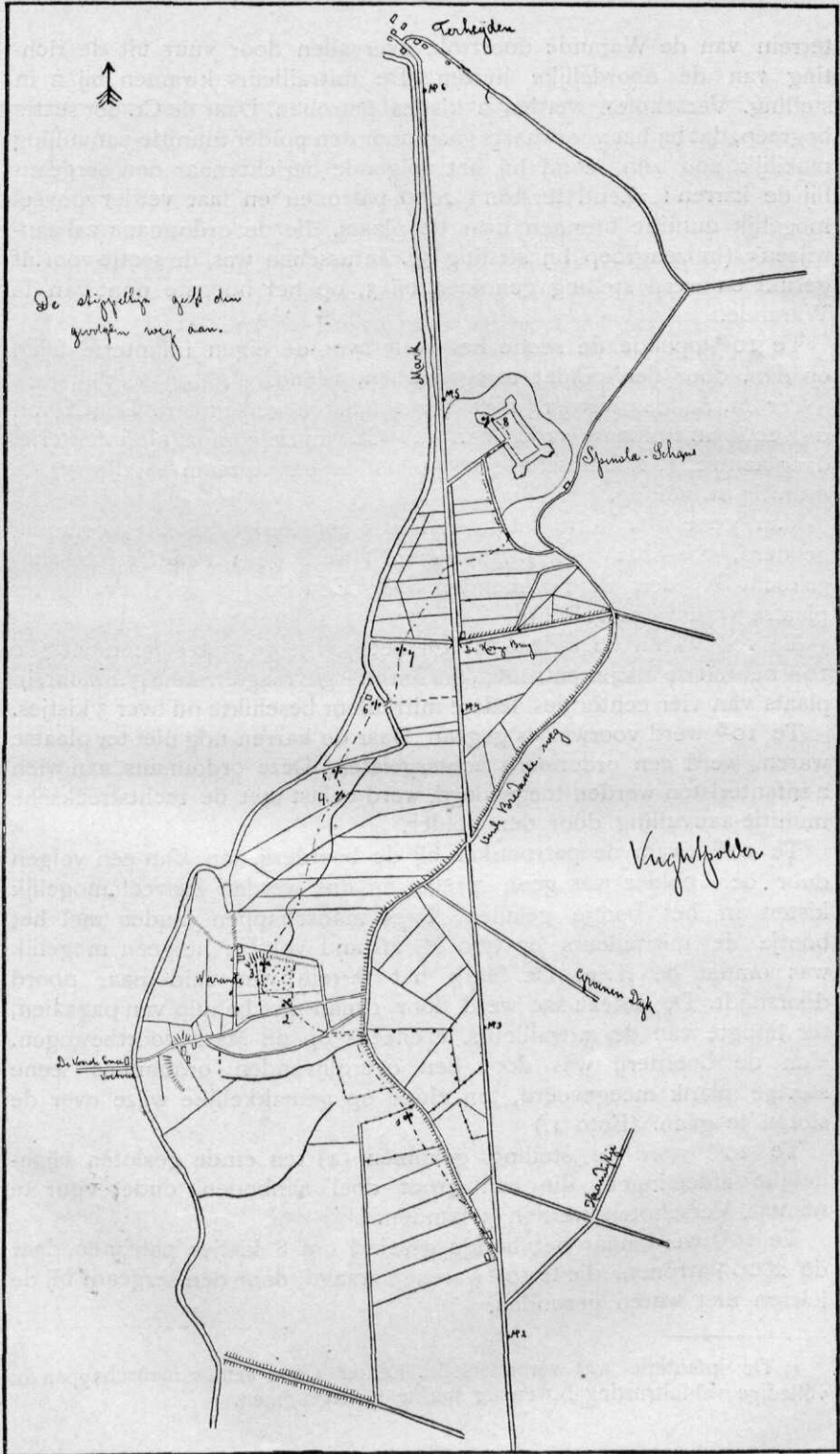
Te 10⁰² was de sectie, onzichtbaar voor den tegenstander, in stelling gesleept (zie kaart: 1) en openden de beide wapens verrassend hun vuur. Per mitrailleur werden 3 banden verschoten.

Te 10⁰⁵ werd naar de karren geseind om aanvoer van 6 kisten. 1) Te 10⁰⁷ werden reeds 2 kisten gebracht.

Daar de vijand terugtrok, werd te 10⁰⁹ van stelling veranderd.

Te 10¹⁶ werd de infanterie, die met de mitrailleurs het bedekte

1) Hierbij zij opgemerkt dat bij de karren, behalve de geleiders, aanwezig zijn 1 sergeant en 2 manschappen.

De stippelrij geeft den
gevoelen weg aan.

terrein van de Warande doortrok, overvallen door vuur uit de richting van de noordelijke huizen. De mitrailleurs kwamen bij 2 in stelling. Verschoten werden 2 kistjes patronen. Daar de Ct. der sectie begreep, dat bij het voorwaarts gaan door den polder munitie-aanvulling moeilijk zou zijn, zond hij het volgende bericht naar den sergeant bij de karren: »Zend terstond 2000 patronen en laat verder zooveel mogelijk munitie brengen naar de plaats, die de ordonnans zal aanwijzen« (huizengroep bij stelling 3). Intusschen was de sectie vooruit gerukt en werd stelling genomen bij 3, op het hoogste punt van de Warande.

Te 10²⁵ opende de sectie het vuur over de eigen infanterie heen op den, door den polder teruggaanden, vijand.

Per mitrailleur werden ongeveer 2 banden verschoten. De Ct. van de sectie mitrailleurs vroeg aan den Ct. van de compagnie infanterie, daar aanwezig, 4 manschappen, ten einde behulpzaam te zijn bij de munitie-aanvulling.

Van eene der mitrailleurkarren was een ledige radeau-sac medegevoerd, die door de 4 infanteristen ¹⁾ werd gevuld met stroo, aangekocht bij den daar wonenden boer. Een bootje, dat toevallig ter plaatse was, werd gehuurd.

Te 10³⁰ waren de radeau-sac en het bootje te water gebracht. Te 10³¹ werden de kistjes patronen, die om 10⁰⁵ gevraagd waren, gebracht, in plaats van vier echter zes. Iedere mitrailleur beschikte nu over 3 kistjes.

Te 10³⁵ werd voorwaarts gegaan. Daar de karren nog niet ter plaatse waren, werd een ordonnans achtergelaten. Deze ordonnans, aan wien 2 infanteristen werden toegevoegd, werd belast met de rechtstreeksche munitie-aanvulling door den polder.

Te 10⁴⁰ kwam de patroonkar bij de boerderij aan. Van een volgen door den polder was geen sprake, en dus werden zooveel mogelijk kisten in het bootje geladen. Twee manschappen zouden met het bootje de mitrailleurs op 400 M. afstand volgen, hetgeen mogelijk was omdat de rivier De Mark het terrein van zuid naar noord doorsnijdt. De radeau-sac werd door 1 man met behulp van pagaaien, ter hoogte van de mitrailleurs, eveneens op de Mark voortbewogen. Van de boerderij was door den overblijvenden ordonnans eene stevige plank meegevoerd, ten einde op gemakkelijke wijze over de sloten te gaan. (Foto 1.)

Te 10⁴⁴ werd in stelling gekomen (4) ten einde gesloten vijandelijke afdeelingen, die een groot doel aanboden, onder vuur te nemen. Verschoten werden 3 banden.

Te 10⁴⁹ werd naar het bootje geseind om 8 kistjes patronen, daar de 2000 patronen, die te 10¹⁸ waren gevraagd, door den sergeant bij de karren niet waren gezonden.

1) De infanterie was verondersteld. Echter waren eenige manschappen in volledige velduitrusting boven de sterkte medegenomen.

1.
-

2.
-

3.
-

Te 10⁵⁰ werd weer voorwaarts gegaan, maar spoedig stuitte men op een 15 M. breeden riviertak. 1)

Te 10⁵⁴ was de radeau-sac ter plaatse. Het overgaan werd zeer bemoeilijkt door den hevigen wind.

Te 11⁰⁵ stond de eerste mitrailleur in stelling 6, rechts van het schuitenhuisje, dat op foto 2 is waar te nemen.

Te 11⁰⁸ werden de patronen, die te 10⁴⁹ gevraagd waren, gebracht. De reeds in stelling staande mitrailleur ontving terstond 4 kisten. Te 11¹³ was de tweede mitrailleur in stelling, rechts van den eerste. Te 11²³ waren allen aan den anderen oever der rivier.

In de nieuwe stelling 6 werden per mitrailleur op den, nog door het defilé bij de Spinola-schans teruggaanden vijand, 2¹/₂ band verschoten.

Het bootje was omgevaren en had iederen mitrailleur van 3 nieuwe kisten voorzien, zoodat per mitrailleur beschikt werd over 6 kisten patronen. Het bootje werd over den dam, in den rivierarm aanwezig, gesleept.

Te 11²⁹ waren de mitrailleurs in stelling 7 en gaven weder vuur af op den teruggaanden vijand.

Te 11³⁷ waren per mitrailleur 3 kisten verschoten. Naar het bootje werd geseind om 6 kisten, die te 11⁴⁰ aankwamen. Ter zelfder tijd werd begonnen met het oversteken van het kanaaltje, dat 10 M. breed is.

Te 11⁴⁶ was één mitrailleur reeds in stelling aan de andere zijde. Te 11⁵⁰ was de tweede tot vuren gereed. Te 12⁰⁰ was de sectie over. Te 12⁰² werd uit stelling 7 naar de karren geseind: »Karren snel oprukken naar Spinolaschans, waar de sectie in stelling komt«.

Te 12¹⁰ bereikten de mitrailleurs de Spinolaschans, ten einde in stelling te komen, om vuur af te geven op de gesloten vijandelijke afdelingen, die van uit Terheijden in oostelijke richting trokken.

Te 12¹² werden 10 kistjes patronen in de Spinolaschans gebracht. Te 12¹⁵ openden de beide mitrailleurs het vuur uit stelling 8. (Foto 3.) Te 12¹⁶ werd geseind om een reserveloop, die twee minuten later gebracht werd, evenals de loopsleutel en de waterkist.

De oefening werd hier afgebroken.

Naar aanleiding van deze oefeningen de volgende opmerkingen:

1. De infanterie-mitrailleurs kunnen door moeilijk polderterrein de infanterie vergezellen.

2. Eene sectie mitrailleurs is in het terrein zeer handelbaar. Het overgaan van de riviertjes vorderde respectievelijk 17 en 15 minuten. Gedurende dién tijd kon echter steeds een der mitrailleurs vuren.

Bij oefeningen met den radeau-sac wordt herhaaldelijk de Singel bij het exercitieterrein, die ongeveer 25 M. breed is, met de geheele sectie overgegaan in 9 minuten.

1) Met het oog op de oefening werd aangenomen, dat een omtrekken onmogelijk was.

Het medevoeren van een ledigen radeau-sac op de mitrailleurkar is geen bezwaar; als men denkt, hem noodig te hebben, kan men hem zelfs vooraf doen vullen en gevuld medenemen.

3. De munitieaanvulling is in moeilijk terrein niet verzekerd zonder hulp van eigen troepen (handlangers).¹⁾

De S.-ct. kan zijn ordonnansen niet missen, de een houdt gezichtsverband met den Ct. der troepenafdeeling, waarbij de mitrailleurs zijn ingedeeld, of met den Ct. van de infanterie, met welke men samenwerkt, (om de bevelen of aanwijzingen, betreffende vooruitgaan, enz., over te geven), de andere moet steeds ter beschikking blijven voor het overbrengen van bevelen. Bij de karren zijn 1 sergeant en 2 man. In eenigszins moeilijk terrein, waar de karren dikwijls op grooten afstand van de mitrailleurs moeten blijven, is de munitieaanvulling niet verzekerd.

Bij de legermanoeuvres, in 1911 gehouden, was het verband tusschen mitrailleurs en karren dikwijls geruimen tijd verbroken. Het schijnt mij daarom noodig toe, het personeel bij de karren met 2 manschappen uit te breiden. Niet alleen is men, doordat men de mitrailleurs op eenigen afstand kan doen volgen door deze 2 manschappen, ieder beladen met 6 kisten patronen, meer verzekerd van voldoende munitie, maar men heeft ook de overtuiging, dat men, bij eventueele verliezen, niet terstond met halve kracht behoeft te werken.

4. Het is noodzakelijk, dat de compagnieën dikwijls oefenen met de bij het regiment ingedeelde sectie mitrailleurs. Men heeft elkander dikwijls noodig en moet dus weten, wat men van elkander al of niet verlangen kan. In gevallen, als bij de beschreven oefening voorkomen, zal het somtijds noodzakelijk zijn te vuren, terwijl de eigen infanterie reeds verder naar voren is. Daarom moet in zulk een geval de noodige ruimte worden gelaten voor het vuur van de mitrailleurs. Dergelijke gevallen zullen herhaaldelijk voorkomen, daar de infanterie-mitrailleurs dikwijls in voorste linie zullen optreden, en slechts door herhaalde oefening kan men tot de grootst mogelijke samenwerking komen.

VAN SLOBBE,

Eerste-Luitenant 6 R. I.

Ct. 1ste sectie Mitrailleurs.

1) De lezer zal wel begrijpen, dat gedurende deze oefening niet met losse patronen werd geschoten.

Twee banden met exercitiepatronen werden in de wapens gebracht. De overige munitie werd vervangen door vulstukken en op zwaarte gebrachte kisten. De tijd, benoodigd om de banden te verschieten, werd echter in aanmerking genomen.

Tactiek der Veldartillerie.

L'artillerie aux manoeuvres de Picardie en 1910, par le Général PERCIN. Avec une carte et 21 croquis en couleurs hors texte. *Paris-Nancy*, 1911. BERGER-LEVRULT

(Vervolg en slot van blz. 601.)

14 September.

Ook ten aanzien van dezen dag verneemt men de reeds vroeger gemaakte opmerking, dat alle commandanten zich veel te vroeg van de hun toegedeelde artillerie ontdoen, door deze reeds *a priori* over de onder hun bevel gestelde afdeelingen te verdeelen, dus zonder dat omtrent de noodzakelijkheid voor het toedeelen van artillerie iets gebleken is.¹⁾ Het gevolg hiervan is: te vroegtijdige ontwikkeling, versnippering der vuurkrachten, ongenoegzaamheid van deze afdeeling, overtolligheid van gene. Gemis aan eenheid in de bevelvoering, met alle daaraan verbonden bezwaren, gaat er noodzakelijk mede gepaard. Zoo ziet men aan den aanval van ééne plaats (Grandvilliers resp. Conteville) medewerken door batterijen, tot *drie* verschillende afdeelingen behorende, of ééne afdeeling artillerie beschieten door vier batterijen, behorende tot *drie* afdeelingen. De artillerie moet niet ingezet worden, vóór de infanterie ernstigen weerstand ondervonden heeft, of wanneer men stellige aanwijzingen heeft, die doen voorzien, dat deze weerstand ondervonden zal worden; anders weet men niet, wat men doet. Alleen op die wijze zal het mogelijk zijn, voldoende krachten beschikbaar te houden, of daarover in den loop van het gevecht, na volbrachte opdracht, weder de beschikking te krijgen, om tegen het belangrijkste object de gewenschte artilleriewerking te verkrijgen; eene werking, die onder éénhoofdige leiding stellig met inzet van minder krachten te verkrijgen is, dan bij de even aangeduide versnippering, omdat de batterijen dan gesteld geweest waren onder één commandant, in verbinding met den troepencommandant en belast met de verdeling van de opdrachten over de batterijen, en met het wijzigen van die verdeling, wanneer dit noodig mocht

¹⁾ Opdat de velerlei verplichtingen, waaraan de artillerie zal moeten voldoen, vervuld zullen kunnen worden, naar gelang zij zich voordoen, moet bij het beschikken over de batterijen eene voorzienende zuinigheid voorzitten, opdat de aanvoerder altijd artillerie te zijner beschikking heeft. (No. 29, titel V, reglement van 8 Sept. 1910.)

blijken, in plaats dat men het aanbrengen dezer wijzigingen naar eigen inzicht aan de ondercommandanten overliet.

Eveneens trekt het gemis aan stelligheid in de aan de artillerie gegeven bevelen de aandacht. Wanneer b.v. een brigadecommandant aan den commandant der hem toegedeelde afdeeling artillerie beveelt: »Steun de voorwaartsche beweging tegen R...«, of »Help de omvattende beweging des vijands op het plateau van ... tegenhouden«, dan komt dit, volgens den S. op het zelfde neer, alsof dien commandant gezegd werd: »Ik weet niet, wat er gebeuren zal, doe gij het noodige«.

Naar aanleiding van het veelvuldig van doel verwisselen door de onderscheidene batterijen, zij er op gewezen, dat men verkeerd zou doen, in dit opzicht de practijk van het schietterrein op het manoeuvre- en gevechtveld over te brengen. Bij schietoefeningen toch, komen tot oefening van aanvoerders en troep in het snel opvatten en uitvoeren van schietopdrachten, doelverwisselingen herhaaldelijk voor; in de werkelijkheid geldt echter het beginsel van de »permanence des missions«, die eene verwisseling van doel, ingevolge daartoe ontvangen last, alleen toelaat, als de opdracht, welke met betrekking tot het eerste doel gegeven werd, geheel vervuld is.

Zij, die meenen, dat de divisiecommandant geen artilleriecommandant in zijne nabijheid behoeft, zullen wellicht belang stellen in hetgeen Generaal PERCIN over dit vraagpunt zegt. Zoowel op dezen manoeuvredag, als op volgende komt hij herhaaldelijk op deze gelegenheid terug, weshalve het, om de zienswijze van den S. duidelijk te maken, wellicht aanbeveling verdient, het door hem opgemerkte zooveel mogelijk onverkort weêr te geven. Wij lezen dan het volgende:

»Eindelijk zendt de legerkorps-commandant met deze twee afdeelingen den luitenant-kolonel van de korpsartillerie en den kolonel zelf, in plaats van laatstgenoemde bij zich te houden, om, zoo noodig, het optreden van de tweede, nog in reserve zijnde afdeeling te regelen en het terugnemen van reeds in stelling gebrachte artillerie voor te bereiden, waardoor het mogelijk zal zijn later de korpsartillerie weder samen te stellen.«

»Voorts begeeft de kolonel-commandant van de artillerie der 6^e divisie, in stede van bij zijn divisie-generaal te blijven, zich met den luitenant-kolonel naar de 11^e brigade. Om 8 uur heeft de divisiecommandant dus geen artillerie en geen artillerie-commandant meer te zijner beschikking«.

»De tegenwoordigheid van den kolonel-commandant van de artillerie der 6^e divisie bij de 11^e brigade heeft er slechts toe gestrekt den stortvloed van orders nog te vergrooten. De plaats van dezen hoofd-officier was bij den divisie-generaal, waar hij op de hoogte gehouden zou zijn van het voortschrijden van de verschillende aanvallen (zooals al. 4 van N°. 36 van titel V van het reglement van 8 Sept. 1910 voorziet), waar hij het terugnemen der artillerie zou hebben bewerk-

stelligd, voorgeschreven in N°. 29; waar hij eindelijk zou hebben voorbereid het verder gebruik der artillerie, volgens de inzichten van den bevelhebber, zooals aanbevolen wordt in de op drie na laatste alinea van het »rapport justificatif«.

»Gedurende dien tijd is de kolonel-commandant van de artillerie der 6^e divisie, wiens plaats bij den divisie-generaal was, en wiens taak het geweest ware, orde te brengen in de opdrachten, verstrekt aan de zes afdelingen, waarover de divisie toen beschikte, te U... met slechts twee afdelingen. Men kan inderdaad geen sprekender voorbeeld vinden van de bezwaren, welke het uit het oog verliezen van de bevoegdheden van den artilleriescommandant met zich brengt«.

»Deze tegenstrijdigheid (tusschen de bevelen van den divisie-en van den artillerie-commandant) is het gevolg van de door den commandant van de artillerie der 6^e divisie aangenomen gewoonte om met zijn luitenant-kolonel rond te dwalen, in plaats van bij den divisie-generaal te blijven«.

»Maar toen had de divisie-generaal geen artillerie-commandant meer. En juist, als alle afdelingen zijn uitgegeven, heeft hij dien hoofdofficier het meest noodig, want dat is het oogenblik, om het terugnemen der batterijen, welker opdracht beëindigd is, voor te bereiden, en de daartoe betrekkelijke orders te geven, hetzij voor haar oogenblikkelijk optreden, hetzij voor het samenstellen van de reserve, waaruit men later, voor de behoeften van den strijd putten zal«.¹⁾

16 September.

Deze dag kenmerkt zich, zegt de S., door het ontbreken van eene behoorlijke organisatie der bevelvoering. Zóó wordt b.v. eene geheele afdeling artillerie vergeten, zoowel door den divisie-generaal, wien men haar ontnomen heeft, als door den korps-commandant, die haar nog onder de orders van dien generaal waant, en zulks alleen, omdat zij aan geen enkelen infanterie-commandant is toegevoegd geworden. Zóó meent een brigade-commandant te kunnen beschikken over eene afdeling artillerie, die steeds ter beschikking van den divisie-commandant is gebleven, hoewel de commandant der divisie-artillerie op zijn

1) Ook elders wordt deze meening gedeeld, zooals uit het volgende kan blijken.

»Ehe wir aber auf die einzelnen Fälle eingehen, möchten wir die zwei »wichtigsten »Reglements-Wünsche« vorausschicken, die sich im Manöver »immer wieder aufdrängen: Einmal nämlich den Wunsch, dasz die Stellung »des Artilleriekommandeurs im grösseren Verbande derart geändert wird, »dasz er nicht mehr das Feuer seiner Truppe leitet, sondern beim Führer »(Divisionskommandeur) bleibt, dasz er seinen Unterführern (Regiments- »kommandeuren) weniger schiesstechnische als tactische Aufgaben zuteilt und »dasz seine Hauptaufgabe darin besteht, sich beim Divisionsstabe stets über »den tactischen Verlauf des Gefechts im klaren zu erhalten und danach dem »Divisionskommandeur Vorschläge zur Anwendung der in seiner (des Divisions- »kommandeurs) Hand zurückgehaltenen oder auch der bereits eingesetzten »Artillerie zu machen«. (Manöverrückblicke 1911, Art. Mon., Dec. 1911.)

beurt weder meent, dat zij ter beschikking van den korpscommandant is. »Dit bewijst, dat de orders slecht gegeven zijn en de chefs zich op het terrein niet op hunne plaats bevinden«. Zóó wordt de korpsartillerie door den artillerie-commandant van het legerkorps ontwikkeld, om den aanval te steunen van troepen, die niet alleen nog niet aangewezen zijn, maar dit niet zullen worden, en organiseert die generaal de bevelvoering niet in den gewenschten zin, n.l. door aan elk der afdeelingen haar opdracht te verstrekken en haar in verbinding te brengen met den infanterie-commandant, die de zelfde opdracht heeft. Artillerie, die te vroeg ontwikkeld wordt, wordt onnoodig vermoeid; eens in stelling staande, is zij geneigd te vuren op het eerste, het beste doel, dat zich vertoont; zij verraadt zich daardoor; haar vuur wordt beantwoordt en zij wordt aldus in het artilleriegevecht gewikkeld, waardoor zij niet meer ter beschikking van den aanvoerder staat. Op dezen zelfden weg vindt de S. nog gelegenheid te wijzen op de gevaren, verbonden aan de »liaison par la vue«, waar een brigade-commandant, troepen ziende deboucheeren uit een vóór zijn front gelegen oord en niet wetende, dat dit eigen troepen zijn, aan de hem toegevoegde afdeeling artillerie last verstrekt, het vuur daarop te openen, met dit gevolg dat deze infanterie 35 minuten onder het vuur der met haar bevriende artillerie is.

17 September.

De zelfde fout, waarop op vorige dagen reeds opmerkzaam gemaakt werd, herhaalt zich ook thans: gemis aan verband tusschen infanterie en artillerie, die tegen de zelfde objecten aangezet worden, ten gevolge waarvan nu eens de commandant der infanterie niet weet, dat hij door artillerie gesteund wordt, dan weder de commandant der artillerie niet weet, wiens aanval hij moet steunen. Als middel om dit te voorkomen, beveelt S. aan: het geven van een zelfde bevel aan de artillerie en de infanterie, zoo vaak deze moeten samenwerken; daardoor kan elk misverstand of elk verzuim voorkomen worden.

Een tweede vaak voorkomend verzuim is het niet aangeven van de bewakingskringen voor de contrebatterijen (d. z. dus de batterijen, die de vijandelijke artillerie te bestrijden zullen hebben), wanneer meerdere groepen op een zelfde gedeelte van het gevechtsveld optreden. Ook dit is zeer noodig, om te voorkomen, dat sommige batterijen door meerdere groepen onder vuur genomen worden, andere onbeschoten blijven. Hiertoe is het echter noodig, dat dergelijke afdeelingen onder een artilleriescommandant gesteld worden.

Hoe moeilijk, en vaak onuitvoerbaar, het is, het verband tusschen infanterie en artillerie gedurende het gevecht te leggen, als hiervoor niet tijdig maatregelen genomen worden, bleek ook dezen dag weder. Eene afdeeling artillerie aan eene verdedigend optredende brigade infanterie toegedeeld wordende, op het oogenblik dat de voorwaartsche beweging des vijands een dreigend karakter aanneemt, zendt de

afdeulings-commandant eerst één, daarna een tweeden verbindings-agent naar den brigade-commandant, doch slaagt er eerst na één uur tijds in, zich met dien commandant in verbinding te stellen. Omgekeerd zendt de brigade-commandant, nadat hij kennis gekregen heeft van de toedeeling dezer artillerie, den afdeulings-commandant een zeer volledig bevel, dat dezen intusschen evenmin in tijds bereikt. Deze afdeulings-commandant stelt zich, ten einde raad, in verbinding met een der bataljons-commandanten, doch inmiddels is de vijandelijke aanval reeds zoover gevorderd, dat het nog bijtijds in werking brengen der artillerie niet meer mogelijk is. Was deze artillerie ter beschikking van den brigade-commandant gesteld, op het oogenblik dat deze de opdracht tot verdediging van den hem toevertrouwen sector ontving, dan had het verband tijdig gelegd kunnen worden en had eene gezamenlijk uitgevoerde terreinverkenning een goeden grondslag opgeleverd voor het oordeelkundig gebruik der artillerie. Van eene dergelijke wijze van handelen en de goede vruchten, welke zij afwierp, vermeldt S. voor dezen zelfden dag nog een voorbeeld.

18 September.

Ten gevolge van de bijzondere uitbreiding der gevechtsfronten, waardoor de voorgaande dagen zich kenmerken, waren geen juiste gevolgtrekkingen te maken geweest omtrent het gebruik, dat gemaakt was van de 30 batterijen, die aan elk legerkorps waren toebedeeld, en zulks in verband met de toch altijd beperkte ruimte, waarop deze in gevecht gebracht hadden moeten worden, indien men zich aan meer normale gevechtsfronten had gehouden. Naar aanleiding hiervan werd op voorstel van Generaal PERCIN, aan beide zijden ééne divisie in tweede linie genomen, terwijl de overige troepen hunne opstellingen van den vorigen dag behielden, waardoor dus het gevechtsfront van elke divisie tot ongeveer de helft van dat der voorgaande dagen werd teruggebracht. Doch ook op dit verminderde gevechtsfront deden zich weder groote bezwaren gelden, zoowel ten aanzien van de opstelling der batterijen, als van de behoorlijke organisatie der bevoering. De opstelling der batterijen voldeed niet aan de daaraan te stellen eischen, vooral, omdat men de batterijen van verschillende afdeelingen dooreen gemengd vond, als omdat bij een tegenaanval der kolonale brigade de artillerie, welke haar aanval moest steunen, juist op het meest kritieke oogenblik het vuur moest staken, omdat de infanterie bij haar aanvallende beweging de geheele artillerielinie doorschrijden moest. Niet alleen werd dus de steun gemist, toen deze het meest noodig was, maar bovendien zou de infanterie in haar verzamel-opstelling getroffen zijn door de te vèr gaande schoten, welke op de artillerie gericht waren. Dit was het gevolg van de niet juist gekozen opstelling der artillerie. Want te recht zegt Generaal PERCIN: »Sans doute, la brigade coloniale aurait pu trouver un autre lieu de rassemblement et d'autres cheminements. Mais ce n'est

pas à l'infanterie à manœuvrer de manière à ne pas gêner l'artillerie ; c'est à cette dernière de se placer de manière à ne pas gêner la manœuvre de l'infanterie. L'infanterie mène le combat. L'action de l'artillerie lui doit être subordonnée».

Dat eene behoorlijke organisatie der bevelvoering ontbrak, blijkt uit de omstandigheid, dat de artillerie meestentijds niet was ingelicht, omtrent hetgeen van haar vereischt werd. Dientengevolge ontbrak vaak eene behoorlijke verdeeling der batterijen in infanterie- en contre-batterijen en treden de zelfde batterijen nu eens als deze, dan als gene op, hetgeen intusschen ook voorkwam als hare opdracht juist omschreven was. Zoo zien wij, als van de batterijen eener afdeeling, die als infanteriebatterijen aangewezen waren, twee bestemd worden, om den aanval van meer nabij te steunen, de derde batterij eigendunkelijk het vuur op vijandelijke artillerie overbrengen, en dus juist op het oogenblik, dat de beide andere infanteriebatterijen zich verplaatsen, de vijandelijke infanterie loslaten, niettegenstaande eene geheele afdeeling voor het vuur op die artillerie aangewezen was. De commandant van laatstgenoemde afdeeling, in stede van zich aan zijn opdracht te houden, geeft zijn batterijen, zoodra hij de twee batteries d'accompagnement der eerstvermelde voorwaarts ziet gaan, den last: »Dans la même zone, prendre pour objectifs l'artillerie ou l'infanterie selon les circonstances«. »C'est le désordre organisé«, zegt Generaal PERCIN niet ten onrechte.

Wanneer de S., na zijne gedetailleerde beschouwingen omtrent de manoeuvres, de balans opmaakt en vergelijkt »wat men had moeten doen« met »wat men gedaan heeft«, dan komt hij ten aanzien van het eerste tot het volgende besluit.

I. Steun bij den aanval.

Om een aanval behoorlijk te steunen, is het niet voldoende, dat de artillerie grosso modo op het aanvalsdoel schiet, maar dan moeten de projectielen ook *te rechter tijd en op de juiste plaats* treffen. Dit kan slechts verkregen worden door eene goede samenwerking tusschen infanterie en artillerie, welke echter alleen dan bereikt kan worden, wanneer men aan de artillerie heeft aangewezen: het doel van den aanval; den troep, waaraan deze toevertrouwd is; de beschikkingen, die door den commandant van dien troep genomen zijn; en eindelijk de plaats, waar de vijandelijke batterijen staan of vermoed worden te staan.

De basis voor deze samenwerking is dus de order van den aanvoerder, en opdat deze order allen bekend stelt, wat men wederzijds weten moet, redigeere men steeds *éene* order, die zich zoowel tot de infanterie als tot de artillerie richt. Deze order kan dan voor de artillerie aangevuld worden, met hetgeen alleen dit Wapen behoeft te weten.

»Wat men gedaan heeft«, blijft hierbij veeltijds ten achter; geen enkele order kan ten voorbeeld gesteld worden. Alle richten zich

afzonderlijk tot de infanterie of tot de artillerie en hoewel de meeste wel overeenstemmende aanwijzingen aan beide Wapens ten aanzien van het aanvalsdoel geven, ontbreken juist die mededeelingen, welke nuttig zijn om de verbinding, die de onmisbare voorwaarde voor eene vruchtdragende samenwerking is, te vestigen. Sommige zwijgen over het aanvalsdoel, andere geven verkeerde of tegenstrijdige aanwijzingen, enkele wijzen bevriende troepen, als zoodanig aan. Van een en ander werden niet minder dan een negentiental voorbeelden vermeld.

II. Medewerking der artillerie bij de verdediging.

De aanvoerder der verdedigende partij behoort zijn artillerie in twee deelen te verdeelen en wel: één deel, het kleinste — batterijen, sectiën of stukken —, bestemd voor de nabijverdediging, die gesteld worden onder de bevelen van de in eerste linie optredende ondercommandanten, en door maskes of natuurlijke dekkingen aan het oog van den aanvaller onttrokken, zoodanig opgesteld zijn, dat zij de defensielijnen enfileeren;

een ander deel, het grootste, bestemd voor den strijd op grooten afstand, waarover de bevelhebber zelf het bevel blijft voeren, of die hij bij eene verdeling der stelling in sectoren, onder de bevelen der sector-commandanten kan stellen. Die stukken worden goed gedekt opgesteld en vuren zoowel op infanterie als op artillerie, doch voornamelijk op de laatste, omdat de aanval, zonder steun van artillerie, weinig kans van slagen heeft, terwijl de artillerie op de aanvallende infanterie geen andere uitwerking heeft, dan dat zij haar dwingt zich te verspreiden, haar noodzaakt tot het terrein winnen door bedekt terrein en haar dus tijd doet verliezen.

Beide gedeelten worden eerst zoo laat mogelijk in stelling gebracht; de opstellingsplaatsen zijn echter te voren verkend, terwijl de vuurmonden, voor de nabijverdediging benoodigd, gevonden kunnen worden door van de, voor den strijd op grooten afstand bestemde, batterijen tijdig een gedeelte terug te nemen.

Dit laatste zal bij ons, waar gewoonlijk over geen groote hoeveelheid artillerie beschikt wordt, wel regel zijn; om de zelfde reden verdient het o. i. aanbeveling, dat de aanvoerder de artillerie, voor den strijd op groote afstand bestemd, zoo lang mogelijk zelf in de hand houdt, en deze eerst wanneer voldoende inzicht in 's vijands voornemen verkregen is, althans ten deele, meer blijvend aan de sector-commandanten uitgeeft.

»Wat men gedaan heeft«, is hiermede niet in overeenstemming. Geen voldoende gebruik van artillerie voor de nabijverdediging, te vroegtijdig uit de hand geven der artillerie, geen voldoende bevuren der vijandelijke artillerie, geen voldoende gegevens van eene doeltreffende verbinding.

III. De artillerie bij den terugtocht.

In dit geval ziet de artillerie zich ten taak gesteld, boven hetgeen haar altijd in de verdediging ten deel valt, de infanterie te helpen zich van de vijand los te maken, waartoe zij zich het laatst behoort terug te trekken, en waarvan voor enkele batterijen, sectiën of stukken der nabijverdediging het gevolg kan zijn, dat zij ten bate van het geheel opgeofferd worden. Het eerst behoort dus terug te gaan de nog ter beschikking zijnde artillerie, daarna de batterijen voor den strijd op grooten afstand, eindelijk die voor de nabijverdediging bestemd; de eerst teruggaande batterijen treden in de opmarschstelling op.

»Wat men gedaan heeft«, geeft vaak een ander beeld: den 12^{en} gaat de artillerie altijd vóór de infanterie terug en voeren beide Wapens het gevecht op eigen hand. Den 17^{en} daarentegen wordt het gebruik der artillerie beter opgevat en geeft zij inderdaad aan de infanterie gelegenheid, zich van den vijand los te maken.

Ten aanzien van de organisatie der bevelvoering en de bevoegdheden der verschillende commandanten, brengt de S. allereerst in herinnering de ministerieele circulaire van 10 Maart 1910, welke zich ten aanzien daarvan, als volgt uitsprekt: »De troepen van verschillende Wapens, die oogenblikkelijk gebezigd worden voor het uitvoeren van de zelfde opdracht, moeten op het gevechtveld onder de bevelen van den zelfden chef staan. De oordeelkundige organisatie dezer tijdelijke commando-verhoudingen, geregeld door officieren, die te voren volkomen op de hoogte zijn gebracht van den algemeenen toestand, levert voor het opperbevel het meest werkzame middel op, om de leiding in handen te houden en geeft den eenigen ernstigen waarborg voor de verbinding der Wapens«.

Niet alleen wordt tegen dezen regel herhaaldelijk gezondigd, maar de daardoor begane fout wordt nog verergerd, doordien de chef, die de artillerie beschikbaar stelt voor eene gevechtsactie, waarover hij zelf het bevel niet voert, niettemin aan den commandant van die artillerie instructiën geeft voor de door hem te volgen gedragslijn, en daardoor niet alleen vaak regelrecht in gaat tegen de bedoelingen van dengene, die over de gevechtshandeling het bevel voert, maar daardoor tevens in de hand werkt, dat de verbinding tusschen dezen en den artilleriecommandant achterwege blijft.

De grootste fout, welke vaak begaan wordt, is deze, dat de commandanten der divisie-artillerie zich gaan mengen in het bevel der reeds in het vuur staande afdelingen, waardoor zij zich verwijderen van den divisiecommandant en er toe gebracht worden, het gevecht onafhankelijk van de infanterie te voeren. Daardoor verzuimen zij het belangrijkste gedeelte van hun taak, n.l. »op de hoogte te blijven van den voortgang der verschillende aanvallen en, wanneer daarvoor aanleiding bestaat, de oorspronkelijke verdeling der batterijen te wijzigen«. (Regl. van 8 September 1910, V, N°. 36, 4^e al.) De hiertoe noodige inlichtingen kunnen zij slechts ontvangen, wanneer zij zich bij den divisiecommandant ophouden. Daar toch, nemen zij kennis

van de berichten der verschillende, in gevecht zijnde troepenafdeelingen; berichten, die hen zullen nopen versterking van artillerie te doen toekomen aan degenen, die deze behoeven, of batterijen terug te nemen, welker opdracht beëindigd is, en wel:

a. infanterie-batterijen, die beschikbaar komen, door het slagen der verschillende aanvallen;

b. artillerie-batterijen, welker doel verdwenen is, onder de bedreiging van het geweervuur des aanvallers;

c. de batterijen, welker vuur geen bepaald doel meer heeft, of die niet onontbeerlijk zijn voor het bereiken van het beoogde doel.

Juist, als alle afdeelingen in het vuur gebracht zijn, vangt voor den artilleriecommandant het moeielijkste deel van zijn taak aan, n.l. weder artillerie te zijner beschikking te krijgen.

Het spreekt wel vanzelf, dat de vorenstaande regels, die zoowel voor den aanval, als voor de verdediging-gelden, ook door ons in toepassing gebracht moeten worden, waarbij dan te bedenken is, dat de betrekkelijk geringe hoeveelheid artillerie, waarover zij beschikken, ertoe zal moeten leiden, om de artillerie vooral niet te vroeg uit handen te geven. De juiste waardeering, c.q. de verkenning van het terrein moet het opperbevel reeds een voorloopig inzicht hebben gegeven omtrent de, in verband met de eischen der economie, meest waarschijnlijk verdeling der voorhanden artillerie, zoodat, *wanneer de toestand zich teekent*, zoowel in den aanval als in de verdediging, aan de commandanten, die eene zelfstandige opdracht ontvangen (sector-commandanten in de verdediging, commandanten, belast met het uitvoeren van den aanval op een bepaald object of van een tegenaanval), de voor de vervulling van die opdracht noodige artillerie kan toebedeeld worden. Deze treedt dan tijdelijk onder de bevelen van deze commandanten, die uitsluitend beslissen over de wijze, waarop zij gebruikt zal worden, doch het opperbevel blijft, naar aanleiding, der van verschillende zijden inkomende berichten, steeds regelend optreden, in dier voege, dat het, zooveel mogelijk, batterijen toevoegt, waar versterking noodig *blijkt*, daarentegen batterijen terug neemt, waar deze niet meer noodig geacht worden.

Het Fransche reglement van 8 September 1910, V, N^o, 29 zegt, omtrent dit laatste punt: »Pour que les obligations multiples auxquelles doit satisfaire l'artillerie puissent être remplies à mesure qu'elles se présentent, il faut qu'une prévoyante économie préside à l'emploi des batteries, de manière que le commandement en ait toujours de disponibles«.

Hierbij valt op te merken, dat het »beschikbaar zijn« van batterijen artillerie onder geheel andere omstandigheden plaats vindt, dan van afdeelingen infanterie, waarop dit begrip alleen toepasselijk is, als zij in reserve geplaatst zijn, op eenigen afstand van de vuurlinie. Daarentegen is eene batterij, die gedekt in bewakingsstelling staat, even goed beschikbaar, als eene batterij, die in verzamelopstelling

staat, en is het zelfde het geval met eene batterij, die reeds geschoten heeft, maar waartegen — dank zij hare gedekte opstelling — de vijand zijn vuur nog niet heeft kunnen regelen. Zelfs kan eene batterij, waarvan de vuurverschijnselen zichtbaar zijn, doch welker personeel zich achter de schilden gedekt heeft, als de vijand het vuur tijdelijk staakt, nog van opstelling veranderen.

Of eene onder vuur zijnde batterij, welke haar taak vervuld heeft, ter plaatse blijvende, eene nieuwe schietopdracht zal kunnen uitvoeren, is in hooge mate afhankelijk van de mate, waarin zij beschoten wordt, en in verband daarmede van de rust, waarmede bediening en vuurleiding nog kunnen plaats hebben.

Bij versterking van in het vuur staande artillerie is in het oog te houden, dat deze alleen dan moet plaats hebben, als deze artillerie meer doelen voor zich heeft, dan zij werkdadig kan beschieten. Deze versterking mag intusschen niet gepaard gaan met eene nieuwe doelverdeeling, die, niet alleen ongedaan zou maken, wat tot dusverre ten aanzien van de vuurleiding verricht is, doch bovendien eene zeer ongewenschte onderbreking der uitwerking in het leven zou roepen. Daarom moeten de ter versterking in stelling gebrachte batterijen eenvoudig die doelen onder vuur nemen, welke degene, die het eerst in het vuur geweest zijn, niet beschieten konden.

De bij deze manoeuvre zoo veelvuldig aan den dag gekomen neiging van de verschillende commandanten, om zich zoo spoedig doenlijk van de hun toebedeelde artillerie te ontdoen, zelfs vóór zich in eenig opzicht de noodzakelijkheid daartoe deed gevoelen, heeft tot gevolg gehad, eenerzijds eene groote versnippering, zoodat de artilleristische leiding veel te wenschen overliet, anderzijds een samendringen van batterijen op sommige punten, niettegenstaande zich op andere de behoefte aan steun door artilleriesvuur dringend deed gevoelen. Hieraan paarde zich, al te veel, onvoldoende zorg, van de zijde der artilleristische leiding; bij de aanwijzing van de bewakingsstrooken der, voor het optreden tegen artillerie bestemde batterijen, door het over elkander grijpen van die bewakingsstrooken, zoodat vaak eene zeer ongewenschte concentratie van vuur plaats had. Daarbij kwam nog, dat de batterijcommandanten — in stede van zich strikt aan hunne opdrachten te houden, deze uit te voeren, tot het beoogde doel bereikt was en daarvan te rechter tijd melding te maken — zelfstandig van doel veranderden, zoo vaak het nieuwe *hun* loonender toescheen, dan het tot dusverre beschotene. Van een en ander kon het gevolg niet anders zijn, dan een zeer voldoende rendement der batterijen, welke ingezet werden.

Ook liet, zooals wij hiervóór zagen, de samenwerking tusschen infanterie en artillerie — voor wat de z. g. infanteriebatterijen betreft — veel te wenschen over. Nog steeds zijn er artilleristen, die — hoewel zeer goed begrijpende, dat hun taak zich er toe bepalen moet, de infanterie te steunen — het niet noodig vinden, dat deze hun

hare behoeften kenbaar maakt; zij meenen, dat zij wel zien zullen, waar hun steun geëischt wordt. Anderen beweren, dat de artillerist voldoende leiding vindt in zijne bekendheid met den tactischen toestand, zijn kennis van de reglementen en de tactiek der andere Wapens en »le sentiment du combat«. ¹⁾ Ja, zelfs zijn er, die meenen, dat de infanterie het ook zonder den steun der artillerie wel stellen kan.

Het onjuiste van deze meeningen zal uit het bovenstaande wel voldoende gebleken zijn; de artillerie kan het zusterwapen den steun, dien dit zoo dringend zal behoeven, slechts verleenen, als zij weet, waar en wanneer de behoefte aan dien steun gevoeld wordt, en hieromtrent kan zij slechts ingelicht zijn, als eene doeltreffende verbinding tusschen beide Wapens bestaat; eene verbinding, die nimmer faalt en elk misverstand uitsluit.

Men lette bovendien wèl op het woord *verbinding*, omdat de samenwerking der Wapens geenszins verkregen moet worden — zooals sommigen nochtans meenen — door het scheppen van, telkens naar de omstandigheden gewijzigde bevelsverhoudingen. Het Fransche reglement drukt dit zeer juist uit met de woorden: De verbinding tusschen de beide Wapens sluit voor de artillerie alleen in eene ondergeschiktheid in het uitvoeren der gegeven opdracht, en heft de gewone commandoverhoudingen niet op, daar alleen deze aan de troepenaanvoering zekerheid geven, om alle krachten op het zelfde doel te kunnen vereenigen. Intusschen kunnen zekere omstandigheden (grootte uitgebreidheid van het front; afwisselend of bedekt terrein; verdeeling in verschillende aanvalsgroepen) ertoe nopen, de bij den

¹⁾ Generaal v. BERNHARDI b.v. meent, blijkens Mil. Woch., No. 84, Kolom 1926, dat de doelmatigste samenwerking der Wapens verkregen wordt, als: »der Artillerist den Verlauf des Infanteriegefechts genau beobachtet« en wanneer: »die Artilleristen taktisch so ausgebildet sind, dass, wenn sie den Zweck und die Anlage des Gefechts kennen, sie selbständig das Artilleriefeuer den Absichten und den Bedürfnissen der Infanterie anpassen können«. En ook: meent hij, dat »den leitenden Gedanken — für jeden Gefechtsabschnitt — kann der Artillerie der höhere Führer geben; die Ausführung im einzelnen, das verständnisvolle Anpassen an den Gang des Gefechts, müssen ihrem eigenen taktischen Urteil überlassen werden und daher ist es allerdings von äusserster Wichtigkeit, dass die Artillerieoffiziere nicht nur als Spezialisten, sondern vor allem als Taktiker auf das sorgfältigste ausgebildet werden«. Hoezeer ook wij de tactische vorming der artillerie-officieren, evenals die van alle andere officieren, zeer noodig achten, het is toch niet met dit doel, dat deze bevorderd moet worden. Men leze hieromtrent b.v.: PERCIN, La manoeuvre de Lorlanges.

Voor de »liaison par la vue« vindt men juister beoordeeld in Art. Monatshefte, Juli-Augustus, 1912, waar men op blz. 78, met instemming, uit de geschriften van Generaal PERCIN den volgenden gedachtengang vermeld vindt: »Die Artillerie kann durch blosser Augenverbindung nicht beurteilen, zu welchem Zeitpunkt sie ihr Feuer verstärken muss, wann sie an Munition sparen kann, denn sie sieht nicht, wann die eigene Infanterie deckungsloses Gelände überschreitet, wann und wo sie Infanteriefeuer erhält, wann sie Gelände vorwärts gewinnen, wann sie abwartend liegen bleiben will, Dauern zu feuern aber erlaubt auch der beste Munitionsnachschub nicht«.

aanval medewerkende infanterie en artillerie tot eene tactische eenheid onder bevel van één aanvoerder te vereenigen. In dat uitzonderingsgeval moet het bevel tot regeling van de commandoverhouding voor de artillerie door den troepenaanvoerder uitdrukkelijk gegeven worden.

Ook de »Deckblätter zum Exerzier-Reglement für die Feldartillerie« (afgesloten Juni 1912) hebben dit begrip opgenomen; zoo leest men: »dasz es vorteilhaft sein kann, Verbände der Infanterie (Brigade, Regiment) und der Artillerie (Regiment, Abteilung) für eine bestimmte Gefechtsaufgabe ausdrücklich auf einander anzuweisen«¹⁾, en verder: Eine Unterstellung unter den Infanterieführer wird sich nur dann empfehlen, wenn der Artillerietruppentheil von seinem Verbände räumlich getrennt werden musz«.

Dit op elkander a a n w i j z e n moet voldoende zijn, om de samenwerking te waarborgen, terwijl deze handelwijze ons verre verkieslijk voorkomt boven het stellen der artillerie onder de bevelen van den commandant van het, bij de actie betrokken infanterie-troependeel, omdat daardoor de natuurlijke bevelsverhoudingen verstoord worden en de opperbevelhebber zich daardoor de vrije beschikking over zijn artillerie toch in zekere mate ontzegt.

De a a n w i j z i n g, het leggen van het verband, geschiedt in het bevel, dat, zooals wij zagen, voor infanterie en artillerie het zelfde is. Op grond van dit bevel zoekt de commandant van elke, voor eene bijzondere gevechtsoopdracht bestemde, artillerie-afdeeling verband met den commandant, aan wien de uitvoering dezer opdracht toevertrouwd is, terwijl ook deze laatste, die het hoogste belang erbij heeft, dat de verbinding tot stand komt en gehandhaafd blijft, zijnerzijds het noodige daartoe doet verrichten. Bij onze afdeelingen zijn de verkenningsofficieren daartoe de aangewezen personen en de ervaring, bij de manoeuvres in 1911 opgedaan, heeft getoond, dat de artillerie op die wijze de noodige aanwijzingen kan ontvangen — zelfs onder voor het behouden van het verband zeer moeilijke omstandigheden —, wanneer deze officier voortdurend met den infanterie-commandant in verbinding blijft en niet in de voorste gevechtsliniën gaat dwalen, waar hij het overzicht over het geheel verliest en zich te veel door hetgeen, binnen zijn onmiddellijken gezichtskring voorvalt, laat leiden, maar vanwaar hij zijne mededeelingen slechts bij uitzondering tijdig ter bestemder plaatse zou kunnen doen aankomen. De strijdende infanterie, behoefte aan steun door artillerievuur gevoelende, brengt zulks vanzelf ter kennis van den algemeenen commandant; daar ontvangt dus de verkennings-officier de beste en de meest doeltreffende inlichtingen. Het aangeven van het tijdstip, waarop de artillerie des aanvallers het vuur

¹⁾ Wij spatieeren.

moet staken, om haar eigen infanterie niet te treffen,¹⁾ moet langs anderen weg ter kennis van den commandant der artillerie komen, dan door middel van dezen, daartoe door het Duitsche reglement naar de voorste linie verwezen, officieren. Het meest doeltreffende middel hiertoe is, het door de, in voorste linie strijdende infanterie doen zwaaien met alle signaalvlaggen, waarover zij beschikt, omdat dit teeken rechtstreeks en onmiddellijk door de artillerie kan worden waargenomen.

Tot het verspreiden van juiste begrippen omtrent de wijze, waarop de verbinding der Wapens moet verkregen worden, en aangaande de eischen, waaraan zij moet voldoen, zoomede ten aanzien van het tactisch optreden der veldartillerie zal de bestudeering van het besproken werk van Generaal PERCIN in hooge mate kunnen bijdragen.²⁾

¹⁾ In Duitschland acht men tegenwoordig dit oogenblik aangebroken, als, zoowel bij het kanon, als bij den L. veldhouwiter, bij zekere waarneming, de infanterie bij T.-vuur — en ook bij S.-vuur zonder vertraging (L. veldhouwiter) — tot op 200 M., bij S.-vuur tot op 150 M. van de vijandelijke stelling gekomen is.

²⁾ Ook bestudeere men: *Essai de réglemant sur le combat des troupes de toutes armes avec exemples d'ordres à donner par les principaux chefs*, par Général PERCIN et Commandant JACQUEMOT.

Generaal Chassé.

DOOR

JHR. C. PH. L. VAN KINSCHOT. (Tiel.)

(Vervolg van blz. 588.)

Bij eenen gouden degen, Door Tielenaren geschonken aan den
Lt. Genl. D. H. Baron CHASSÉ.

(Inventaris N°. 13.)

Toen 't moordende verraad, door plonderzucht gedreven,
Antwerpen won, en Stout op Vloot en Sterkte viel,
Werd dondrend »Verder niet!« den hydra voorgeschreven,
Met letters van metaal, gegloeid op Vest en Kiel.

Gered is Hollands eer, Oud Hollands goud en leven
Behouden, door de trouw eens Veldheers, groot van ziel.
Wie kent hem niet? — CHASSÉ, aan 't Vaderland gegeven,
Door 't strijdbaar Gelderland, door 't leeuwenbarend Tiel.

Te regt wordt 's Heldendaad, uit Wapendeugd gesproten,
In dit geweer erkend, door Wakkre stadgenooten
Zoo loonen staal en goud, wie goud behield door 't staal.

O Kostlijk Zijdgeweel, met zoo veel roems verkregen,
Vertolk hun dankbaarheid, en blink den vijand tegen!
Uw lemmer dikk'den held, en schenke ons zegenpraal!

Amsterdam 2 April 1831. (get.) C. G. WITHUIJS.

Declaratie van A. BONEBAKKER & ZOON te Amsterdam door hun
ten Dienste van Eenige Ingezetenen der stad Tiel geleverd.

3 April 1831 eene Eere Degen met Hollands-goud gevest en de
scheede met dito goude monteering f 1050.—
af 2 pct. voor contante betaling „ 21.— f 1029.—
voor een mahoniehout kistje met paars fluweel be-
kleed en een eikenhout dito met groen laken „ 36.—
Somma f 1065.—

Voldaan 6 April 1831.

(Inventaris no. 24.) (get.) AS. BONEBAKKER & ZOON.

Tiel, den 10 September 1831.

Wel Edele Heer.

Wij mogen niet afzijn UwEde. onze volkomene tevredenheid, te betuigen over den gouden eeredegen, welke door UwEd. voor den Generaal D. H. Baron CHASSÉ is vervaardigd geworden. Dezelve moetende dienen tot een bewijs van achting en erkentenis, welke eenige ingezetenen zijner geboorteplaats zijne Excellentie wenschten te geven, zoo was het ons bijzonder aangenaam de vervaardiging van die degen aan UwEd. ook Tielenaar van geboorte te kunnen opdragen en moge onze stad zich beroemen een held te hebben voortgebracht als de Generaal CHASSÉ, niet minder kan zij zich vereerd rekenen dat binnen hare muren een kunstenaar is geboren, die bekwaamheid aan zuivere smaak weet te paren en daarvan in zijne kunstwerken (waaronder voorzeker de onder UwEd. toezicht vervaardigde eeredegen eene voorname plaats bekleed) de overtuigendste blijken ten toon spreid.

Wij hebben de Eer met achting te zijn
WelEdele Heer!

UwEd. Dienaren

(get.) C. C. VAN LIDT DE JEUDE.

Tiel den 10 September 1831.

qq.

Aan den Heer AS. BONEBAKKER te Amsterdam.

Wij zijn door de ingezetenen der stad Tiel, die er steeds hun voornaamste roem op dragen zich de stadgenooten van Uwe Excellentie te mogen noemen, benoemd en afgezonden met eene vereerende commissie waarvan Uwe Excellentie ons de vrijheid gelieve te verleenen ons bij dezen te acquitteeren.

Toen het bestaan van ons dierbaar Vaderland wankelde door den opstand der Belgen en de aan eed en plicht getrouw geblevene Nederlandsche Krijgsmann, aan verraad en vervolging ten prooi, met angst naar uitkomst omzag, was het Uwe Excellentie, die door een beraden en vast gedrag, paal en perk zette aan den moedwil en het geweld. Antwerpen getuige van de snoodste verguizing onzer dapperen, was tevens getuige van Uwen heldenmoed.

Deze daden van Uwe Excellentie zullen met guldene letteren in 's Lands geschiedrollen worden vermeld; zij worden erkend en geprezen bij elken welgeaarden Noord-Nederlander; en zouden dan de ingezetenen van Tiel de geboortestad van Uwe Excellentie die niet op hogen prijs stellen? Zij zijn daardoor diep getroffen, hunne stad wordt door dezelve vereerd, en zij deelen alzo eenigszints in den roem door Uwe Excellentie verworven.

Eenige weldenkende Tielenaren (op bijgevoegde lijst vermeld) hebben zich om die reden beijverd Uwe Excellentie een open(t)lijk bewijs hunner erkentelijkheid (-nis) te te geven, en wij (de onder-

geteekenden) zijn namens dezelve belast (om) Uwe Excellentie uit hunnen naam eenen (nevensgaande) gouden eeredegen aan te bieden.

Zij vinden zich hiermede zeer vereerd en willen (kwijten) zich volgaarne van deze(n) eervolle(n) taak kwijten, en hoewel de omstandigheden deze overbrenging hebben vertraagd, zo(o) strekt het ons (hun) tot (bijzonder) genoeg en door deze vertraging de gelegenheid te hebben bekomen de moed en volharding van Uwe Excellentie te ho(o)ger te schatten en de gevolgen daarvan te kunnen bewonderen.

Immers het edel voorbeeld van onwankelbare trouw, door Uwe Excellentie aan 's lands krijgsmagt gegeven, is niet vergeefsch geweest; en door de welberadende standvastigheid van Uwe Excellentie zijn voorbereid die heerlijke uitkomsten, welke den roem van Ons Vaderland onder het bestuur van onzen geëerbiedigden en geliefden Koning hebben bevestigd, en het N(n)ationaal Leger, aangevoerd door (van) den grooten en teregt geprezen(en) Veldheer Z. K. H. DEN PRINS VAN ORAN(G)JE met onverwelkbare lauweren hebben ge(c)sierd.

Ontfangt Edele Held alzoo dezen eeredegen door uwe Stadgenooten Uw geschonken.

Het vorenstaande is een concept. Het in het net geschreven stuk vangt aan:

Aan zijne Excellentie den Heer D. H. Baron CHASSÉ, Generaal der Infanterie in dienst van Z. M. den Koning der Nederlanden, Opperbevelhebber der Citadel te Antwerpen, en vervolgt dan — met weglating der vorenstaande eerste alinea — met: »Toen het enz. De letters en zinnen tusschen () geven het verschil aan tusschen het concept en het definitieve stuk. In plaats van „Ontfangt Edele Held” enz. volgt in het aangeboden stuk: Wij hebben de eer met de meeste hoogachting te zijn

Hoog Edel Gestrenge Heer!

Uwer excellentie Z. d.willige dienaren,

(get.) C. C. VAN LIDTH DE JEUDE.

„ W. A. VAN LIDTH DE JEUDE.

„ C. J. A. SPIERING.

„ A. VAN WESSEM.

„ R. VAN GIJTENBEEK.

Tiel, den 10 September 1831.

De naamlijst, hiervoren gemeld, is ongeveer gelijk aan die reeds vroeger gegeven.

(zonder adres.)

Waarde Neef.

VERSCHOOR heeft mij in een nota welke hij mij heden van de citadel heeft gezonden te kennen gegeven, dat het ZEd. aangenaam

zoude zijn te vernemen welke weg men moest inslaan om de permissie te erlangen om op de Citadel te worden toegelaten ten einde aan den Gen. CHASSÉ, de eeredegen te kunnen aanbieden, het eenvoudigste ten deze is, dat gij U als hoofd der Commissie maar schriftelijk adresseerd aan het Dept. van Oorlog, waar in gij dan de tijd en dag bepaald wanneer gij derwaarts kunt vertrekken wel te verstaan zou ik zulks niet te lang uitstellen en zulks vooral voor den 10^e October doen; men kan nooit weten wat er na die tijd kan gebeuren.

(volgt een gedeelte handelende over familiezaken)

Onze stand van zaken is op dit oogenblik nog dezelve doch ik veronderstel dat de komst van de Fransche officieren in België de Engelsche zullen noodzaken om er spoedig een eind aan te maken. Vooral daar nu de Poolse zaken zijn afgelopen over het algemeen vlij ik mij, dat de rust niet verstoord zal worden en de Franschen eenige toontjes lager zullen beginnen te zingen. Wij gaan nog voort om ons te wapenen en ons leger kan voor den 1^e Maart nog een 20.000 man sterker zijn. Doch het zal niet noodig zijn. De Franschen amuseeren zich nu met de beentjes van Napje; de kinderen moeten een afleiding hebben, dan zijn ze zoet. Maar of zij Napje zoo gemakkelijk nog van St Helena zullen krijgen betwijfel ik zeer.

Wij hebben nog een rijk veld van bespiegelingen, doch verliezen ons in gissingen.

Vaartwel enz.

(get. verm.) JAN FROYEN.

Den 20 September. (geen jaartal)

Verzoek (Concept) om zich op de Citadel van Antwerpen te mogen begeven.

Tiel den 20 September 1831.

Eene Commissie uit ingezetenen dezer stad voornemens zijnde zich in het begin der volgende week naar de Citadel van Antwerpen te begeven ten einde namens dezelve aan onzen waardigen stadgenoot Zijne Excellentie den Heer Generaal D. H. Baron CHASSÉ als een blijk hunner erkentenis een gouden eeredegen aan te bieden, welk voornemen de tot hertoe plaats gehad hebbende omstandigheden belet hebben eerder te kunnen volbrengen, doch onderrigt zijnde dat zijl. van wegens Uwe Excellentie de permissie zullen behoeven om op de Citadel te worden toegelaten, zo is het op hunl. verzoek dat ik de vrijheid neem Uwe Excellentie bij dezen te adieeren (?), met verzoek om aan deze commissie alzo wel te willen verlenen het nodige verlof om de reis derwaards zonder verhindering te mogen vervolgen, en daartoe van de eerste geschikte gelegenheid te mogen gebruik maken, zullende het bijzonder aangenaam zijn hieromtrent eene spoedige dispositie te mogen ontvangen.

De Burgemeester der stad Tiel,

Aan Z.Exc. den Heer Directeur
Generaal van Oorlog.

No. 2.

's Gravenhage den 25 Sept. 1831.

Ik heb de eer UEdeleAchtbare te informeren, dat naar aanleiding van het verzoek, vervat in Uwen brief van den 22en dezer, no. 269, door mij de vereischte bevelen zijn gegeven om de Commissie zamen-gesteld uit ingezetenen der stad Tiel op de citadel van Antwerpen toetelaten.

Ten einde gezegde Commissie daarin evenwel geen moeilijkheden ondervinde zal zij zich te Bergenopzoom bij den Heer Luitenant Generaal Opperbevelhebber dier vesting behooren aantemelden, die, door mij is uitgenoodigd om wanneer de Commissie mogt verkiezen. hare reis met de postschuit of eenige andere convenable gelegenheid naar de citadel te vervolgen, haar alsdan daarin behulpzaam te zijn.

De Directeur Generaal van Oorlog,

Bij afwezigheid van denzelven,

De Secretaris Generaal,

(get.) J. P. SCHEFFER.

Aan den Heer Burgemeester der stad
Tiel.

Citadels — Schouwburg.

Met Permissie

Aanstaande Zondag den 2 October 1831.

—o—

Jocrisse In Eenen Nieuwe Diensten — Blijspel In twee Bedrijven.

—o—

Na het Zelfen

De Gebeterde Jocrisse.

Blijspel In Een Bedrijf.

—o—

En tot Slot:

Het Bombardement Van Arlequin — of het Vermogen Van De Gouden tover Sleutel. Groot Ballet Pantomiene versierd met Nieuwe Decoratiën en Changementen.

—o—

Personen In Jocrisse In Zijn Nieuwe Dienst:

De Heer Dupont	GIMPEL.
Mevrouw Dupont	LOUDOLFF.
Dorval, een schilder	NIËEL.
Jocrisse knecht	DE GREULS.
Ursula Dienstmaagd van Dupont	KLEIJKE.
Freekje een boer	BANTEE.
Een Loterij Jood	ULEMAN.

Personen In De Gebeterde Jocrisse:

Jocrisse	DE GREULS.
De Heer Duval zijn meester	NIËEL.
De Moeder van Jocrisse	OUDOLFF.
Peter Luc, een oude landman, pachter v. d. hr. Duval	GIMPEL.
Jan Leblanc, „ „ „ „ „ „ „ „	ULEMAN.
Een Hoefsmids Jonge.	

ten 6 $\frac{1}{2}$ Uur ten toneele.

Overbrengst van een gouden
eeredegen aan den Hr. Gen.

CHASSÉ.

(Concept.)

Tiel den 3 October 1831.

De commissie uit ingezetenen dezer stad belast geweest met het overbrengen van den gouden eeredegen aan Z.Exc. den Heere Generaal CHASSÉ op de Citadel te Antwerpen, heeft ten gevolge van de dispositie van Uwe Excellentie van den 25 September j.l. No. 2, zo wel te Bergen op Zoom van den Heer Lieutenant Generaal Opperbevelhebber, als van wegens de Commandanten van 's Lands Marine op de Schelde en voor Antwerpen gestationeerd, alle mogelijke medewerking en behulpzaamheid in het vervolgen hunner reis en het gelukkig volbrengen hunner Commissie mogen ondervinden, dat Zijl. daaraan niet ongevoelig kunnen zijn, en mij ten dringendsten verzocht hebben, Uwe Excellentie voor de bovengemelde genomene dispositie en daaromtrent gegevene bevelen hunnen opregten dank te betuigen, terwijl het hunl. bijzonder tot genoegen zoude verstrekken wanneer bij de eerste geschikte gelegenheid daaromtrent van wegens Uwe Excellentie aan gemelde Heeren Bevelhebbers enige mededeling konde worden gedaan, als kunnende de commissie vooral geene woorden vinden in staat om na waarheid hunne gevoelens uit te drukken voor de niet alleen zo bijzonder vereerende maar ook regt hartelijke wijze, waarop zijl. door den Heer Collonel en Capitein ter zee KOOPMAN, kommanderende de voor Antwerpen gestationeerde flotille, zijn ontfangen en gedurende hun verblijf aldaar behandeld, waaraan zij de zo zeer gracieuze en treffende receptie op de citadel zelve, die voor 't overige geheel boven hunne beschrijving is, voor een groot gedeelte moeten toeschrijven.

De Burgemeester der stad Tiel,

Aan Zijne Excellentie den Heer
Directeur Generaal van Oorlog.

7 October 1831 No. 25.

Wij, WILLEM, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz.,

Op het rapport van den Directeur Generaal van Oorlog, van den 5 dezer No 62, ten geleide van een missive van onzen Generaal der Infanterie Baron CHASSÉ, strekkende om onze toestemming te erlangen tot het aannemen en dragen van eenen Eeredegen, hem, door eene Commissie uit Tiel zijne geboortestad, uit naam van eenige Ingezetenen aldaar aangeboden;

Hebben goedgevonden en verstaan aan onzen Generaal der Infanterie, Baron CHASSÉ, de door hem verzochte vergunning bij dezen, met genoegen, te verleenen.

Afschriften dezes zullen worden gezonden aan onzen Veldmaarschalk, Opperbevelhebber van het Leger, aan onzen Admiraal en kolonel-Generaal aan het Departement van Oorlog, en aan onzen Generaal der Infanterie Baron CHASSÉ tot informatie en narigt.

's Gravenhage, den 7 October 1831.

(get.) WILLEM,

van wege den Koning, (get.) J. G. DE MEY VAN STREEFKERK.

Accordeert met deszelfs origineel, de Griffier ter Staatssecretarie,

(get.) L. H. ELIAS SCHOVEL.

Generaal der Infanterie
Baron CHASSÉ.

No. 44.

's Gravenhage, den 14 October 1831.

Bij missive van den 3e dezer, No. 279, heeft UEdel Achtbare mij verzocht, den Luitenant Generaal Opperbevelhebber van Bergen op Zoom en den Kapitein ter zee KOOPMAN, Uwe dankbetuiging te doen kennen, voor de hulp en medewerking, welke door die Opper officieren is verleend, aan de Commissie uit Tiel, die onder de leiding van UEdele Achtbare, onlangs is belast geweest, met het overbrengen van eenen eeredegen, aan den Generaal der Infanterie Baron CHASSÉ.

Met zeer veel genoegen, aan dat verzoek gevolg gevende, heb ik de eer UEdelAchtbare te informeren, dat ik Uwe dankbetuiging, aan den Heer Luitenant Generaal Baron VAN DER CAPELLEN en den Kapitein ter zee KOOPMAN, heb medegedeeld.

De Directeur Generaal van Oorlog,
DE LEEUW.

Aan Den Heer Burgemeester
van Tiel.

Thiel, 27 October 1831.

Wel Edel Achtbare Heer!

Met de meeste eerbied vervrije ik mij UEd. Achtb. een vriendelijk verzoek voortedragen met welker vervulling ik mij bijzonder gelukkig zoude rekenen.

Eene Hulde aan den Luit. Gen. Baron CHASSÉ vervaardigd hebbende, zoude het mij aangenaam zijn, daarin de orriginale aanspraak te mogen overnemen dewelke bij de overgave der degen is gebezigd geworden.

Geinformeerd zijnde dat dezen aanspraak bij UEd. Achtb. is berustende, zoude ik mij zeer verplicht achten, indien UEd. Achtb. mij dezelve ter afschrijving voor slegts een uur wilde cederen.

In de hoop, dat UEd. Achtbare mijn nederig verzoek zult gelieven te agreëren heb ik de eer mij met de meeste hoogachting te noemen

Wel EdelAchtbare Heer!

UEd. Achtb. DwDr.

(get.) W. HEMPEL,

Tooneelspeler aan het Gezelschap van
Mej. Ottinga.

Aan Den WelEd. Achtbare
Heer de Heer Burgemeester
der stad Thiel.

 Certificaat.

De Ondergeteekende Directeur Generaal van Oorlog, verklaart, dat Zijne Excellentie de Heer DAVID HENDRIK Baron CHASSÉ, geregtigd is, tot het Dragen van het *Bewys van Aandenken*, ingesteld bij Zijner Majesteits Besluit van den 12^{den} September 1831, No. 70; als hebbende gediend in den Rang van Generaal der Infanterie, Kommanderende de Citadel en Zijner Majesteits Zeemagt voor Antwerpen, en alzoo hebbende deel genomen aan de Krijgsverrigtingen van 1830 en 1831.

's Gravenhage, den 28 Maart 1832.

(Inventaris no. 10)

(get.) DE LEEUW.

(Concept).

Tiel 10 Julij 1832.

Hoog Ed. Gestr. Heer!

Wij hadden het genoegen door den Heer Kaptein VERSCHOOR het prachtig geschilderd en welgelijkend afbeeldsel van Uwe Excellentie te ontvangen. Wij beschouwen dit geschenk als een bewijs, dat de hulde door ons aan Uwe Excellentie toegebracht, met welwillendheid is opgenomen, en tevens als een blijk van voortdurende belangstelling in Uwe geboortestad en wij mogen dan ook niet afzijn Uwe

Excellentie daarvoor onzen hartelijken en welmenenden dank te betuigen. Het Portret is op het Raadhuis opgehangen; en onze stad mag zich thans beroemen het afbeeldsel te bezitten van den Held, die, door onverschrokken moed, verstandig beleid en onwankelbare trouw, het Vaderland behield, zijn naam met onverwelkbaren roem vercierde en zijne Geboorte stad tot een altoos dienende eer verstreken zal.

Wij hebben de eer ons bij voortdoring in de vriendschap van Uwe Excellentie aantebevelen en met hoogachting te verblijven

Aan Zijne Excellentie den Heer D. H. Baron CHASSÉ, Generaal der Infanterie Opperbevelhebber der Citadel van Antwerpen, enz., enz., enz.

(Ongedateerde lijst.)

De voorbeeldeloos dappere verdediging van de Citadel van Antwerpen onder het opperbevel van onzen waardigen stadgenoot den Heer Generaal D. H. Baron CHASSÉ, dewelke aldaar zulk een geruimen tijd 's Lands roem en onafhankelijkheid op de loffelijkste wijze heeft verdedigd hetwelk thans de bewondering van geheel Europa uitmaakt, moet vooral de harten en gemoederen van alle weldenkende Ingezetenen der stad Tiel met aandoening vervullen, en het is tot het toebrengen van hulp en verkwikking aan het brave garnisoen aldaar gedurende hunne gevangenschap, ter verzorging der gekwetsen, alsmede zo veel mogelijk van de nablijvende weduwen en kinderen van die genen, die voor onze afhankelijkheid strijdende, mogten gesneuveld zijn, dat de Ondergetekendens eene geldelijke bijdrage willen verleenen, zoveel als agter hunne namen is uitgedrukt, welke gelden aan de ten dien einde opgerigte Commissie te Amsterdam volgens gedane uitnodiging zullen worden overgezonden, om verders derzelve bestemming te kunnen bereiken.

(Volgt de lijst met handteekeningen en sommen waarvoor werd ingeteekend.)

(Opschrift: Aan Zijne Excellentie den Heere Baron CHASSÉ Generaal der Infanterie, Groot Kruis der Willems Order. St. Omer.)

(Zie Inventaris No. 20.)

Aan Zijne Excellentie den Luitenant-Generaal
Baron CHASSÉ te St. Omer.

Hoog Edel gestreng Heer!

Wanneer de menigvuldige luisterrijke wapenfeiten door U Hoog Edel Gestr. gedurende een lange roemrijke loopbaan gepleegd, de

bewondering van de beschaafde natien tot zich trokken dan is voorzeker de verdediging van de Citadel een nieuwe gelegenheid geworden voor U Hoog Edel Gestr. om versche lauwrēn te plukken en Uwen naam onder de grootste van onzen tijd te rangschikken. Intusschen bestaat er voor de inwoners van deeze stad eene dubbele oorzaak het gedrag van U Hoog Edel Gestr. bij die gelegenheid te bewonderen naardien en de grootheit van ziel en de hooghartige gezindheid jegens de inwoners onzer stad en de omliggende streken aan het krijgskundig beleid en de dapperheid van den grijsen held evenaarden. Immers, hoe anders konde deze stad van eene volkomene verwoesting gespaard worden? Hoe anders konden wij in het geruste bezit van onze Have en goed blijven, daar er op eenen wenk van U Hoog Edel Gestr. de prachtigste gebouwen in puinhopen en assche veranderd konden worden? Wie is er zoo bevooroordeeld om deze grootheit van ziel niet te waardeeren, wanneer hij bedenkt, dat de bepalingen waarvan de onzijdigheid der stad afhing, tegen alle wet en regt, als met de voeten getrapt werden en men tot de middelen van aanval zijn toevlugt nam, die, bij iederen anderen veldheer de onherstelbaarste onheilen ten gevolge gehad hadden? En om geheel en al het zegel te drukken op de voortreffelijke hoedanigheden van U Hoog Edel Gestr. karakter munt inzonderheid uit de zoo menschlievende wijze van verdediging der Citadel, in zoo verre de zelve met de omstreken van deze stad in verband staat. Welk eene hardnekkige wederstand hadde de vernieling van deze onderhavige dorpen, aan U Hoog Edel Gestr. niet opgeleverd daar de belegeraars juist hier den grondslag tot de middelen des aanvals gelegd en ook tevens daar de noodige toebereidselen tot het voortzetten der zelve bewerkstelligd hadden. Maar neen! altijd getrouw aan het ingeschapen beginsel van edelmoedigheid en menschlievenheid, had U Hoog Edel Gestr. slechts den strengsten pligt in het oog den vijand atbreuk te doen, en zoo veel als mogelijk den vreedzamen bewoner te sparen. Zulk eene wijze van verdediging is groot en boven allen lof verheven.

Wilt ons dan Hoog Edel Gestr. Heer veroorloven Uwe Excellentie met de meesten eerbied in deze regels onze opregte hulde uit te drukken en onze eeuwige dankbaarheid de meeste verzekering te geven. Steeds zal den naam van den grijsen held CHASSÉ door ons met roem en dankbaarheid genoemd worden. Het behage den goedtierenden Vader des Heelals U Hoog Edel Gest: levens dagen met eene nog lange reeks en bij het genot van de beste zijner zegeningen te verlengen. Hij vergunne U Hoog Edel Gestr. de hooge voldoening om de gelukkigste uitwerking te aanschouwen van de zoo edele pogingen door U Hoog Edel Gestr. op zoo eene luisterrijke wijze bewerkstelligd, ter handhaving der regten van een der grootste volken en den voortreffelijksten der Koningen, den albeminden vader WILLEM, Mogten wij toch zoo gelukkig zijn deelgenooten te worden van

de weldaden, die zijne zoo vaderlijke hand ons gedurende eene reeks van jaren deed ondervinden.

Ontvangt wijders, Hoog Edel Gestr. Heer, de verzekering van den diepsten eerbied, waarmede wij de eer hebben te zijn

Hoog Edel Gestr. Heer!

Van Uwe Excellentie

De onderdanigste dienaren.

(volgen de handtt.)

Antwerpen, 30 Januari 1833.

Amsterdam den 6 Februari 1833.

WelEdelGeboren Heer.

Ik heb de eer UEd. de ontvangst te berichten van twee wissels, groot ieder f 400 door uwe Commissie ingezameld ten behoeve van het fonds van erkentenis voor de strijders op de Citadel enz. enz. Aangenaam was het ons deze gelden te ontvangen en daaruit weder te ontwaren hoe de ingezetenen van Thiel hunne genegenheid voor 't vaderland aan den dag leggen. Onze Commissie gaat voort belangrijke sommen in te zamelen en zooals het Handelsblad het UEd. wel reeds in zijne opgaaf zal hebben doen blijken is de som al zeer aanmerkelijk hoewel toch niet groot genoeg naar de voornemens waarmede onze Commissie hare werkzaamheden begon.

Namens de Commissie

(get.) VAN WALREE, Secretaris.

Den WelEdelen Heer C. J. A. SPIERING,
Secretaris der Commissie tot de inzameling
een fonds van erkentenis enz. te Thiel.

Stellingartillerie,

DOOR

P. TH. NEPVEU,

Kapitein der Artillerie.

(Vervolg en slot van blz. 609.)

Gegronnd op bovenvermelde overwegingen zou ik de stellingartillerie en de landweer-stellingartillerie willen onderscheiden in:

A.	Stellingartillerie	voor de bestemming ad I.	} veiligheids-
bewapening.
B.	idem	voor de bestemming ad III en ad IV.	
C.	idem	voor de aanvullingsbewapening.	
D.	Landweer-stellingartillerie	voor de bestemming ad I.	} veiligheids-
bewapening.
E.	idem	voor de bestemming ad III en ad IV.	
F.	idem	voor de aanvullingsbewapening.	

Met betrekking tot eene bepaalde linie of stelling is te bepalen, hetgeen aan personeel ten behoeve van de *veiligheidsbewapening* benodigd is. Is die linie of stelling in groepen onderverdeeld, dan zou ik *per groep* (is de stelling niet in groepen onderverdeeld, dan *per stelling*) willen indeelen, voor de veiligheidsbewapening *met bestemming ad I*, ééne compagnie stellingartillerie en ééne compagnie landweer-stellingartillerie — en — voor de veiligheidsbewapening, *met bestemming ad III en ad IV*, per groep (c. q. per stelling) ééne (of meer) compagnieën stellingartillerie en ééne (of meer) compagnieën landweer-stellingartillerie.

De compagnieën stellingartillerie en de compagnieën landweer-stellingartillerie krijgen dan *geen* zelfde oorlogssterkte (ook *geen gelijke* dotatie aan kader) — eveneens een hoofdbeginsel van de voorgestane wijze van indeelen en oefenen — doch eene oorlogssterkte en dotatie aan kader overeenkomstig de behoefte aan personeel en kader voor de aangewezen bestemming van de compagnie in de groep (c. q. in de stelling).

Het niet voor de veiligheidsbewapening benodigde personeel, zoolwel dat van de stellingartillerie als van de landweer-stellingartillerie is bestemd voor de *aanvullingsbewapening*.

Dat de compagnieën van niet gelijke oorlogssterkte en ook ongelijkmatig geëncadreerd zullen zijn, is, naar mij voorkomt, geen bezwaar, doch integendeel een voordeel. Want juist door dat bij de bestaande organisatie alle compagnieën van de zelfde oorlogssterkte en gelijkmatig geëncadreerd zijn, welke sterkte geen verband houdt met de indeeling

van de compagnie bij mobilisatie, kan men bij die organisatie niet altijd vermijden — hetgeen dan ook voorkomt, althans voorkwam —, dat bij mobilisatie eene bepaalde compagnie een min of meer groot gedeelte van haar personeel aan eene andere compagnie moest afstaan, in verband met de bestemming en indeeling van laatstbedoelde compagnie, en is evenmin te vermijden — hetgeen bij de bestaande organisatie dan ook het geval is —, dat ten behoeve van den artilleriedienst voor eene bijzondere bestemming, met name den artilleriedienst in een groepsstafkwartier en den artillerieverkenningsdienst, waartoe bijzondere opleiding en kennis noodzakelijk is, kader — en dat zal ook militiekader moeten zijn — en manschappen van meer dan ééne compagnie bestemd worden.

Dat het beter is voor bedoelde bijzondere dienstverrichtingen kader en manschappen van ééne en de zelfde compagnie te bestemmen, hetgeen bij de wijze van indeelen en oefenen, zooals ik die zou wenschen, trouwens niet anders mogelijk is, stel ik mij voor bij de toelichting op de voorgestelde organisatie nog met een enkel woord te bespreken.

Ten einde tot eene doelmatige indeeling van de verschillende compagnieën, *bestemd voor de veiligheidsbewapening*, te kunnen komen, zou in de eerste plaats nagegaan moeten worden wat, *per groep* (in eene stelling, die niet in groepen is onderverdeeld, *per stelling*) noodig is aan personeel voor de bestemming ad I en, in verband daarmee, *per groep* (c. q. *per stelling*) de benodigde oorlogssterkte aan kader en manschappen, van de compagnie stellingartillerie en die van de compagnie landweer-stellingartillerie bepaald moeten worden.

Bij de bedoelde compagnie stellingartillerie — dus bij die per groep voor de bestemming ad I — zal de indeeling aan militieplichtig personeel, de opleiding en aanstelling tot militiekader en de aanwijzing hiervan, alsmede van bepaalde miliciens tot bepaalde functiën (stukscommandant, artillerieverkenner, seiner, telefonist) zoodanig moeten zijn, dat — met een normaal verloop rekening houdende — bij overgang van dit personeel bij de compagnie landweer-stellingartillerie, in de groep voor die zeldte bestemming niet alleen genoegzaam kader en genoeg miliciens, ook voor de verschillende genoemde functiën, beschikbaar zijn, maar dat ook nog eenig personeel (kader en manschappen) overblijft, welk personeel dan, voor de bestemming ad I, bij een, per groep, te formeeren depot wordt ingedeeld, voor aanvulling.

Men vergelijkte het *schema* van indeeling op bladzijde 21.)

Zijn voor eene linie of stelling van groote uitgebreidheid — ik heb geen bepaalde linie of stelling op het oog, laat ik daarom spreken van de *X*-stelling — ten behoeve van de veiligheidsbewapening en de aanvullingsbewapening *b.v.* noodig 18 compagnieën vestingartillerie van de bestaande oorlogsformatie en 14 compagnieën landweer-vestingartillerie, eveneens van de bestaande oorlogsformatie, en

is die linie of stelling *b.v.* verdeeld in 8 groepen, dan wordt, hetgeen in die 8 groepen benoodigd is voor de veiligheidsbewapening met bestemming ad I — *b.v.* 7 compagnieën vestingartillerie en 6 compagnieën landweer-vestingartillerie —, in 8 compagnieën stellingartillerie en 8 compagnieën landweerstellingartillerie, voor de bestemming ad I, verdeeld, van, in elke groep, zoodanige oorlogssterkte en formatie, als reeds besproken is. In elke groep komt dus de compagnie landweer-stellingartillerie voortaan voort uit die compagnie stellingartillerie.

Zoo wordt hetgeen in de 8 groepen benoodigd is voor de veiligheidsbewapening, met bestemming ad III en ad IV — *b.v.* 5 compagnieën vestingartillerie en 4 compagnieën landweervestingartillerie — in 8 (of meer) compagnieën stellingartillerie, voor de bestemming ad III en ad IV, en 8 (of meer) compagnieën landweerstellingartillerie, voor die zelfde bestemming, verdeeld. In elke groep: *ééne* (of meer) compagnieën stellingartillerie — en — *ééne* (of meer) voortaan dan uit die compagnie (of compagnieën) voortkomende compagnieën landweer-stellingartillerie, van — voor elke compagnie stellingartillerie en daaruit voortkomende compagnie landweer-stellingartillerie —, op overeenkomstige wijze als voor de compagnieën voor de bestemming ad I is uiteengezet, vast te stellen oorlogssterkte en formatie. Ook voor de bestemming ad III en ad IV zal men dan eenig personeel (kader en manschappen) bij een, per groep, te formeeren depot moeten indeelen.

Uit het overblijvende personeel van de vestingartillerie en landweervestingartillerie, zijnde — in verband met het noodig onderstelde voor de veiligheidsbewapening van de *X*-stelling — 6 compagnieën vestingartillerie en 4 compagnieën landweervestingartillerie, welk personeel dan bestemd en beschikbaar is voor de aanvullingsbewapening in die stelling, worden, in verband met de hoeveelheid en de soort van geschut en daardoor met het aantal batterijen, beschikbaar voor deze bewapening, een aantal compagnieën stellingartillerie, alsmede zooveel compagnieën landweer-stellingartillerie, als voortaan uit die compagnieën stellingartillerie zouden kunnen voortkomen, gevormd.

Door bij de compagnieën stellingartillerie, bestemd voor de aanvullingsbewapening, de indeeling aan militieplichtig personeel, de opleiding en aanstelling tot militiekader en de aanwijzing hiervan, alsmede van bepaalde miliciens tot bepaalde functiën, op overeenkomstige wijze te doen geschieden, als hiervóór aangegeven is, voor de compagnieën stellingartillerie voor de veiligheidsbewapening, met bestemming ad I, kan men ook ten behoeve van de aanvullingsbewapening per stelling verkrijgen één of meer depots.

Is voor de *X*-stelling ten behoeve van de veiligheidsbewapening benoodigd — zooals verondersteld werd — het personeel van 12 compagnieën vestingartillerie en van 10 compagnieën landweervestingartillerie, dan is dus voor de aanvullingsbewapening beschikbaar het

personeel van 6 compagnieën vestingartillerie en 4 compagnieën landweervestingartillerie. Is ten behoeve van de veiligheidsbewapening van die stelling meer benoodigd, b.v. het personeel van 13 compagnieën vestingartillerie en van 12 compagnieën landweervestingartillerie, dan zou dus voor de aanvullingsbewapening overblijven het personeel van 5 compagnieën vestingartillerie en 2 compagnieën landweervestingartillerie. Wordt hetgeen aan personeel voor de aanvullingsbewapening overblijft, daartoe — in verband met de hoeveelheid en soort van geschut beschikbaar en noodig geacht voor die bewapening — niet voldoende geacht, dan zou daaruit blijken, dat tot eene zoodanige indeeling, dat *ook* het noodige personeel voor de aanvullingsbewapening beschikbaar is, met 18 compagnieën vestingartillerie en 14 compagnieën landweervestingartillerie, ten behoeve van de X-stelling, niet volstaan kan worden.

Tot nadere toelichting van de aangegeven wijze van indeelen en oefenen merk ik nog op:

1°. dat het mij voorkomt, dat zonder bezwaar bij een gedeelte van de batterijen, voor de bestemming ad I, alsmede voor sommige met die bestemming verband houdende diensten en verrichtingen (men vergelijk het *schema* van indeeling op bladzijde 673 aangegeven) landweer-stellingartillerie kan worden ingedeeld.

De vuurleiding van dergelijke batterijen zal in vele gevallen betrekkelijk eenvoudig zijn. Men bedenke, dat bij de voorgestelde wijze van indeelen en oefenen, het landweerpersoneel bij die batterijen ingedeeld, in de toekomst dan afkomstig is van de compagnieën stellingartillerie, voor de bestemming ad I, zoodat dan dat personeel, toen het militieplichtig was, uitsluitend met het materieel enz. behoorende tot, en in den batterijdienst bij, de batterijen, bestemd voor de bewapening ad I, geoefend is geworden, en men bedenke, dat dat landweerpersoneel, bij opkomst voor herhalingsoefening, uitsluitend geoefend wordt bij dat zelfde materieel en in dien zelfden batterijdienst.

2°. dat het *schema* van indeeling, aangegeven op blz. 673, doet zien, hoe b.v. de compagnieën in eene bepaalde groep (c. q. stelling) zouden zijn in te deelen en hoe men tot de, voor die compagnieën benoodigde oorlogssterkte en formatie, alsmede dotatie aan kader, zou moeten komen.

Het is hier de plaats, om terug te komen op het voordeel (hiervóór vermeld), dat er m. i. in gelegen is, het kader en het personeel, bestemd voor een groepsstafkwartier, voor den verkenningsdienst en voor den seindienst in eene groep, van ééne en de zelfde compagnie te doen zijn, in casu per groep, van de compagnie stellingartillerie, aangewezen voor de bestemming ad I.

Die compagniescommandant en geen ander in de groep heeft zorg te dragen, dat de groepscommandant beschikken kan over kader,

ook militiekader, en bepaalde ploegen miliciens, *ten volle* geschikt voor de *bijzondere* bestemming, waarvoor dat kader en die manschappen te boek staan.

Komt bij die compagnie eene herhalingslichting op, dan wordt het militieplichtig kader en personeel geoefend — althans in hoofdzaak — met het oog op de bijzondere bestemming. Op deze wijze zal kunnen worden verkregen eene afdeeling goed en gelijkmatig geoefende artillerieverkenneren, goed en gelijkmatig geoefende seiners, enz.

Is dat zelfde personeel bij de landweer overgegaan en dus ingedeeld bij *de* compagnie landweerstellingartillerie, bestemd, in die groep, voor de bewapening ad I, dan wordt dat landweerpersoneel, bij opkomst voor herhalingsoefening, *ook* hoofdzakelijk geoefend met het oog op de bestemming, waarvoor het te boek staat.

In dezen geest zal het personeel ook bij de andere compagnieën stellingartillerie en landweer-stellingartillerie, voor welke bestemming ook aangewezen, moeten worden ingedeeld en geoefend.

3°. dat het mij voorkomt evenmin een bezwaar te zijn, betrekkelijk veel landweer-stellingartillerie ten behoeve van de veiligheidsbewapening, met bestemming ad III en ad IV, in te deelen, omdat ook het personeel van die compagnieën landweer-stellingartillerie, bij de voorgestelde wijze van indeelen en oefenen, afkomstig is van de compagnieën stellingartillerie, die uitsluitend met het oog op die bestemming ingedeeld zijn geweest en geoefend zijn geworden.

Is voor eene groep, ten behoeve van de bestemming ad III en ad IV, *b.v.* noodig *éne* compagnie stellingartillerie en *éne*, daaruit dan voortkomende compagnie landweer-stellingartillerie, dan deele men dat personeel zoodanig in de hoofdverdedigingslijn en in permanente werken in, dat voor elke compagnie een bepaald, *aaneengesloten*, gedeelte wordt bestemd.

De compagniescommandant — zóowel die van de compagnie stellingartillerie, als van de compagnie landweer-stellingartillerie — houdt dan, behalve in administratieven zin, ook in tactischen zin zijne compagnie bij elkander; hij blijft dus belast met het commando, het toezicht op en de leiding van het personeel, van zijne *geheele* compagnie.

Kan in eene groep, ten behoeve van die bestemming, niet volstaan worden met *éne* compagnie stellingartillerie en *éne* daaruit voortkomende compagnie landweer-stellingartillerie, omdat de sterkte van die compagnieën dan te groot zou worden, dan bestemmen men voor die groep twee (of meer) compagnieën stellingartillerie en dan ook twee (of meer) uit elk van die compagnieën stellingartillerie voortkomende compagnieën landweer-stellingartillerie, en dan deele men dat personeel op overeenkomstige wijze in, als is aangegeven ten aanzien van eene groep, waar met *éne* compagnie stellingartillerie en *éne* compagnie landweer-stellingartillerie volstaan kon worden.

4°. dat het mij wenschelijk en ook niet ondoenlijk voorkomt, de landweerstellingartillerie, bestemd voor de veiligheidsbewapening (ook

voor die met bestemming ad I), bij opkomst voor herhalingsoefening te doen opkomen *ter plaatse* — dus in de groep —, waar zij bij mobilisatie moet optreden, en dus die landweer-stellingartillerie aldaar te doen oefenen.

Men zou die landweer-stellingartillerie onder dak kunnen brengen op — of inkwartieren nabij — de werken, waarin, en in de nabijheid waarvan, zij bij mobilisatie moet optreden. De vuurmonden, enz. zijn immers aanwezig; zij staan of op die werken in batterij of zij bevinden zich, met alles wat er bij behoort, in loodsen in de nabijheid. Al zal men de vuurmonden, bestemd voor de hoofdverdedigingslijn (de tusschenlinie) en die daarachter in batterij moeten komen, niet altijd juist kunnen brengen, daar waar zij bij mobilisatie moeten komen, in de meeste gevallen zal dit toch wel ongeveer het geval kunnen zijn. Het personeel leert dan het werk en, niet te vergeten, het terrein — ook het voorterrein — kennen, waarin en waartegenover het moet optreden. Men zou in eene zesdaagsche oefening veel kunnen bereiken en voorkomt op die wijze massale opkomst van de landweer met de nadeelen daaraan verbonden.

5°. dat het mij evenzeer wenschelijk en evenmin ondoenlijk voorkomt, dat de commandant van eene compagnie stellingartillerie, hetzij dat deze bestemd is voor de veiligheidsbewapening, hetzij voor de aanvullingsbewapening, elke herhalingslichting, alsook de jongste lichting, nadat deze is afgericht (in voorkomend geval te zamen met eene herhalingslichting), gedurende b.v. 6 dagen, op overeenkomstige wijze, als voor de landweer-stellingartillerie, bestemd voor de veiligheidsbewapening, is betoogd, dus ter plaatse, waar zij bij mobilisatie zal optreden, oefent.

Daartoe zullen dan, voor wat betreft de aanvullingsbewapening, gedurende die dagen bespanningen, motorbooten e. d. beschikbaar moeten zijn.

6°. dat op overeenkomstige wijze de landweer-stellingartillerie, bestemd voor de aanvullingsbewapening, bij opkomst voor herhalingsoefening, geoefend zou moeten worden.

Alvorens, tot besluit, nog te vermelden enkele van de misschien vele bezwaren, die tegen eene wijze van indeelen en oefenen, als door mij is voorgedragen, bestaan — en — te resumeeren de voordeelen, die, naar mijn meening, daaraan verbonden zijn, maak ik eerst nog de opmerking, dat men — ter beoordeeling van het al of niet wenschelijke van het uitsluitend oefenen van bepaalde compagnieën bij eene bepaalde geschutsoort, in verband met de bestemming van die compagnieën — in aanmerking moet nemen, dat dit niet uitsluit, maar integendeel geboden doet zijn, dat bij de batterijen, aangewezen voor de bestemming ad I en voor de aanvullingsbewapening, ook beoefend worde de wijze van vuren op zich bewegende doelen en de nabijverdediging van die batterijen, en

bij de daartoe in aanmerking komende batterijen van de veiligheidsbewapening, aangewezen voor de bestemming ad III en ad IV, ook beoefend wordt het eventueel moeten kunnen vuren op vaste doelen.

Een bezwaar wordt misschien geacht de splitsing van het vrijwillig kader in — als het ware — verschillende categorieën. Want dan is een sergeant of korporaal van de eene categorie minder geschikt voor eene andere categorie, welk bezwaar zich bij eene noodzakelijke overplaatsing van een sergeant of korporaal, van eene compagnie, aangewezen voor eene bepaalde bestemming, naar eene andere compagnie, aangewezen voor eene andere bestemming, zou kunnen doen gevoelen. Heeft intusschen eenmaal eene oordeelkundige verdeling en indeeling van kader plaats gehad, dan zal er naar gestreefd kunnen worden, dergelijke overplaatsingen tot de uitzonderingen te doen behooren, en zal het, in de meeste gevallen, mogelijk zijn die enkele personen betrekkelijk spoedig met hunne veranderde bestemming vertrouwd te maken.

Een ander bezwaar acht men wellicht, dat compagniescommandanten en ook luitenants, bij de compagnieën ingedeeld, behoorende tot eene bepaalde bestemming, eene te eenzijdige vorming verkrijgen.

Dit bezwaar is evenwel gering te achten, als men bedenkt — waarop reeds gewezen is —, dat bij de compagnieën, voor welke bestemming ook aangewezen, de oefeningen, bij daartoe in aanmerking komende batterijen, op zoodanige wijze gehouden zullen moeten worden, dat die batterijen ook voor eene eventueele oorlogsstaak geschikt zijn, welke gevechtsumstandigheden, onafhankelijk van de bijzondere bestemming van die batterijen, noodzakelijk kunnen doen zijn. (V. St. A. 10, § 10, blz. 12 bovenaan). Aan het genoemde bezwaar is, desgewenscht, te gemoet te komen door compagniescommandanten, die gedurende geruimen tijd de zelfde compagnie gecommandeerd hebben en luitenants, die geruimen tijd bij de zelfde compagnie ingedeeld zijn geweest, te doen omwisselen met commandanten van compagnieën en luitenants, bij compagnieën, aangewezen voor eene andere bestemming, als aan die omwisseling geen garnizoensverandering verbonden is, alsmede door bij overplaatsing van officieren naar een ander garnizoen, bij indeeling aldaar, met eene vorige bestemming rekening te houden.

Nog een bezwaar is misschien, dat — als gevolg van het beginsel, dat uit compagnieën stellingartillerie, aangewezen voor eene bepaalde bestemming, altijd voortkomen compagnieën landweer-stellingartillerie voor die zelfde bestemming — ook landweer-stellingartillerie is bestemd voor de aanvullingsbewapening. Maar men verlieze te dien opzichte niet uit het oog, dat het personeel van de landweer-stellingartillerie, voor die bewapening bestemd, toen het nog militieplichtig was, nooit anders dan als aanvullingsbewapening geoefend is geworden.

De voordeelen van de wijze van indeelen en oefenen, als door mij is geschetst, resumeerende, merk ik ten slotte op :

1°. dat, door elke compagnie stellingartillerie en landweer-stellingartillerie van eene zoodanige (voor elke comp^{ie}. dus c. q. verschillende) oorlogssterkte te doen zijn en zoodanig van kader te voorzien, als noodzakelijk is voor de bijzondere bestemming van die compagnie, eene betere aanpassing aan de linie of stelling, waarin die compagnieën ingedeeld zijn, wordt verkregen, dan bij de bestaande wijze van indeelen mogelijk is;

2°. dat het personeel van de stellingartillerie, vooral ook het dienstplichtig kader en overig dienstplichtig personeel, degelijker, dan bij de bestaande wijze van handelen mogelijk is, geoefend zal worden en daardoor beter voor zijn taak berekend zal zijn, omdat het uitsluitend geoefend wordt bij de geschutsoortsoort c. a., waarbij het bij mobilisatie ook ingedeeld is, zoodat de compagniescommandanten hun personeel bij een beperkt aantal vuurmonden en, in verband daarmede, in een beperkt aantal andere verrichtingen hebben te oefenen;

3°. dat voorkomen wordt, dat compagnieën zoodanig verspreid worden, dat het administratief verband noodwendig verbroken moet worden en van geen tactisch verband sprake kan zijn;

4°. dat ook de landweer-stellingartillerie voor hare taak beter berekend zal zijn dan de landweerverstingartillerie, dat bij de bestaande wijze van indeelen en oefenen zijn kan, omdat:

a. de landweer-stellingartillerie dan bestaat uit personeel, dat, toen het nog tot de stellingartillerie behoorde, uitsluitend geoefend is geworden bij de geschutsoort c. a., aangewezen voor de zelfde bestemming, als waarvoor die landweer-stellingartillerie dan bestemd is;

b. de landweer-stellingartillerie, bij opkomst voor herhalingsoefening, uitsluitend geoefend wordt met — en zoo eenigszins mogelijk ook ter plaatse van — de geschutsoort c. a., waarbij die landweer-stellingartillerie bij mobilisatie ingedeeld is.

Een en ander over de voorhoede.

Er is steeds groote strijd geweest over de vraag, of de voorhoede sterk of zwak moet zijn. Nog altijd zijn er voorstanders van zwakke en van sterke voorhoeden. Zooals het echter meer gaat, de waarheid ligt in het midden. Principieel kan men niet uitmaken, welke sterkte de voorhoede moet hebben; evenals bij alles in den oorlog gelden voor elk geval andere motieven en gelijken twee gevallen elkaar slechts zeer zelden.

Aangezien in het algemeen de voorhoede nog altijd eene veiligheidsafdeeling is, wordt de sterkte vooral beheerscht door de mate van veiligheid, die voor de achtervolgende troepen geëischt moet worden.

Weet men, dat de vijand niet marcheert, doch van plan is in eene ter verdediging voorbereide stelling stand te houden, dan behoeft de beveiliging niet zulke uitgebreide maatregelen, dan wanneer de vijand marcheert en besloten schijnt aan te vallen. M. a. w. de sterkte der voorhoede is afhankelijk van, hetgeen men omtrent den vijand weet, en wel van het feit, of men vermoedelijk een vooruitberaamden veldslag zal kunnen leveren, dan wel of het tot een ontmoetingsslag zal komen.

Waar nu tegenwoordig het gebruik van de ophelderings- en verkenningsorganen zoo'n groote mate van volkomenheid heeft bereikt, de moderne cavalerie voorzien is van wielrijders, mitrailleurs, rijdende artillerie, en van de nieuwste gemeenschapsmiddelen, waar de luchtvaart en de vliegkunst reeds zoo'n hooge vlucht hebben genomen, daar zal het zeker wel niet meer voorkomen, dat de veldslag een zoo verrassend karakter krijgt, door zoo'n groote mate van toevalligheid wordt beheerscht, als zulks in 1870 het geval was. (Zie HOOGEBOOM, Taktiek II, 1912, blz. 222, § 6.)

Het verrassende karakter van den veldslag zetelt dan ook meer in de omstandigheid, dat men over den tegenstander onvoldoende ingelicht is, zoodat men, als hij niet vast en onbeweeglijk in eene stelling staat, niet weet, welke zijn sterkte is, wat zijn plannen zijn; terwijl men kort vóór en tijdens de ontmoeting niet weet, in hoeverre hij reeds gereed is voor het gevecht. (Zie HOOGEBOOM, blz. 201, C.)

Wanneer men nu nagaat, dat degene, die de beheerschende punten in het terrein het eerste in zijn macht heeft, een groot voordeel bezit, dan is het begrijpelijk, dat men tot dusverre de diepe marschcolonne deed voorafgaan door een sterk troependeel, dat als buffer dienst doet, en dat de eerste klap moet uitdeelen ten einde reeds van den beginne af den tegenstander moreel en materieel te

schokken en het initiatief in eigen hand te behouden. Te meer was die sterke voorhoede noodig, omdat men, alvorens tot het gevecht te komen, gewoon was tot eene tijdroovende verzameling, opmarsch, van de marschcolonne over te gaan. Zoolang de zeer weinig beweeglijke opmarsch duurde, en dat was lang, hield men zich niet gereed voor het gevecht, voor weerloos. Gedurende dien tijd moest men zich dekken door een afzonderlijk troepenlichaam, de voorhoede. Deze moest dus sterk zijn, uit alle Wapens bestaan; de commandant was met zijn voorhoede meerdere uren zelfstandig en moest geheel handelen als een zelfstandig persoon, op eigen verantwoording. Daardoor ontstond wel eens een handelen op eigen gelegenheid, soms tegen den wil van den bevelhebber van het geheel in, dezen eerder bindend, dan hem de beoogde vrijheid van handelen latende. Hiervan was meermalen een druppelsgewijs inzetten der troepen van de hoofdmacht het gevolg, waardoor men steeds met minderheden tegen meerderheden te strijden had, en het succes slechts een gevolg was van de fouten van den tegenstander of van den onverzettelijken wil van troepen en commandan ten om te overwinnen.

Tegenwoordig streeft men er zeer sterk naar, geleerd door 1870, de troepen vooral niet druppelsgewijze, maar in hun geheel, »*einheitlich*«, in gevecht te brengen, ten einde zooveel mogelijk kans op de overwinnig te behouden.

Daartoe is het noodig op het oogenblik, dat het gevecht een aanvang neemt, geen zeer diepe marschcolonne meer te hebben, doch een breed front in te nemen, meerdere ondiepe marschcolonne naast elkaar, zoodat men bij de ontmoeting reeds een eind in de ontwikkeling is voortgeschreden. Zulks is mogelijk, doordat men reeds uren te voren van het dreigend gevaar op de hoogte is.

Zelfs wanneer men daarbij slechts zwakke vooruitgeschoven afdeelingen heeft, bezit men nog de vóórhand op een vijand, die met eene sterke voorhoede, zijn hoofdmacht in eene diepe marschcolonne heeft opgesteld. In een breed voorbereidingsfront marcheerende troepen kunnen spoediger, »*einheitlich*«, tot het gevecht ontwikkeld worden dan de troepen der tegenpartij, en zullen zijn voorhoede spoedig verslaan. 's Vijands moreel wordt daardoor zeer geschokt, met het bekende gevolg, dat hij zijn troepen druppelsgewijze in gevecht zal brengen, om zoo spoedig mogelijk te »*parer aux événements*. (Zie de levendig geschilderde brochure van DE GRANDMAISON: »*Deux conférences faites aux officiers de l'état-major de l'armée*«.)

De moderne Duitsche en Fransche schrijvers willen dan ook eene spoedige ontplooiing in meerdere marschcolonne, en zwakke voorhoeden. Zoo noemt b.v. Generaal VON FALKENHAUSEN in »*Zeitfragen für Kriegführung und Ausbildung*«, hoofdstuk »*Vortruppen*«, de sterke voorhoede een overblijfsel uit den tijd, die volgde op de linie-tactiek, d. w. z. uit de periode der detachementstactiek, toen men den oorlog

wilde voeren met zelfstandige kleine afdeelingen, in plaats van met »einheitlich« geleide legers. VON FREYTAG-LORINGHOVEN in »Das Exerzir-Reglement für die Infanterie, kriegsgeschichtlich erläutert«, zegt : »Unsere Gewohnheit starke Avantgarden zu bilden, entstammt einer »früheren Zeit, die noch keine eigentliche operative Verwendung der »Kavallerie vor der Front der Armee kannte, und wo solche angebahnt wurde, die nicht mit weittragenden Feuerwaffen versehene »Kavallerie doch immer durch nahe aufschliessende Infanterie stützen »musste«. (Zie ook HOOGEBOOM, blz. 222, § 6.)

DE GRANDMAISON, in zijn reeds genoemde brochure, gaat van het zelfde denkbeeld uit, door den strijd aan te binden tegen de Fransche zucht om detachementen vooruit te zenden (methode-LANGLOIS, CULLEMANN, Fransche officieele opvatting, echter niet overeenkomstig den Franschen velddienst), onder welke hij ook de voorhoede rekent. Op blz. 56 wordt b.v. gezegd : »Chaque colonne marchera sur »son objectif, précédée de son avant-garde ; avant-garde peu nombreuse »d'ailleurs«. Wanneer nu de taak van de voorhoede opgenoemd wordt, lezen wij in eene noot o. a. : »cette notion de l'avant-garde »immédiate. . . . aura cette conséquence que très souvent elle ne »comprendra pas d'artillerie« (de schrijver heeft het hier over »la »forme de l'engagement«, spreekt over eene handeling, waar wij van eene *gevechtsvoorhoede* zouden spreken).

Zooals wij reeds bij VON FALKENHAUSEN zagen, wordt de vraag der voorhoedesterkte mede beheerscht door de vraag »Detachements-oder Massen-Krieg« (zie VON FREYTAG-LORINGHOVEN, Vierteljahreshefte 1909, blz. 636).

Ter verduidelijking hierover even een paar woorden.

De groote oorlog wordt niet gevoerd met zelfstandige kleine afdeelingen, doch met één of meer legers, *met het doel den vijand te vernietigen*. De geheele moderne oorlog wordt beheerscht door het vernietigingsbeginsel.

Bij een detachementsstrijd is het eerste te bereiken doel de vervulling van de ontvangen opdracht. Een detachement levert *gevechten*, een leger *veldslagen*. De opdracht van een detachement heeft gewoonlijk het doen slagen van eene tactische handeling ten doel. Ook het zuivere, plotselinge ontmoetingsgevecht rekent VON FREYTAG-LORINGHOVEN als een gevolg van de detachementstactiek, een manoeuvrestukje, geen groote oorlog.

Natuurlijk komen er nog wel gevallen voor, waarbij de detachementstactiek op haar plaats is, b.v. bij het tactisch vereenigen van gescheiden troependeelen, het beschermen van etappelijnen, grensbewaking, voorposten, die lang tegenover elkaar staan, verkenningen, optreden tegen 's vijands verbindingsen, vervolgingen, afweer daarvan, observatie van vestingen, inleiding van insluitingen, optreden in polderland, in zeer bedekte terreinen, in bergland, enz., enz.

In den grooten oorlog moet de veiligheid niet in de eerste plaats

gezocht worden in sterke detacheringen, ten einde overal volkomen beveiligd te zijn; men moet niet eerst alles willen weten, en eerst daarna handelen. In een krachtig doorzetten ter bereiking van den vijand, om hem te vernietigen, in den onderlingen steun der verschillende, over een naar verhouding breed front, marcheerende colonnes, daarin zetelt de grootste veiligheid. Men moet zich niet afhankelijk maken van den vijand, maar in een beslist, een krachtig aangrijpen zijn kracht zoeken. (Zie hierover aller eeds genoemde werken en schrijvers, benevens *Vierteljahreshefte* 1912, Heft 1: »Neue taktische Anschauungen im französischen Heere«, en MONTAIGNE: »Études sur la guerre«.)

Ook de *moderne vuurwapenen* laten toe, dat men in het algemeen met eene zwakkere voorhoede kan volstaan, dan tegenwoordig nog gebruik is. De repeteerwapenen, de mitrailleurs, die eene groote afstootende kracht hebben, maken mogelijk, dat men een vrij breed front kan innemen met eene zwakke afdeeling, zonder de afstootende kracht te veel te doen dalen. Verder vermindert de aanleuning, die de verschillende colonnes elkaar wederzijds bieden, het gevaar voor een omvattenden, verrassenden aanval. Een à twee vooruitgeschoven bataljons met mitrailleurs, tevens als steun voor de cavalerie, worden voldoende geacht, om eene divisie te beveiligen.

Bovendien moet niet vergeten worden, dat het ontwikkelen tot het gevecht van eene sterke, logge voorhoede met artillerie, mitrailleurs, pioniers, bruggetrein, verbandplaatsafdeeling, waarnemingswagen der zware artillerie, lichte munitiecolonne e. d. ook een langen tijd in beslag neemt, terwijl het ontwikkelen der verschillende kleine voorhoeden aanmerkelijk spoediger gaat.

Daar eene sterke voorhoede ver vooruit marcheert en eene groote diepte heeft, wordt de troepenmacht eigenlijk in twee vrijwel zelfstandige deelen gescheiden, waardoor de bevelvoering niet vereenvoudigd wordt. (Zie o. a. *Taktische Studiën op de kaart van JHR. ALTING VON GEUSAU*, Deel II, blz. 64.)

DE GRANDMAISON wijst er op, hoe men uit angst eigenlijk veel te veel van den veiligheidsdienst eischt. Deze schrijver verlangt in zijn eerste voordracht voor de stafofficieren »la notion de sûreté«:

1e. Des renseignements sur l'ennemi, pour asseoir les décisions du commandement. (Cavalerie.)

2e. Une protection contre la surprise et le temps nécessaire pour prendre nos dispositions de combat. (Veiligheidstroepen.)

»Pour attaquer deux choses seulement sont nécessaires; savoir où est l'ennemi; décider ce que l'on veut faire. Ce que veut faire l'ennemi »importe peu«.

Afwachten, wat de vijand doet, is geen offensief, maar een offensief-defensief (niet te verwarren met defensief-offensief).

Waar dan ook in sommige velddienstvoorschriften vermeld wordt, dat de voorhoede o. a. den vijand zoolang moet tegenhouden, dat

de algemeene bevelhebber gelegenheid behoudt, om, desgewenscht, zich aan het gevecht te onttrekken, wordt dit door alle genoemde schrijvers scherp veroordeeld. Het scherpst spreekt zich Overste MONTAIGNE uit, t. w. : »Le général en chef, lorsqu'il met *l'armée* en mouvement, marche à l'ennemi pour la *bataille*; et où le général allemand, depuis longtemps combat, le nôtre suppose et calcule, anxieux d'engager sa liberté d'action sa liberté d'action, pour ne pas combattre!

»Le premier qui agit, à condition d'agir vigoureusement, n'a pas à se régler sur les actes de son adversaire. Il se détermine au contraire les actes de ce dernier; car il se produit le phénomène habituel de suggestion: deux volontés se trouvent en présence, la volonté forte agit sur la volonté faible.

»Et vouloir être exactement renseigné pour agir afin d'agir à bon escient, c'est laisser la priorité et la primauté de l'action à son adversaire; et vouloir agir après les actes de celui-ci, c'est s'incliner, devant sa suprématie

»Agir d'après les circonstances? — Oui si vous êtes inférieur aux circonstances, non, si vous êtes capable de les dominer! Les dispositions de l'adversaire? Qu'il subisse les miennes! Le terrain? Qu'il me soit aide et non obstacle! Ma volonté est la seule circonstance dont doive tenir compte ma volonté«.

De generaal VON FALKENHAUSEN acht voor eene divisie in hooger verband eene voorhoede van slechts één bataljon infanterie voldoende. Dit bataljon zendt ééne compagnie vooruit, welke op \pm 1 K.M. voor het hoofd van de divisie is. Daarvoor natuurlijk de cavalerie der divisie.

Wil men het gevaar van een partieel gevecht der voorhoede ontgaan, dan moet men in de hand van een flink, krachtig bevelhebber geen sterke voorhoede geven. De offensieve opdracht en de aanzienlijke sterkte vormen eene aanleiding, om alle krachten in te spannen. De Deutsche voorschriften eischen daarom, dat de bevelhebber zich bij de voorhoede bevindt, hij kan dan dadelijk bevelen geven omtrent het gebruik van het voorste troepenéchelon, en laat dit niet over. De hoogere leiding kan aan den voorhoede-commandant alle gelegenheid tot een te krachtig optreden ontnemen door hem geen sterke macht toe te vertrouwen, doch slechts zooveel, als noodig is, om tegen eene eventueele verrassing, welke hoogst onwaarschijnlijk is, te waken, en het in gevecht brengen der hoofdmacht mogelijk te maken.

De tactiek der sterke voorhoeden heeft de Russen in Mandschoerije tot *stellingtactiek* verleid. Steeds werden sterke voorhoeden vooruitgeschoven, die zich moesten ingraven en stelling nemen. Zoodra de hoofdmachten naderden, werden deze in de oorspronkelijke voorhoedestellingen gebracht, en gingen de voorhoeden der colonnes weder vooruit naar eene nieuwe stelling. Aldus werd vreesachtig van stelling tot stelling voortgerukt. Wanneer de Japanners het offensief met een

tegen-offensief beantwoordden, hielden de Russische voorhoeden de vooruitgeschoven stelling vast, en werden daar omvattend aangegrepen, waardoor eene menigte ernstige gevechten ontstonden, de Russische hoofdmachten ten slotte druppelsgewijze versterkingen zonden, en soms den strijd streden in de niet-voorbereide vóórstelling.

Eigenaardig is het, dat men in de reglementen en voorschriften van verschillende legers slechts eene zwakke voorhoede kent voor het geval, dat het *niet* waarschijnlijk is, dat men den vijand zal ontmoeten, terwijl in het tegenovergestelde geval, of wanneer men met de bedoeling marcheert, om den vijand aan te vallen (Wanneer doet een offensief leger dit niet?), eene sterke voorhoede met artillerie wordt ingedeeld. Zou hier nog een restantje detachementstactiek in het spel zijn, wordt hier slechts de voorhoede bedoeld van ééne zelfstandige, betrekkelijk zwakke colonne, in plaats van den opmarsch van een leger?

Opmerking verdient het, dat aan de werkzaamheid der cavalerie vóór het marschfront groote waarde wordt toegekend bij de beschouwingen over zwakke voorhoeden, en dat wij niet over eene sterke cavalerie beschikken. Zou echter onze cavaleriebrigade, vooral indien zij gesteund wordt door mitrailleurs en wielrijders, en wanneer wij eenmaal over een behoorlijk georganiseerden luchtvaartdienst beschikken, zooals b.v. door den Kapitein van den Generalen Staf COPES VAN HASSELT in de Vereeniging ter beoefening der krijgswetenschap is ontwikkeld, niet in staat zijn om den opperbevelhebber van ons leger tijdig omtrent den vijand in te lichten? Wij gelooven van wel. En wanneer nu onze divisiën met de vooruitgeschoven cavaleriebrigade opmarcheeren, elke divisie langs één weg, dan is het o. i. niet noodig, dat elke marschgroep eene sterke voorhoede vooruit brengt. Onze groote kracht moeten wij dan zoeken in het éénhoofdig, gezamenlijk inzetten der verschillende colonnes met zelf bewuste kracht, in de door *ons* gewilde richting, onafhankelijk van, hetgeen de vijand doet, alleen rekening houdende met de plaats, waar hij zich bevindt.

Daartoe zijn echter noodig een echte offensieve geest, eene vroegtijdige breedte-ontwikkeling in meerdere colonnes, gebaseerd op een goed geregelden ophelderings- en verkenningsdienst, eene goede hoogere leiding van de cavaleriebrigade en eene goed georganiseerde luchtvaart.

J. N. BRUIJN,
Kapitein der Infanterie.

De militaire telegrafie. Hare organisatie en werking.

Lezingen ¹⁾, gehouden 8 en 15 November 1911 in de Hoogere Post- en Telegraafschool te Parijs door den Luitenant-Kolonel (met brevet) BIAIS, Leeraar aan de Hoogere Krijgsschool.

Mijne tegenwoordigheid te midden van U beteekent, dat wij moeten samenwerken, hand in hand, om in onze gemeenschappelijke sfeer te verwezenlijken, de militaire formule van de 20ste eeuw, »het gewapende volk.«

Het is niet mijne bedoeling hier in kleine bijzonderheden van organisatie en techniek te treden. Ik wensch alleen, door een kort overzicht van het verleden en eene korte uiteenzetting van de tegenwoordige organisatie der militaire telegrafie, U wel te doen begrijpen de leidende gedachten van ons gemeenschappelijk werk in de toekomst.

Ik sprak zoo even het woord »Gewapend Volk« uit. Het vertegenwoordigt, Mijne Heeren, iets verschrikkelijks en onbekends, een nieuw monster onder de zon. Wanneer morgen de oorlog uitbreekt, dan zullen zich onze 20 legerkorpsen, meer dan een millioen strijders, opstellen aan de grens, van België tot de Alpen; te midden van hen, versterkte kampen, met talrijke garnizoenen; achterwaarts, de reserve-troepen, geheel het territoriale leger, nog eens meer dan een millioen mannen; over het geheele gebied de oudere mannen, de aankomende jongelingen, de vrouwen zelfs, eene koortsachtige bedrijvigheid ontplooiende in alle industriën, alle zaken noodig voor den oorlog: metallurgie, mijnen, uitrusting, voeding, enz. En de zeeoorlog eischt de zelfde krachtsinspanning.

Hoe zal deze geweldige machine werken? Hare werking *is nimmer beproefd geworden* en toch hangt van haar de geheele toekomst van ons land af.

Opdat deze reusachtige massa geen onregelmatig, zwaar en machteloos lichaam blijft, dus om haar lenig en handelbaar te maken, gereed om aan te vallen en te vernielen, moet men het bezielen, het een zenuwstelsel geven, dat de bevelen van de hersenen tot aan de verst afgelegene organen overbrengt en van buiten al de gewaarwordingen van

¹⁾ Deze lezingen zijn ons medegedeeld en in onze taal overgezet door den heer C. J. BEELENKAMP, hoofdcommies bij den post- en telegraafdienst te Rotterdam.

contact, alle inlichtingen terugbrengt. Daarvoor, zullen wij verplicht zijn onze toevlucht te nemen tot alle middelen van gemeenschap, *geen enkel uitgezonderd*, van af den infanterist, den ruiter en den wielrijder tot aan de automobielen, de postduiven, de bestuurbare luchtschepen, de vliegmachines en de telegrafie in al haar vormen. Elk dezer middelen heeft zijne goede eigenschappen en zijne gebreken; men moet ze *alle* gebruiken en, ondanks alles, stellen zij ons dikwijls nog in gebreke.

Welke zijn de *eigenschappen der telegrafie*, uit een militair oogpunt? Het is ten eerste de *snellheid* der overbrenging, welke bijna oogenblikkelijk en, kostbare zaak, onafhankelijk is van den afstand; een teeken wordt overgebracht, bijna oogenblikkelijk, evengoed tot 15 als tot 500 KM.

Vervolgens de *gerieflijkheid*. Eene lijn, eens gelegd zijnde, onderhoudt men onbepaald de gemeenschap, zonder verplaatsing, noch vermoeienis van het personeel of noemenswaard verbruik van materieel.

Ten slotte, een zekere vorm van *zekerheid* in de verbindingen. Doet men, b.v., des nachts een bevel door een automobiel over 40 KM. overbrengen, dan berekent men één uur voor het gaan, één uur voor het terugkeeren. Na verloop van twee, drie uren keert het rijtuig niet terug. Wat is er dan gebeurd? Een ongeval? Maar wanneer? *Voor* of *na* de overbrenging van het bevel? Ziedaar, waar het op aankomt en waarover men in het onzekere verkeert. En men besluit een tweeden boodschapper te zenden. Met de telegrafie daarentegen, indien het station van bestemming op onzen roep antwoordt, omdat het ons »begrepen« overseint, zijn wij onmiddellijk gerust.

Deze eigenschappen verklaren U, waarom het leger meer en meer van de telegrafie heeft gevraagd. Een kort geschiedkundig overzicht, U aantoonende, wat de militaire electrische telegrafie en hare ontwikkeling in de laatste oorlogen is geweest, zal U beter doen begrijpen het *waarom* van onze tegenwoordige organisatie.

Hare ontwikkeling kan in vier verschillende fasen worden samengevat:

In de eerste, heeft men aan den telegraaf gevraagd, om den opperbevelhebber van eene expeditionnaire macht met de regeering te verbinden.

Vervolgens heeft men dezen opperbevelhebber willen verbinden met de commandanten der groote eenheden, met de legerkorpsen bijvoorbeeld.

Daarna, heeft men den draad verder willen vooruitbrengen, men heeft posten willen hebben tot aan het contact met den vijand, tot aan de cavalerie en dit, niet alleen vóór den slag, maar ook tijdens het gevecht zelf.

Ten slotte, heeft men hulp gevraagd aan de telefonie, om den inwendigen dienst van de troepen te vergemakkelijken.

In ieder van deze fasen heeft men gebruik gemaakt van

verschillend personeel: in de eerste, zuiver *burgerlijk* personeel; in de 2^e, op *militairen voet gebracht* burgerlijk personeel; in de 3^e, beroeps-militair personeel; in de 4^e, personeel genomen uit de *korpsen* zelve.

Doch al dat verschillend personeel is niet verdwenen; het heeft zich boven elkaar geplaatst en wij vinden het in de tegenwoordige organisatie terug, evenals de doorsnede van een terrein, de verschillende lagen vertoont, waaruit het is gevormd geworden.

Wij zullen deze vier fasen snel aan een overzicht onderwerpen, een weinig meer ophoudende bij die punten, die U bijzonder belang zullen inboezemen.

Eerste fase. Men heeft er zich, zooals ik U zeide, aanvaankelijk toe beperkt, om den opperbevelhebber met het achter hem gelezene, de Regeering, te verbinden.

Dit deed men in de Krim; de opperbevelhebber onderhield gemeenschap met Frankrijk door een onderzeeschen telegraafkabel tot Varna, door eene lijn gelegd van Varna naar Bucarest, vervolgens door de Oostenrijksche lijnen.

In 1857 werden de legers, die in Kabylië onder den Maarschalk RANDON opereerden, met Algiers verbonden.

Gedurende den veldtocht van 1859, in Italië, werd het Grootte Hoofdkwartier in gemeenschap gebracht met Frankrijk en Parijs.

In ieder van deze veldtochten richtte men met burgerlijk personeel tijdelijke formatiën op, die vervolgens weder verdwenen.

Van 1861 tot 1865 bestudeerde men in het kamp van Châlons het materieel en de te velde te gebruiken formatiën. Deze studiën werden later veronachtzaamd, doch Pruisen deed er zijn voordeel mede in de oorlogen tegen Denemarken en Oostenrijk. Ten gevolge van dezen laatsten veldtocht bracht Maarschalk NIEL het vraagstuk weder in studie.

Op het oogenblik, dat de oorlog van 1870 uitbrak, had men besloten tot de oprichting van eene compagnie telegrafisten in ieder van de toen aanwezige vier genie-regimenten. Eene enkele was nog opgericht kunnen worden in het 1ste regiment; toegevoegd aan het leger van Metz, verdween zij daarmede. Dit was de eerste proefneming tot schepping van een korps militaire telegrafisten, eene proef, die niet tijdig en onvoldoende bestudeerd was.

Tweede fase. De oorlog van 1870 stemt veeleer overeen met onze tweede fase, die van het gebruik van op militairen voet gebracht burger-personeel.

Na Sedan in de groote uitbarsting van energie door GAMBETTA opgewekt, deed men wonderen. Onder de krachtige aansporing van den heer STEENACKERS, directeur-generaal der posten en telegrafie, richtte men, met, op militairen voet gebrachte, burgerlijke ambtenaren, z. g. »missions télégraphiques« op. Men kocht toestellen in Zwitserland, draad in Engeland, rollend materieel, waar men kon.

Daar men slechts op nationaal gebied behoefde te opereeren, slaagden deze missiën er in eenige diensten te bewijzen. Zij konden er echter niet vele bewijzen, want, op militair gebied, *kan niets geïmproviseerd worden.*

Van Duitsche zijde was het gebruik van de militaire telegrafie op eene meer methodische wijze, dan in Frankrijk, bestudeerd geworden, te gelijker tijd meer schroomvallig en krachtiger.

Duitschland mobiliseerde 16 telegraafdetachementen, waarvan 10 veld- en 6 etappenddetachementen, die eenerzijds het Grootte Hoofdkwartier moesten verbinden met de legers of belangrijke gedeelten van legers en anderzijds het geheel der legers met het Duitsche gebied.

Deze eenheden hadden eene uit twee verschillende bestanddeelen voortgekomen samenstelling; zij bevatten te gelijk een militair personeel, uit de pioniers (genie) getrokken, en een op militairen voet gebracht burgerlijk personeel. De samenvoeging van verschillende elementen moest in de practijk tot wrijvingen aanleiding geven, welke men niet slaagde te overwinnen.

Deze organisatie heeft eenige resultaten opgeleverd in de perioden van langdurigen stilstand der operatiën en voornamelijk bij de belegering van Parijs, doch heeft weinig succes gehad in den veldoorlog. Daarvoor bestaan verschillende redenen.

Ten eerste, de totale onbekendheid van soldaten en gegraduateerden in het Duitsche leger met telegraafzaken. Op ons gebied was het telegraafnet nagenoeg ongeschonden. Men *kon* er groot nut van trekken. Verre van daar! Men zag de Duitsche troepen dikwijls de palen uitrukken om vuur te maken, of zonder reden de draden vernielen, die boven hun hoofd gespannen waren, uit onbepaalde vrees voor eenige verafgelegene beheksing. Op andere tijden (en de Duitsche telegrafisten hebben er zich bitter over beklagd) waren het weer Pruisische officieren, die deze lieden, welke hen hinderden, zooals zij zeiden, met hunne voertuigen en draden brutaal van den weg deden werpen.

Het hooge commando van zijn zijde, toonde eene zekere verlegenheid in het gebruik van dit nieuwe werktuig. De stoutmoedige STEINMETZ zelf doet den 18 Augustus een post, gevestigd te Arsur-Moselle opheffen, omdat men op 5 KM. vandaar vocht.

Nochtans moet de krachtsinspanning der Duitschers worden onthouden: zij hebben 2580 KM. militaire telegraaflijnen aangelegd.

Na 1870, op het oogenblik der reorganisatie van onze strijdkrachten, stond men bij de militaire telegrafie voor de keuze tusschen twee stelsels. Behoorde men haar toe te vertrouwen aan een burgerlijk personeel, meer of minder op militairen voet ingericht, of aan een militair personeel van top tot teen?

Eene, den 9 Januari 1872 benoemde, commissie stelde met alge-

meene stemmen, na verloop van bijna twee jaren werken, den 13^{en} December 1873 voor, een militair personeel te organiseeren. De Minister van Oorlog had minder tijd noodig om te beslissen; den 23sten December 1873 verwerpt hij deze voorstellen en geeft bevel om de organisatie van een burgerpersoneel, op militairen voet ingericht, te bestudeeren. De organieke wetten van 1875 gaven ons toen het stelsel, dat 25 jaren bestond, n.l. van de »sections de télégraphie de 1re et de 2e lignes«, uitsluitend gerecruteerd uit het personeel van de administratie der posterijen en telegrafie, op militairen voet ingericht gedurende eenige instructie-perioden en in geval van oorlog.

De, van deze organisatie verwachte, voordeelen waren de volgende: Zonder eenige uitgave voor den aankoop van nieuw materieel, zou men in oorlogstijd eenvoudig een gedeelte van het aanzienlijke materieel der administratie gebruiken; en, zonder aan den gewapenden dienst een enkel man van het contingent te onttrekken, zou men eveneens het burgerlijk personeel gebruiken, door zijne natuurlijke chefs geleid.

Doch bij de proefneming, en onafhankelijk van de moeilijkheden, welke de studiën op de kaart en de manoeuvres aantoonde, zag men weldra in, dat deze voordeelen denkbeeldig waren. De administratie der posterijen bezat niets van hetgeen noodig was, om het personeel op oorlogsvoet uit te rusten, noch kleederen, noch wapening, noch uitrusting, noch rollend materieel, zelfs niet de toestellen en de electriche geleiders, die niet de zelfde konden zijn als voor haar gewonen dienst. Zij kon op haar budget niet voorzien in deze uitgaven en moest de terugbetaling vragen aan Oorlog.

Voor het personeel waren de moeilijkheden van anderen aard, ernstiger. In 1900 waren de effectieven, welke de post- en telegraafadministratie in geval van mobilisatie moest leveren:

voor de formatien van de 1 ^{ste} linie	2568 man
voor de formatien der etappen en der spoorwegen	684 «
voor de versterkte plaatsen.	1366 «

In het geheel 4618 man, die uit den normalen dienst verdwenen, om militaire telegrafisten te worden. Dit was de volledige desorganisatie van den telegraafdienst in het land.

Toen dacht men er over dit personeel, te vervangen. Doch hoe? Door te putten uit het groote reservoir mannen, waartoe men, in de meest verschillende omstandigheden, in het leger zoo dikwijls zijne toevlucht heeft genomen. En men putte uit het territoriale leger 1393 man, uit het actieve leger zelf 2528 man, in het geheel 3921 man.

Het gevolg was, dat men dit zonderlinge chassé-croisé zag: telegrafisten, die men uit hunne gewone werkzaamheden nam, om ze als militairen te improviseeren en die, ondanks hunne opleidingscursussen, ondanks al hun toewijding, niet op de hoogte van hunne taak

konden zijn; en geoefende soldaten, gedrild om den ransel te dragen, die in onervaren toestelbeambten of onbekwame lijnwerkers veranderd werden.

Deze toestand was eene miskennis van het gezonde verstand. En het bezwaar, om den telegraafdienst van het land te desorganiseeren op het zoo kritieke oogenblik van eene mobilisatie, zou thans nog grooter worden omdat onze eischen op het gebied der militaire telegrafie zijn toegenomen en het niet meer 4 à 5000 telegrafisten zouden zijn, die aan het gewone personeel moeten onttrokken worden, doch wellicht 6 à 7000.

Derde fase. Het bleek noodig, dat men *militaire* telegrafisten in het leven riep.

Bijna alle landen waren ons op dezen weg voorgegaan: Duitschland, in het bijzonder, had van af 1897, drie jaar vóór ons, zijne eerste compagnie telegrafisten geformeerd.

In 1900 organiseerde men bij ons een bataljon telegrafisten van 6 compagnieën, op den Mont-Valérien.

Het is onder dit stelsel (militaire telegrafisten), dat de twee laatste groote oorlogen zijn gevoerd, die in Transvaal en die in Mandeschoerije. Rechtvaardigt hun geschiedenis deze wijziging in de organisatie? De feiten zullen antwoorden.

De oorlog in Transvaal (1899—1902), hoewel een koloniale oorlog zijnde, vormt niettemin eene waardevolle proefneming, want de Engelschen brachten er 250.000 man op de been.

Van de zijde der Boeren valt er weinig te zeggen. Deze eenvoudige landbouwers hadden nochtans het gebruik van de militaire telegrafie voorzien en bestudeerd; allen, burgers-soldaten, hadden zij, zooals men weet, geen staand leger, behalve een korps artillerie en een detachement militaire telegrafisten van een dertig man.

Ik zal uwe aandacht slechts op eenige punten vestigen:

de onderbrekingen en vernielingen van lijnen, waaraan zij zich rusteloos en met succes tegenover de Engelsche lijnen overgaven;

het gebruik, met veel juistheid en op den rechten tijd, van den telefoon, welke in dezen oorlog werkelijk eene nieuwigheid was. Bij het beleg van Ladysmith waren in 3 dagen, al hun lagers in een straal van 30 kilometer, door de telefoon verbonden;

ten slotte, hun voornemen om gebruik te maken van de draadloze telegrafie, die toen nog in haar kinderschoenen stond. Doch het materieel, dat zij in Europa gekocht hadden, werd door de Engelschen in beslag genomen.

Van de zijde der Engelschen had de militaire telegrafie zeer groote moeilijkheden te overwinnen. De afstanden waren aanzienlijk (de afstand van Kaapstad naar Pretoria, bijvoorbeeld, is die van Parijs naar Lissabon); het bestaande net was weinig ontwikkeld; de geheele bevolking bleef voortgaan de draden door te snijden en de kleine detachementen telegrafisten op te lichten.

Engeland bezat in 1899 een *bataljon telegrafisten*; het werd geleidelijk gemobiliseerd en bleek onvoldoende. Men moest zijn toevlucht nemen tot soldaten van andere Wapens, — tot telegraaf-ambtenaren, als vrijwilligers in het leger getreden, — en zelfs tot zwarte inboorlingen. Aan het einde van den oorlog werden 2425 man gebruikt bij de militaire telegrafie, waarvan de helft burgerlijke geëmployeerden waren.

De Engelschen hebben van het bestaande net op de beste wijze gebruik gemaakt. Doch zij hebben veel veldtelegraaflijnen moeten aanleggen om er in te slagen de groote eenheden onderling te verbinden. In den marsch van Lord ROBERTS naar Pretoria kon men altijd de hoofdc colonne, die den spoorweg volgde, met de beide neven-colonnes en met Kaapstad verbinden. In het geheel werden meer dan 9500 KM. veldtelegraaflijn gelegd.

*Er is een uitgebreid gebruik gemaakt van de optische telegrafie en van de heliografie.

De telefoon heeft onschatbare diensten bewezen bij de tijdelijke vestigingen, bij de belegeringen bijvoorbeeld, en vooral om de blokhuisen onderling te verbinden. Men weet, dat de oorlog zoodanig slepend werd gehouden, dat de Engelschen hunne verbindingslijnen, spoorweg en voornaamste wegen, niet afdoende konden beschermen; zij konden daartoe slechts komen door het oprichten van tallooze blokhuisen, die alle onderling door de telefoon werden verbonden; dit bijzonder net omvatte meer dan 15,000 KM. telefoonlijnen.

In het geheel werd door het Engelsche leger 29.320 KM. lijn van allerlei aard gelegd en werden meer dan 4 millioen telegrammen gewisseld.

Wat de draadlooze telegrafie betreft, slaagden de Engelschen er niet in het materieel, dat zij uit Engeland hadden medegebracht, te doen werken, noch het materieel, dat zij van de Boeren hadden afgenomen.

(*Wordt vervolgd.*)

Korte mededeelingen omtrent militaire zaken in verschillende landen.

Algemeen: Het geweer der toekomst, Streffl., Aug.

Amerika (Vereenigde Staten van Noord-): Aan de rijsscholen gedetacheerde officieren. Nieuwe marcheerschoenen. Aviatiek. Nieuwe officierssabel. Dubbel tractement voor officieren-aviateurs. Onbezette officiersplaatsen. Terreinrit. Recruteering, M. Woch., N°. 110. Verandering der geschutturens op lineschepen. Bevestiging van het Panama-kanaal, Jahrb. A. u. M., Sept. Vliegtuigen bij manoeuvres. Panama-kanaal. M. Woch., N°. 112. De reorganisatie van den generalen staf, Int. Rev., Sept.

Argentinië: Staatsfabrieken voor legerbenooidigheden, Jahrb. A. u. M., Sept.

België: Afschaffing van de detachering van stafofficieren bij andere Wapens, Int. Rev., Sept.

Brazilië: Versterking van Copacabana, Jahrb. A. u. M., Sept.

Bulgarije: Aanschaffing van vliegtuigen voor het leger. Nieuwe legerwet, M. Woch., N°. 108.

Chili: Vestingwerken te Talcahuano, Jahrb. A. u. M., Sept.

Denemarken: Versterkingen, M. Woch., N°. 114.

Duitschland: Seminarium voor Oostersche talen in Berlijn, M. Woch., N°. 110. Sterkte, indeeling en toestand van de vloot, Streffl., Aug. Wijzigingsbladen op het exercitiereglement der veldartillerie. De luchtvaarttoelage. Opsomming der wegens lichamelijke ongeschiktheid afgekeurden, Int. Rev., Sept.

Engeland: Wedstrijd van vliegers. Herfstmanoeuvres, M. Woch., N°. 106. Indeeling der groote slagschepen bij de vloot, Streffl., Aug. Nieuwe voorschriften op het in- en ontschepen van ontplofbare stoffen, Jahrb. A. u. M., Sept. Suppletoire begrooting voor de Engelsche marine, Int. Rev., Sept.

Frankrijk: Het uitdienen van straffen. Lengtemaat der soldaten. Dienstweigeraars. Bevordering van onderofficieren tot officieren. De Kerk van Le Bourget. Ontwikkeling van de lichte 1910, M. Woch., N°. 107. Wijziging der bepalingen van het voorschrift betreffende het disciplinair strafrecht en het recht om te schrijven, alsmede het inzage-nemen der beoordeelingslijsten, Streffl., Aug. Bewapening der slagschepen van de begrooting 1913. Torens voor vier stukken. Reorganisatie der artillerie- en genie-scholen. Het streven in en buiten het leger. Nieuw exercitiereglement voor de cavalerie. Bevorderingsvraagstukken. Officieren en onderofficieren in grensgarnizoenen. Indienststelling van re-

serve-officieren. Protest tegen de invoering van den dienstplicht in Algiers. Koloniaal leger. Veldkleeding bij de parade. Ruiter-oefeningen. Vrijwilligers. Marine-aangelegenheden, Jahrb. A. u. M., Sept. De Duitsche industrie van Fransch standpunt. De dienstdijd bij de cavallerie, M. Woch., N°. 111. Machinegeweer-voorschrift voor de infanterie. Nieuw tijdschrift „Les archives militaires”, M. Woch., N°. 114. Militaire opleiding der hoogere officieren. De critiek op de herfstmanoeuvres van het vorige jaar. De exercitie-plaatsen in Frankrijk, Int. Rev., Sept. Burger-personeel bij den geneeskundigen dienst. Aanvullingsmanschappen voor Marokko. Brood voor de hospitalen, M. Woch., N°. 116.

Griekenland: Reorganisatie van het leger, Streffl. Aug.

Italië: Krediet van 60 millioen voor legerdoeleinden. Benoeming van 392 officieren. Invoering van aschgrauwe linnen kleeding. Reorganisatie der marine-academie, Streffl., Aug. De haven Tarento als vesting. Nitroglycerine-ontploffing. Gegevens der 149 mM. houtwitsers. Proeven met vuurmonden tot bestrijding van ballons. Legeruitbreiding, Jahrb. A. u. M., Sept. Oprichting van een nieuw legerkorps. Bevroren vleesch voor het leger, Int. Rev., Sept.

Nederland: Indisch vrijwillig automobiëlkorps. Berggeschut. Taalcursus, M. Woch., N°. 109. Gelden voor legerdoeleinden, Jahrb. A. u. M., Sept. Departement van landsverdediging. Transport van gewonden te water. Wedstrijd in het marcheeren, M. Woch., N°. 113.

Noorwegen: Afstandmeter, Jahrb. A. u. M., Sept.

Oostenrijk-Hongarije: Officiersbenoeming. Nieuwe infanteriesabel, M. Woch., N°. 108. Bosnië en de nieuwe legerwet, M. Woch., N°. 109. Nieuwe bewapening der artillerie. Nieuwe kruitfabriek. Ongeval met geschut in Oerkeny. Patrouilles om op groote afstanden te seinen. Nieuw exercitiereglement voor de veldartillerie. Uitbreiding der landweer- en legerwet, Jahrb. A. u. M., Sept. Landweer-artillerie. Onderscheidingsteeken voor militaire auto-bestuurders, M. Woch., N°. 111. Wet van 5 Juli betrekkelijk invoering van eene nieuwe legerwet. De groote herfstmanoeuvres, Int. Rev., Sept. Recrutencontingent. De vijfde kapiteins bij de infanterie-bataljons in Bosnië en Dalmatië, M. Woch., N°. 116.

Rusland: Nieuw voorschrift op de raden van eer voor officieren. Uitbreiding der vlootbasissen, Streffl., Aug. Groote kalibers voor de marine. De pers en het leger. Mouterij te Turkestan. Spionage. Vrijwillige automobilisten. Gebrek aan belangstelling voor de verheffing van het onderofficiërskorps. Nieuwe pensioenwet voor officieren, Jahrb. A. u. M., Sept. De stand van de luchtscheepvaart, Int. Rev., Sept.

Servië: Bestellingen van wapens, Jahrb. A. u. M., Sept.

Spanje: Deelname aan rennen, M. Woch., N°. 114. Troepen in Afrika, M. Woch., N°. 115.

Turkije: Machinegeweercompagnieën bij de cavaleriebrigaden.

Vorming van aviateurs. Reorganisatie der artillerie, M. Woch., N°. 107. Reorganisatie van de gendarmerie. Reorganisatie van de lichte Nomaden-cavalerie. Aanstelling tot officier van het laatste jaar der militaire school. Oprichting van cavalerie-machinegeweerafdeelingen. Parade te Konstantinopel, Streffl., Aug. Versterkingen aan den Bosphorus, Jahrb. A. u. M., Sept.

Zwitserland: Reorganisatie van den legerstaf. Troepenindeeling op grond van de op 1 April j.l. in werking getreden reorganisatie van het leger. Kredietaanvragen voor nieuwe wapens. Voorschrift op den landstorm, Streffl., Aug. Opleiding der infanterie in den pionierdienst, Jahrb. A. u. M., Sept. Legerindeeling, M. Woch., N°. 112. De uitbreiding der Zwitsersche vestingen. Reorganisatie van den legerstaf, Int. Rev., Sept.

Boekaankondiging.

Oorlogsstaatkunde en oorlogsregelen (zoogenaamd oorlogsrecht), door H. L. VAN OORDT, Kolonel, Directeur der Hoogere Krijgsschool. IIe Deel. Zeeoorlog. Neutraliteit N°. 652 a. Breda, 1912. DE KONINKLIJKE MILITAIRE ACADEMIE.

Van dit belangrijk werk, waarvan wij in den Jaargang 1911 van dit Tijdschrift op blz. 805 vgg. het Iste deel aankondigden, is thans het IIe deel, behelzende den zeeoorlog en de neutraliteit, verschenen. Voor wie van den inhoud van het Iste deel kennis namen en daaruit zagen, hoe de S. — dank zij de jarenlange, gezette studie, die hij van het onderwerp maakte — niet alleen een schat van gegevens vermeldt, aan de meest bekende schrijvers over oorlogsrecht ontleend, maar daarbij voortdurend blijk geeft, zich een eigen, wèl-verdedigd standpunt in de vaak zoo netelige vraagstukken op dit gebied verworven te hebben —, voor wie dit alles uit het Iste deel zagen, zal eene aanbeveling, om van den inhoud van het IIe kennis te nemen, veilig achterwege kunnen blijven.

In zijn voorbericht vestigt S. de bijzondere aandacht op twee gewichtige feiten, welke sedert het verschijnen van het Iste deel op internationaal-staatkundig gebied hebben plaats gegrepen, n.l. het Agadir-incident met de daarop gevolgde Marokko-overeenkomst en het uitbreken van den Italiaansch—Turkschen oorlog. Op het eerste vestigden wij in onze, hiervoren aangehaalde bespreking reeds de aandacht en wezen wij er daarbij op, dat ook hier weder de sterke wapening den vrede bevorderd had. Maar ook het tweede feit, de Italiaansch—Turksche oorlog kan tot bewijs strekken, zij het ook bij omkeering, dat de geduchte wapening der groote Mogendheden ten zeerste bevorderlijk is aan het behoud van den vrede. Juist, omdat Turkije, in militairen zin, niet als volwaardig, althans als „ebenbürtig” door Italië werd aangezien en het eerstgenoemde Rijk, door allen verlaten, alleen op eigen krachten aangewezen was, riep zijn tegenstander den rechtstreekschen strijd in het leven, waar de zelfde belangenstrijd tusschen beter tegen elkander opgewassen belanghebbenden, eene oplossing zou hebben doen zoeken, waarbij de oorlog zoo eenigszins mogelijk vermeden ware.

Voorts wijdt de S. in dat zelfde voorbericht nog belangrijke beschouwingen aan het — o.i. te recht door hem verworpen —

denkbeeld van eene internationale executiemacht, waarop wij mede in onze vorige aankondiging reeds de aandacht vestigden, en welke beschouwingen ons wederom versterkt hebben in onze meening, dat langs dien weg geen oplossing van het vraagstuk gevonden kan worden.

De Militaire Willems-Orde. Geschiedenis van haar ontstaan, met aanteekeningen bij de Wet en het Reglement van de Orde. Naar officieele bescheiden bewerkt, door F. H. A. SABRON, gep. Luitenant-Generaal, Adjudant in Buitengewonen dienst van Hare Majesteit de Koningin, Oud-Minister van Oorlog. N°. 541. *Breda*, 1912. DE KONINKLIJKE MILITAIRE ACADEMIE.

De omstandigheid, dat over enkele jaren de Militaire Willems-Orde haar honderd-jarig bestaan zal herdenken, gevoegd bij het feit, dat over die Orde en met name omtrent het ontstaan van de verschillende bepalingen, welke haar beheerschen, zoo weinig algemeen bekend is geworden, gaf den S. aanleiding tot de samenstelling van dit boekwerk, met het doel daardoor bekend te stellen alles, wat aan het tot stand komen van Wet en Reglement is voorafgegaan, en daardoor tevens te verklaren verschillende bepalingen en voorschriften, welke in den loop der jaren tót verschil van opvatting aanleiding hebben gegeven.

De tekst van het werk wordt aangevuld door een 19-tal, aan officieele bronnen ontleende bijlagen en een 9-tal keurig bewerkte platen.

Die Verkehrs- und Nachrichtenmittel im Kriege, von H. THURN. *Leipzig*, 1911. BARTH.

Dit werk, van de hand van den Duitschen post- en telegraaf-ambtenaar H. THURN te Coblenz, verdient in ruimer kring, dan het Duitsche Keizerrijk, bekend te worden.

De uitgebreide bronnenstudie, welke de S. maakte, blijkt reeds daaruit, dat geraadpleegd werden een twintigtal werken van algemeen aard; 30 over automobielen; 12 over rijwielen; 46 over luchtscheepvaart; 12 over postduiven en militaire fotografie; 45 over veld- en staatstelegrafie; 6 over de veldpost; 7 over sneeuwschoenloopers, oorlogshonden, enz., en bovendien 18 ambtelijke militaire werken van den Duitschen Generalen Staf, die door den boekhandel verkrijgbaar zijn gesteld.

Het werk is aldus eene *samenvatting*, van al het wetenswaardige te dien opzichte, in de Duitsche vakliteratuur voorkomende. Het

is 285 bladzijden, groot-octaaft, groot en bevat 32 goedgeslaagde afbeeldingen.

Ieder der hoofdstukken is belangrijk genoeg, om hier weergegeven te worden. Wellicht biedt zich later de gelegenheid aan, dit te doen voor de meest belangrijke, b.v. militaire organisatie van het spoorwegwezen in oorlogstijd en in tijd van vrede, of de spoorwegen in de hedendaagsche oorlogvoering; de organisatie en het gebruik der luchtschippertroepen; de organisatie, techniek en taak van de veldtelegrafie, enz.

Thans willen wij volstaan met een overzicht te geven van den rijken inhoud. Wellicht kan zulks aanleiding geven tot opneming van dit, misschien in militaire kringen minder bekend, boekwerk in de militaire bibliotheken.

Eerste hoofdstuk. Waterwegen, landwegen, etappen- en legervervoerwezen.

Tweede hoofdstuk. Spoorwegen: a. geschiedkundige ontwikkeling en tegenwoordige stand; b. bedrijfsmiddelen, vredesorganisatie en vredesvoorbereidingen; c. militaire organisatie van het spoorwegwezen in tijd van vrede en van oorlog; d. organisatie en gebruik der spoorwegtroepen (oorlogsspoorwegen, veldspoorwegen; de spoorwegtroepen in Duitsch Zuid-West Afrika); e. de spoorwegen in de moderne oorlogvoering.

Derde hoofdstuk. Krachtwagens. Geschiedkundige ontwikkeling van het militaire krachtvoertuigwezen. Het „Deutsche Freiwilligen-Automobilkorps”. Het „Deutsche Freiwilligen-Motorfahrerkorps”. Subsidieering van voor oorlogsgebruik geschikte krachtwagens. Constructie der motoren. Militair gebruik van de personenautomobielen. Voor oorlogsgebruik geschikte legertrein en zijn gebruik. Vrachtautomobielen in de tropen.

Vierde hoofdstuk. Rijwielen.

Vijfde hoofdstuk. Luchtscheepvaart. 1. De ontwikkeling der luchtscheepvaart voor militaire doeleinden: a. de vrije ballon; b. de kabelballon; c. organisatie en gebruik der luchtschippertroepen; 2. De motorluchtscheepvaart en haar belang voor het leger. 3. De bijzondere militaire motor-luchtschepen: a. het Zepelin-luchtschip; b. de Parseval-ballon; c. het militair luchtschip. 4. Motor-luchtschepen en draadlooze telegrafie. 5. Het krachtvliegtuig (oorlogsvliegmaschine).

Zesde hoofdstuk. Postduiven. Geschiedkundige ontwikkeling van het militaire gebruik der postduiven. De duivenpost bij de belegering van Parijs 1871. Africhting der militaire postduiven. Organisatie van het militaire postduivenwezen in Duitschland. Militair gebruik van de postduiven.

Zevende hoofdstuk. Ballon- en postduivenfotografie voor strategische oogmerken.

Achtste hoofdstuk. Staatstelegrafie. Geschiedkundige ontwikke-

ling van den Duitschen staatstelegraaf en van de staatstelefoonnetten. Taak van de staatstelegrafie in de tegenwoordige oorlogvoering. Onderzeesche kabels in den oorlog. De Duitsche zee-kabels. Belang der zee-kabels als oorlogsmiddel. Code-telegrammen als particuliere-veldtelegrammen.

Negende hoofdstuk. De optische telegrafie. 1. Geschiedkundige ontwikkelig der optische telegrafie voor militaire oogmerken. 2. De techniek der optische telegrafie. 3. De toepassing der optische telegrafie in het militaire berichtenwezen: a. het gebruik van de signaal-telegrafie bij het veldleger; b. de toepassing der optische telegrafie in de Duitsche Koloniën van Afrika.

Elfde hoofdstuk. De draadlooze telegrafie. 1. Theorie en geschiedkundige ontwikkeling der draadlooze telegrafie. Korte uiteenzetting van het wezen der draadlooze telegrafie. Het nieuwe stelsel der „Telefunken”-maatschappij der „luide, knetterende tonen”. De vervoerbare militaire stations. 2. De draadlooze telegrafie in den militairen berichtendienst met bijzondere vermelding van hare verrichtingen in Duitsch Zuid-West Afrika.

Twaalfde hoofdstuk. De veldpost. Geschiedkundige ontwikkeling van de veldpost tot aan den oorlog 1870/71. De Noord-Duitsche veldpost in den oorlog 1870/71. De Duitsche veldpost bij de expeditiën in Oost-Azië en in Duitsch Zuid-West Afrika. Het „veldpostreglement” van 30 April 1907.

Aanhangsel.

1. De sneeuwschoenloopers.
2. De oorlogshond.
3. Overzicht over de sterkte der verkeerstroepen: a. in Duitschland; b. in andere Staten.
4. Rentabiliteitsberekening van een kracht-vrachttrein.
5. Literatuur-opsomming.

De Schrijver heeft bijna uitsluitend gebruik gemaakt van in de Duitsche taal geschreven werken; er wordt wellicht daarom te veel nadruk gelegd op de verkeers- en berichtenmiddelen van het Duitsche leger, al wordt ook de bespreking van andere landen niet geheel buiten beschouwing gelaten. Het is een feit, dat dergelijke, ook voor den leek, zeer onderhoudende werken tot navolging uitlokken en dat men binnen niet te langen tijd wel een dergelijk werk van Fransche of Engelsche hand zal zien, waarbij dan weder de nadruk zal worden gelegd op de in die landen bestaande verkeers- en berichtenmiddelen. Dankbaar mogen wij in ieder geval zijn, dat het verkeers- en berichtenwezen van deze groote militaire mogendheid op zulk eene uitstekende en onderhoudende wijze tot ons is gebracht.

Rotterdam, 1912.

C. J. B.

Ter aankondiging ontvangen.

Oorlogsstaatkunde en oorlogsregelen (zoogenaamd oorlogsrecht), door H. L. VAN OORDT, Kolonel, Directeur der Hoogere Krijgsschool. IIe Deel. Zeeoorlog. Neutraliteit. No. 652 a. *Breda*, 1912. DE KONINKLIJKE MILITAIRE ACADEMIE.

- Wiskundig Tijdschrift, onder redactie van F. J. VAES, C. KREDIET en Dr. N. QUINT. Negende jaargang. Aflevering 1. *Haarlem*, 1912. P. VISSER AZN.

Nos mitrailleuses. Ce qu'elles sont, ce qu'il faut en attendre, par le Lieutenant DUPEYRÉ. *Paris-Nancy*, 1912. BERGER-LEVRAULT.

Officier bij de Nederlandsche Landmacht, door Mr. J. EYSTEN, Kapitein der Artillerie. (MORKS' Beroeps-bibliotheek.) *Dordrecht*, 1912. C. MORKS CZ.
